

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej?

I. Raport Instytutu *Ordo Iuris*
pod red. Joanny Banasiuk

RAPORTY INSTYTUTU ORDO IURIS

INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ *ORDO IURIS*

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej?

I. Raport Instytutu *Ordo Iuris* pod red. Joanny

Banasiuk

Dobrochna Bach-Golecka

Joanna Banasiuk

Anna Maria Jaśkiewicz

Zofia Roguska (pomoc studencka)

Anna Skórzyńska

Warszawa 2014

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

Skład i łamanie:
Konrad Kuś

© Copyright by Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*

Druk i oprawa:
Drukarnia Know-How

Wydawca:
Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*

Spis treści

Główne tezy Raportu	5
Wykaz skrótów	8
Wprowadzenie	9

Część I

Geneza i zasadnicze postanowienia Konwencji

Zjawisko przemocy wobec kobiet w Polsce w badaniach Agencji Praw Podstawowych

1. Geneza Konwencji	12
2. Zasadnicze postanowienia Konwencji	14
3. Zgłoszone przez państwa członkowskie zastrzeżenia i deklaracje	16
4. Przemoc wobec kobiet w Polsce na tle UE: badania Agencji Praw Podstawowych	18

Część II

Merytoryczna analiza Konwencji

1. Konwencyjny paradygmat pojmowania przemocy wobec kobiet w świetle art. 25 ust. 2 Konstytucji RP	25
2. Konwencyjny paradygmat pojmowania przemocy wobec kobiet w świetle danych o tym zjawisku	29
3. Mechanizm monitorujący wykonywanie Konwencji CAHVIO i jego doniosłość dla kształtu zobowiązań konwencyjnych	33
4. Wątpliwości merytoryczne co do treści rozwiązań konwencyjnych, w szczególności co do ich konstytucyjności	38
4.1. Konwencja CAHVIO w świetle konstytucyjnych gwarancji ochrony rodziny	38
4.2. Prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniemami	39
4.3. Zasada równości wobec prawa i równości płci	43
4.4. Otwarty katalog aktów przemocy	44
4.5. Tajemnica adwokacka	45
5. Analiza opinii prawnej Biura Analiz Sejmowych nt. konstytucyjności Konwencji	46
Wnioski końcowe	57
Bibliografia	58
Załącznik 1. Konwencja CAHVIO	62
Załącznik 2. Wyniki badań Agencji Praw Podstawowych nad przemocą wobec kobiet w UE	95

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

Główne tezy Raportu

Polski Parlament będzie niebawem podejmował decyzję w sprawie ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Wywołana tym wydarzeniem debata publiczna ujawniła liczne kontrowersje co do zasadności ratyfikowania Konwencji przez Polskę. Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*, dostrzegając wagę problemu, jakim jest zagadnienie przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, przygotował raport analizujący Konwencję.

I.

Konwencja o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej została przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 7 kwietnia 2011 r. Konwencja jest owocem inicjatyw zmierzających do przyjęcia przez państwa członkowskie standardów w kwestii przemocy jako zjawiska uwarunkowanego płcią społeczno-kulturową (*gender-based violence*). Zgodnie ze stanem z dnia 29 kwietnia 2014 r., Konwencja została podpisana przez 33 państwa, ratyfikowana przez 11 państw. Żadne z państw będących „nieeuropejskimi” członkami Rady Europy (Japonia, Kanada, Meksyk, Stany Zjednoczone Ameryki) nie podpisało Konwencji. Rzeczpospolita Polska podpisała Konwencję w dniu 18 grudnia 2012 r., niemniej jeszcze jej nie ratyfikowała.

II.

Konwencja realizować ma trzy główne cele: zapobieganie przemocy wobec kobiet, chronienie ofiar przemocy oraz ściganie sprawców przemocy. Cele te same w sobie nie budzą żadnych wątpliwości, jednak Konwencja sytuuje je w kontrowersyjnym kontekście ideologicznym, skoncentrowanym wokół politycznej idei „walki płci”. W myśl tego konwencyjnego założenia, przemoc wobec kobiet ma charakter strukturalny – jest obiektywnie zdeterminowana przez strukturę społeczną i stanowić ma efekt nierównych stosunków władzy pomiędzy kobietami a mężczyznami, warunkowanymi na przestrzeni wieków przypisywaniem kobietom i mężczyznom specyficznych ról społecznych. W świetle tych założeń, jak długo obiektywnie istniejące struktury społeczne wyrażają zróżnicowanie pomiędzy kobietami i mężczyznami, tak długo będzie istnieć przemoc wymierzona w kobiety.

III.

W optyce Konwencji zapobieganie przemocy musi oznaczać demontaż struktur społecznych czyniących zróżnicowanie pomiędzy kobiecymi i męskimi rolami w społeczeństwie, jako warunkujących i umożliwiających dyskryminację kobiet. Takie założenia budzą zasadnicze wątpliwości w świetle aksjologii polskiej Konstytucji, która podkreśla łączność z tradycjami I i II Rzeczypospolitej oraz wyraża wdzięczność przeszłym pokoleniom Polaków za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie.

IV.

Zasadnicze wątpliwości budzi uznanie przez Konwencję przemocy wobec kobiet za zjawisko uwarunkowane płcią. Trudno o jakiegokolwiek miarodajne dowody empiryczne wspierające to założenie; istnieją natomiast silne przesłanki podważające ten paradygmat. Jednocześnie Konwencja całkowicie ignoruje lub marginalizuje czynniki, które realnie warunkują zachowania przemocowe, a mianowicie: uzależnienia (np. od alkoholu lub narkotyków), postępujące rozluźnienie

norm społecznych, obecność przemocy w środkach masowego przekazu, zwłaszcza zaś obecnością w nich seksualizację wizerunku kobiety. Podkreślić przy tym należy, że w Polsce, gdzie brane są pod uwagę te czynniki, poziom przemocy względem kobiet jest wielokrotnie niższy niż w krajach skandynawskich, gdzie od lat nieskutecznie walczy się z przemocą wobec kobiet w oparciu o ten sam ideologiczny paradygmat, na którym zbudowana jest Konwencja.

V.

Wynika to jednoznacznie z badań empirycznych na temat przemocy wobec kobiet w Unii Europejskiej, których wyniki opisuje Raport Agencji Praw Podstawowych UE. Badania te odznaczają się wysokim stopniem poprawności metodologicznej, dając możliwość porównania wyników poszczególnych krajów. Zebrane dane ukazują Polskę w jednoznacznie pozytywnym świetle. Kraj nasz charakteryzuje najniższy w UE wskaźnik przemocy doświadczanej przez kobiety od obecnego lub byłego partnera (blisko trzykrotnie mniej niż w Szwecji) oraz bardzo wysoki wskaźnik raportowalności aktów przemocy policji. Dane te stoją w sprzeczności z forsowaną często w mediach tezą, że wyniki badań dotyczących przemocy są zniekształcane przez niewielką liczbę zgłaszanych przypadków lub brak społecznego przyzwolenia na publiczne mówienie o sprawach osobistych (badanym stworzono atmosferę zaufania i szczerości). Polki czują się znacznie bezpieczniej niż kobiety w innych krajach Unii. Wyniki Polski kontrastują z sytuacją w krajach stosujących ideologiczne podejście do przemocy właściwe dla Konwencji, a które zwolennicy ratyfikacji przedstawiają jako wzór do naśladowania. Najwięcej przemocy kobiety doświadczają w krajach skandynawskich. Przykładowo, dla Danii jest to aż 52%, Finlandii – 47%, Szwecji – 46% (w Polsce – 19%).

VI.

Istotne wątpliwości budzi system monitorowania procesu wdrażania Konwencji. Zważywszy na ideologiczne podejście, któremu hołduje Konwencja, żywić można uzasadnione obawy, że system monitorowania, w którym kluczową rolę odgrywać będzie grupa GREVIO, podejmować będzie decyzje motywowane konwencyjnym paradygmatem światopoglądowym. Jest to szczególnie istotne w kontekście kompetencji GREVIO do wydawania „ogólnych zaleceń” co do sposobu realizacji Konwencji. Doświadczenia z funkcjonowaniem podobnych ciał monitorujących wskazują jednoznacznie, że przejawiają one niezwykle aktywistyczną rolę w procesie interpretacji umów międzynarodowych. W ramach kompetencji do wydawania „zaleceń ogólnych” uzurpują sobie często kompetencje suwerennych państw do dokonywania interpretacji aktów prawa międzynarodowego. Może to prowadzić do wywierania międzynarodowego nacisku mającego zmusić Polskę do akceptacji ideologicznie motywowanych rozwiązań prawnych, w tym upowszechnienia aborcji.

VII.

Niezależnie od potencjalnych zagrożeń, rozwiązania konwencyjne już teraz budzą istotne wątpliwości w świetle konkretnych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej, mianowicie art. 25 ust. 2 w związku z art. 13; art. 48 ust. 1; art. 18; art. 32 i art. 33 oraz art. 42 ust. 2 i art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Rozwiązania Konwencji mogą również służyć usprawiedliwianiu aktów naruszania tajemnicy adwokackiej. Poważne wątpliwości co do zgodności z Konstytucją budzi m.in. art. 14 Konwencji, zobowiązujący Państwa do upowszechniania konwencyjnego paradygmatu światopoglądowego poprzez system powszechnej edukacji. Stoi to w sprzeczności z zasadą bezstronności światopoglądowej państwa oraz stanowi istotną ingerencję w prawo rodziców do wychowania swych dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, chronione przez art. 48 ust. 1 Konstytucji. Rażą też nader nieprecyzyjne sformułowania w zakresie przesłanek odpowiedzialności karnej.

VIII.

Konwencja budzi wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnej zasady równości wobec prawa oraz zasady równości płci. Konwencja jest aktem prawnym, którego beneficjentami mają być w rzeczywistości wyłącznie kobiety, co jest rozwiązaniem ewidentnie dyskryminacyjnym. Jednocześnie Konwencja zabrania uznawać nierówne traktowanie, wymuszone przez Konwencję, za dyskryminację. Tymczasem mężczyźni – choć znacznie rzadziej niż kobiety – również padają ofiarami przemocy domowej. Ponadto, Konwencja całkowicie ignoruje podwyższone ryzyko przemocy domowej, na którą narażone są osoby starsze.

IX.

Te postanowienia Konwencji, które nie wiążą się bezpośrednio z jej ideologiczną tożsamością, od dawna obecne są w licznych polskich rozwiązaniach antyprzemocowych. W oparciu o nie, konsekwentnie i z najlepszymi wynikami na tle UE, realizowana jest polityka przeciwdziałania przemocy domowej. W załączniku do raportu odnaleźć można zestawienie obowiązujących rozwiązań prawnych, które zawierają wymagane przez Konwencję rozwiązania.

Wykaz skrótów

BAS – Biuro Analiz Sejmowych

EKPCz – europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r.

ETPCz – Europejski Trybunał Praw Człowieka

FRA – Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (*Fundamental Rights Agency*)

Konwencja – Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

Komitet CAHVIO – Komitet *Ad hoc* dla zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (*Ad Hoc Committee for preventing and combating violence against women and domestic violence*)

Konwencja o Prawie Traktatów – wiedeńska Konwencja o Prawie Traktatów z dnia 23 maja 1969 r.

Konstytucja – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

KPD – Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.

GREVIO – Grupa ekspertów do spraw przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (*the Group of experts on action against violence against women and domestic violence*)

LGBT – Lesbians, Gays, Bisexuals, Transgenders

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

OSP – Orzecznictwo Sądów Polskich

OTK ZU – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy

Pakt – Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z dnia 16 grudnia 1966 r.

TK – Trybunał Konstytucyjny

WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny

Wprowadzenie

Polski Parlament niebawem będzie podejmował decyzję w przedmiocie ratyfikacji podpisanej przez rząd Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej¹ (dalej jako: Konwencja, Konwencja CAHVIO). Prowadzona w związku z ratyfikacją debata publiczna ujawniła sprzeczne opinie odnośnie do zasadności przystąpienia do Konwencji oraz jej użyteczności dla ochrony praw ofiar przemocy. Podczas gdy zwolennicy ratyfikacji Konwencji podnoszą, że jest ona bardzo potrzebna dla wzmocnienia ochrony kobiet, przeciwnicy ratyfikacji zwracają uwagę na operowanie przez Konwencję konstrukcjami prawnymi obcymi dla polskiego porządku prawnego, burzącymi skuteczne mechanizmy zwalczania i przeciwdziałania przemocy. Opinie wypowiedziane publicznie często są powierzchowne i fragmentaryczne. Jednocześnie nie została podjęta próba dokonania kompleksowej analizy prawnej w przedmiocie oceny rozwiązań konwencyjnych. W związku z tym Instytut *Ordo Iuris*, dostrzegając wagę problemu, jakim jest zagadnienie przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, zdecydował się przygotować raport na temat Konwencji.

Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej sytuuje słuszny postulat przeciwdziałania przemocy wobec kobiet w trudnym do zaakceptowania kontekście ideologicznym

Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej sytuuje oczywiście zasadny postulat przeciwdziałania przemocy wobec kobiet w trudnym do zaakceptowania kontekście ideologicznym, wyrażonym *expressis verbis* w Preambule Konwencji. Traktuje ona pewne patologie życia społecznego jako zjawisko obiektywnie zdeterminowane przez strukturę społeczną i zakłada konieczność przekształcenia realiów społecznych pod dyktando założeń ideologicznych. Ujawnia się w tym wyraźnie marksistowski rodowód ideowego fundamentu proponowanych rozwiązań. Jeżeli chcielibyśmy przy tym traktować Konwencję jako zbiór technicznych instrumentów służących eliminacji przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, to należałoby stwierdzić, że nie może ona już wnieść obecnie do naszego porządku prawnego żadnych nowych elementów. Jak słusznie zauważa M. Olczyk (pracownik Zespołu Prawa Międzynarodowego i Konstytucyjnego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich), „polskie prawo, gdy chodzi o ochronę cywilnoprawną, aktualnie spełnia główne cele i założenia stawiane przez przepisy Konwencji”². Owszem, Konwencja zainspirowała jedną zmianę w sposobie ścigania przestępstwa zgwałcenia, zmianę wysoce kontrowersyjną³ i ewidentnie motywowaną ideologicznie tak, jak i CAHVIO⁴. Należy przy tym zaznaczyć, że rzekomy wymóg Konwencji, by przestępstwo zgwałcenia ścigano w trybie bezwnioskowym jest przynajmniej dyskusyjny, w związku z licznymi wątpliwościami płynącymi przede wszystkim z wykładni literalnej oraz niefortunnego tłumaczenia Konwencji na język polski⁵. Poza tą zmianą, Konwencja nie wnosi do naszego systemu prawnego żadnych instrumentów realnie ukierunkowanych na eliminowanie przemocy wobec kobiet. Nowością Konwencji nie są bowiem narzędzia służące ochronie ofiar przemocy, lecz usytuowanie

W Polsce już obowiązują wszystkie, przewidziane przez Konwencję, techniczne rozwiązania służące zwalczaniu przemocy

¹ Ang. *Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, CETS nr 210.

² M. Olczyk, *Cywilnoprawne środki ochrony kobiet – ofiar przemocy domowej – uwagi na tle Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (w:) Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet, w tym kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia*, Biuletyn RPO 2013, nr 7, s. 64–65.

³ Zmiana ta pozbawia ofiarę przestępstwa zgwałcenia wpływu na to, czy dany czyn będzie ścigany i tym samym, obliuguje ją do udziału w śledztwie, co często jest powodem dodatkowych cierpień kobiety.

⁴ W. Jasiński, *Uwagi o trybie ścigania przestępstwa zgwałcenia*, Prokuratura i Prawo 2014, nr 1, s. 70–71.

⁵ W. Jasiński, *Uwagi...*, Prokuratura i Prawo 2014, nr 1, s. 71–72.; M. Budyn-Kulik, *Zmiana trybu ścigania zgwałcenia – wołanie na puszczy*, Palestra 2014, nr 1–2, s. 84–85.

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

dotychczas znanych rozwiązań prawnych w bardzo konkretnym kontekście ideologicznym i uczy-nienie z nich narzędzi realizowania ideologicznych założeń.

Państwami o najwyższym wskaźniku przemocy są kraje skandynawskie – Dania (52%), Finlandia (47%), Szwecja (46%)

W Polsce 19% kobiet doświadczyło przemocy. Średnia w UE wynosi 33%

Dokonana przez Agencję Praw Podstawowych analiza zjawiska przemocy wobec kobiet prowadzi do zaskakujących wniosków. Jako państwa o najwyższym wskaźniku przemocy wskazano kraje skandynawskie – Danię (52%), Finlandię (47%), Szwecję (46%). W Holandii przemocy fizycznej lub psychicznej doświadcza 45% kobiet, we Francji i w Wielkiej Brytanii – 44%. Jeżeli chodzi o Polskę, to w opinii Agencji Praw Podstawowych wobec 19% Polek została zastosowana przemoc⁶, przy czym średnia na skalę unijną wynosi 33%⁷. Wyniki przeprowadzonych badań skłaniają do refleksji nad faktyczną skutecznością szerokich działań prawodawczych mających za przedmiot rozumianą *sensu largo* politykę antyprzemocową i antydyskryminacyjną. Można co najmniej zaryzykować twierdzenie, że to, co prezentuje się jako wysoki poziom regulacji mających zapewnić ochronę kobiet przed przemocą, bynajmniej nie jest gwarantem jej faktycznego ograniczenia. W tym kontekście zakłopotanie budzą wypowiedzi Pełnomocnika rządu ds. równego traktowania Agnieszki Kozłowskiej-Rajewicz deklarującej chęć korzystania z doświadczeń Szwecji w zakresie równego traktowania⁸ (co istotne, Konwencja CAHVIO prezentuje przemoc wobec kobiet jako efekt i instrument dyskryminacji). W świetle przytoczonych statystyk, trudno bowiem uznać wzorce szwedzkie za wartość naśladowania, skoro przemoc wobec kobiet w Szwecji jest ponad dwukrotnie częstsza niż w Polsce. Znacznie bardziej zasadne byłoby twierdzenie, że należy poszukiwać całkowicie innych rozwiązań, jeśli rzeczywiście zależy nam na przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet.

Przedkładany Państwu niniejszy raport składa się z dwóch zasadniczych części: deskryptywnej i krytycznej. W pierwszej części raportu zostanie przedstawiona geneza Konwencji oraz rozwój prac nad dokumentem Rady Europy. W dalszej kolejności wskazane zostaną zastrzeżenia i oświadczenia składane przez państwa członkowskie na etapie podpisywania i ratyfikacji Konwencji. Na tym tle zostaną następnie przedstawione główne postanowienia Konwencji. Ponadto, przybliżone zostaną wyniki badań Agencji Praw Podstawowych UE dotyczące zjawiska przemocy wobec kobiet w Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji Polski na tle innych państw członkowskich. Pozwoli to w drugiej części opracowania na dokonanie oceny rozwiązań konwencyjnych w świetle identyfikowanych w badaniach empirycznych źródeł przemocy względem kobiet oraz Konstytucji RP. Do raportu załączono dodatkowo: tekst Konwencji CAHVIO ze wskazaniem obowiązujących w Polsce rozwiązań, które, w stopniu przynajmniej równie intensywnym co CAHVIO, realizują konkretne cele, jakie ta formułuje w zakresie zwalczania i przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, oraz wyniki badań Agencji Praw Podstawowych nad przemocą wobec kobiet w UE.

⁶ http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results_en.pdf, s. 28–29.

⁷ European Union Agency for Fundamental Rights, „Violence against women: an EU-wide survey. Main results”, Luxembourg 2014. Por. szerzej pkt 4 w I części Raportu.

⁸ <http://wpolityce.pl/polityka/156176-warto-skorzystac-z-doswiadczen-szwecji-kozlowska-rajewicz-zachwyconas-kandynawskimi-rozwiazaniami-rownosciowymi> (odczyt: 29.04.2014).

CZĘŚĆ I

GENEZA I ZASADNICZE POSTANOWIENIA KONWENCJI CAHVIO. ZJAWISKO PRZEMOCY WOBEC Kobiet W BADANIACH AGENCJI PRAW PODSTAWOWYCH UE

1. Geneza Konwencji

Szereg państw nie było zadowolonych z tekstu Konwencji, który nie był negocjowany w duchu osiągnięcia jak najszerzego konsensusu

Konwencja o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej została przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 7 kwietnia 2011 r., a otwarta do podpisu i ratyfikacji dnia 11 maja 2011 r.⁹ Nastąpiło to pomimo tego, że „szereg państw nie było zadowolonych z tekstu Konwencji, który nie był negocjowany w duchu osiągnięcia jak najszerzego konsensusu¹⁰”. Przyjęcie Konwencji stanowi konsekwencję procesu zapoczątkowanego na początku lat 90. ubiegłego wieku w ramach Rady Europy, dotyczącego zapobiegania wszelkim formom przemocy względem kobiet. Podejmowane inicjatywy zmierzały do przyjęcia przez państwa członkowskie standardów dotyczących przemocy opartej na płci społeczno-kulturowej (*gender-based violence*), o których mowa w szczególności w niewiążących zaleceniach Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy.

Szczególnym etapem rozwoju prac legislacyjnych były lata 2006–2008, w których kampania przeciwko przemocy względem kobiet nabrała wymiaru politycznego. Tematyczne raporty krajowe określały skalę problemu oraz zróżnicowane mechanizmy prewencyjne przyjęte na poziomie państw członkowskich. W tym kontekście rozpoczęła się dyskusja nad potrzebą harmonizacji krajowych standardów prawnych, by zapewnić analogiczny poziom ochrony ofiarom we wszystkich państwach-stronach Rady Europy.

W grudniu 2008 r. Komitet Ministrów podjął decyzję o przygotowaniu konwencji dotyczącej przemocy wobec kobiet. Powołany został Komitet *Ad hoc* (*Ad Hoc Committee for preventing and combating violence against women and domestic violence*, Komitet CAHVIO), który w przeciągu dwóch lat opracował tekst roboczy Konwencji. Ostateczna wersja dokumentu została opracowana w grudniu 2010 r. Ze strony polskiej w spotkaniach Komitetu CAHVIO uczestniczyła delegacja złożona z przedstawicieli resortów: pracy (resort wiodący), sprawiedliwości i spraw zagranicznych¹¹, przy czym skład na poszczególnych spotkaniach był zmienny i wynosił od jednej do trzech osób. W szczególności w spotkaniach komitetu brały udział następujące osoby: Monika Ksieniewicz, Katarzyna Wolska-Wrona, Agata Rogalska-Piechota, Rafał Kierzyńska, Joanna Maciejewska, Agnieszka Kumas oraz Robert Drzazga¹². Z analizy poszczególnych spotkań Komitetu CAHVIO wynika, że w większości obrad uczestniczyła ze strony polskiej Monika Ksieniewicz, zastępca dyrektora w Biurze Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, która następnie podkreślała potrzebę ratyfikacji przez Polskę Konwencji¹³. Należy przy tym podkreślić, że dotychczas M. Ksieniewicz dawała już wyraz swemu przywiązaniu do wizji prawa międzynarodowego i jego instytucji jako narzędzi forsowania ideologicznych założeń społecznych dotyczących relacji pomiędzy kobietami a mężczyznami¹⁴.

⁹ W tym dniu odbyła się 121. sesja Komitetu Ministrów w Istambule, stąd niekiedy Konwencja określana jest jako „Konwencja z Istambułu”.

¹⁰ Odpowiedź J. Borkowskiego, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych z dnia 9 stycznia 2012 r. na interpelację nr 392 w sprawie niepodpisania przez Polskę Konwencji Rady Europy z dnia 11 maja 2011 r. w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, <http://sis.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/Interpelacja-Tresc.xsp?key=4538511C> (odczyt: 29.04.2014).

¹¹ <http://sis.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=4538511C> (odczyt: 29.04.2014).

¹² Imienna lista reprezentantów dostępna jest wyłącznie dla poszczególnych spotkań komitetu. Protokoły z poszczególnych zebrań dostępne są pod poniższym adresem: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/documentation_cahvio_en.asp?toPrint=yes& (odczyt: 29.04.2014).

¹³ <http://www.lex.pl/czytaj/-/artykul/rowne-traktowanie-likwiduje-przemoc> (odczyt: 29.04.2014).

¹⁴ Wśród wypowiedzi M. Ksieniewicz można wskazać na następujące: „W przededniu wejścia naszego kraju do Unii Europejskiej istnieje potrzeba zaktywizowania na skalę masową rodzimych feministek, by nie przepuściły okazji, jakie niesie polityka równościowa tej organizacji. Pora pogrzebać mit Matki Polki i żądać praw i realnej, a nie pozornej

Zgodnie ze stanem na dzień 29 kwietnia 2014 r. Konwencja została podpisana przez 33 państwa, ratyfikowana przez 11 państw, z czego 7 z nich (Albania, Austria, Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Portugalia, Turcja i Włochy) ratyfikowało umowę międzynarodową bez zgłaszania zastrzeżeń do Konwencji¹⁵. Żadne z państw nie będących „europejskimi” członkami Rady Europy (Japonia, Kanada, Meksyk, Stany Zjednoczone Ameryki) nie podpisało Konwencji; podobnie jak Stolica Apostolska. Analizując przebieg podpisywania i ratyfikacji Konwencji możliwe jest wyodrębnienie pewnych faz procesu zmierzającego do nabrania mocy prawnej przez umowę. W dniu przyjęcia Konwencji, dnia 11 maja 2011 r., Konwencja została podpisana przez następujące państwa: Austrię, Czarnogórę, Finlandię, Francję, Grecję, Hiszpanię, Islandię, Luksemburg, Niemcy, Portugalię, Słowację, Szwecję, Turcję. W odniesieniu do tej grupy państw „pionierskich” proces ratyfikacji został zakończony w: Portugalii, Turcji, Czarnogórze, Austrii, Hiszpanii. Druga grupa państw składa się z tych krajów, które podpisały Konwencję w okresie późniejszym, w latach 2011–2012: Albania, Belgia, Holandia, Macedonia, Malta, Monako, Polska, Norwegia, Serbia, Słowenia, Ukraina, Wielka Brytania, Włochy. Kolejna grupa to „najświeższe” sygnatury państw, takich jak Andora, Bośnia-Hercegowina, Chorwacja, Dania, Litwa, Szwajcaria, Węgry. Ostatnią grupę państw tworzą te kraje, które nie podpisały (i nie ratyfikowały) Konwencji: Armenia, Azerbejdżan, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Gruzja, Irlandia, Lichtenstein, Łotwa, Mołdawia, Rosja, Rumunia, San Marino (jak również Kanada, Japonia, Meksyk i USA) oraz Stolica Apostolska. Konwencja wejdzie w życie po dokonaniu dziesięciu ratyfikacji, w tym przynajmniej przez osiem państw członkowskich RE. Rzeczpospolita Polska podpisała Konwencję Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w dniu 18 grudnia 2012 r. Jak najszybszej ratyfikacji domagają się środowiska feministyczne i inne ugrupowania skrajnie lewicowe¹⁶. Rada Ministrów wyszła naprzeciw tym postulatam, podejmując 29 kwietnia 2014 r. uchwałę w sprawie przedłożenia do ratyfikacji Konwencji Rady Europy i skierowała do Sejmu projekt ustawy o ratyfikacji Konwencji.

Żadne z państw nie będących „europejskimi” członkami Rady Europy (Japonia, Kanada, Meksyk, Stany Zjednoczone Ameryki) nie podpisało Konwencji

władzy dla siebie i dla innych kobiet.” (M. Ksieniewicz, *Specyfika polskiego feminizmu*, Kultura i Historia nr 6/2004, <http://www.kulturalihistoria.umcs.lublin.pl/archives/169>) (odczyt: 29.04.2014) oraz „wyszliśmy z założenia, że równy udział kobiet i mężczyzn w pracy i życiu rodzinnym jest warunkiem wstępnym praktycznej realizacji równości mężczyzn i kobiet, mobilizacji pełnego potencjału siły roboczej w Unii Europejskiej (...)” (M. Ksieniewicz, *Co ma pingwin cesarski do równouprawnienia?*, <http://kulturaliberalna.salon24.pl/376121,ksieniewicz-co-ma-pingwin-cesarski-do-rownouprawnienia>) (odczyt: 29.04.2014).

¹⁵ Por. <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=&DF=&CL=ENG> (odczyt: 29.04.2014 r.).

¹⁶ Poselski projekt uchwały w sprawie ratyfikacji Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy względem kobiet i przemocy domowej z dnia 23.11.2012 r. (druk nr 941), skierowany do I czytania w komisjach (Komisja Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka).

2. Zasadnicze postanowienia Konwencji

Konwencja, w myśl założeń jej twórców, ma stanowić najdalej idącą umowę międzynarodową poświęconą problematyce zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej. Przemoc względem kobiet traktowana jest zarówno jako naruszenie praw człowieka, jak i forma dyskryminacji. W konsekwencji prezentuje się Konwencję jako „instrument anty-

Według Konwencji, przemoc względem kobiet ma być zakorzeniona w nierówności między płciami

dyskryminacyjny”, ponieważ dokument uznaje przemoc wobec kobiet za formę dyskryminacji ze względu na płeć, przy czym twórcy Konwencji nakładają na państwa ogólny obowiązek przeciwdziałania wszelkim formom dyskryminacji kobiet, nie tylko związanym z użyciem przemocy¹⁷. Jednocześnie tak rozumiany cel Konwencji prowadzi niektórych przedstawicieli doktryny

do konstatacji, że „działaniom mającym na celu przeciwdziałanie przemocy muszą towarzyszyć także działania zmierzające do zwalczania dyskryminacji, która jest formą przemocy (...) Specyfika zjawiska jest ściśle powiązana z płcią”¹⁸.

Przemoc wobec kobiet ma być przejawem nierównych stosunków władzy pomiędzy kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków, które doprowadziły do męskiej dominacji i dyskryminacji kobiet

Dokument opiera się na trzech zasadniczych elementach, a mianowicie:

- 1) zapobieganiu przemocy,
- 2) ochronie ofiar przemocy oraz
- 3) ściganiu sprawców przemocy.

Ad 1) Zapobieganie przemocy względem kobiet wymaga – w myśl Konwencji – podejmowania działań na rzecz większej równości pomiędzy kobietami i mężczyznami. Przemoc względem kobiet ma być zakorzeniona w nierówności między płciami i utrwalana przez kulturę zakładającą jej tolerowanie i negowanie. W związku z tym twierdzi się w Preambule, że:

- „przemoc wobec kobiet jest przejawem nierównych stosunków władzy pomiędzy kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków, które doprowadziły do dominacji mężczyzn i dyskryminacji kobiet, a także uniemożliwiły pełne usamodzielnienie się kobiet”,
- „strukturalny charakter przemocy jest uwarunkowany płcią społeczno-kulturową (*gender*) oraz fakt, że przemoc wobec kobiet stanowi jeden z podstawowych mechanizmów społecznych, za pomocą którego kobiety są utrzymywane w stosunku podległości wobec mężczyzn”.

Strukturalny charakter przemocy jest uwarunkowany płcią społeczno-kulturową

W konsekwencji – w myśl założeń leżących u podstaw rozwiązań konwencyjnych – przemoc wobec kobiet jest efektem nierównych stosunków władzy pomiędzy kobietami a mężczyznami („walka płci”), warunkowanymi na przestrzeni wieków płcią społeczno-

-kulturową (*gender*), w ramach której kobietom i mężczyznom przypisuje się specyficzne role i zachowania, wyrażające nacechowane przemocą relacje pomiędzy płciami. W tym kontekście zapobieganie przemocy ma polegać w szczególności na dokonywaniu zmian w społecznych i kulturowych wzorcach zachowań kobiet i mężczyzn w celu „wykorzenia uprzedzeń, zwyczajów,

¹⁷ K. Sękowska-Kozłowska, *Zakres zobowiązań stron Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, *Studia Prawnicze* 2012, z. 1 (190), s. 37.

¹⁸ K. Sękowska-Kozłowska, *Zakres zobowiązań stron Rady Europy...*, s. 37.

tradycji i wszelkich innych praktyk opartych na pojęciu niższości kobiet lub na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn”. Jednocześnie, zgodnie z art. 60 Konwencji, przemoc wobec kobiet ze względu na płeć powinna być uznawana za formę prześladowania w rozumieniu artykułu 1 ust. A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. oraz za formę poważnej szkody dającej podstawy do przyznania ochrony uzupełniającej lub dodatkowej. Realizacja przedmiotowego obowiązku może wiązać się ze znacznymi obciążeniami finansowymi państwa¹⁹. Należy rozważyć, czy w dobie kryzysu i rosnących wyzwań społecznych, Polska może zaciągać zobowiązania finansowe, których beneficjentami nie będą obywatele Rzeczypospolitej Polskiej.

*przemoc wobec kobiet ma służyć
utrzymaniu ich w stosunku
podległości wobec mężczyzn*

Ad 2) Konwencja określa zobowiązania państw dotyczące konieczności ustanowienia wyspecjalizowanych służb, które będą w stanie zapewnić odpowiednią pomoc medyczną, psychologiczną i prawną ofiarom oraz ich dzieciom. W tym kontekście istotne jest zobowiązanie do utworzenia wystarczającej liczby schronisk dla ofiar przemocy, jak również darmowych, całodobowych telefonów zaufania. Państwa-Strony Konwencji powinny zapewnić ofiarom przemocy dostęp do specjalnych środków ochrony podczas postępowania przygotowawczego oraz sądowego. Organy stosujące prawo powinny być odpowiednio przeszkolone tak, by szybko i skutecznie reagowały na niebezpieczne sytuacje. W myśl postanowień Konwencji ryzyko doświadczenia przemocy ma charakter uniwersalny; niemniej jednak kobiety i dziewczęta są bardziej na nią narażone.

Ad 3) Państwa członkowskie ratyfikujące Konwencję zobowiązują się do przyjęcia odpowiednich aktów prawnych penalizujących zachowania przemocowe, jak również do zagwarantowania odpowiedniej praktyki proceduralnej. Państwa-Strony Konwencji powinny w szczególności zapewnić, że przedmiotem sankcji karnych (lub innych sankcji prawnych) będą takie czyny, jak: przemoc fizyczna i psychiczna; nękanie; przemoc seksualna, w tym zgwałcenie; molestowanie seksualne; wymuszone małżeństwo; genitalne okaleczanie kobiet; przymusowa aborcja i przymusowa sterylizacja. Jednocześnie możliwe jest przyjęcie takich rozwiązań prawnych, które przewidują surowsze kary dla sprawców tej przemocy.

Ponadto, Konwencja przewiduje, oprócz zobowiązań ciążących na państwach członkowskich związanych z podjęciem odpowiednich działań organizacyjnych oraz środków prawnych, ustanowienie specjalnego mechanizmu monitorującego implementację i wykonywanie Konwencji. W tym kontekście ma być powołana specjalna grupa ekspertów, której zadaniem będzie monitorowanie przestrzegania postanowień Konwencji przez Państwa-Strony.

¹⁹ Cudzoziemcy, ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy, posiadają szereg uprawnień, do których należą między innymi: możliwość korzystania z pomocy socjalnej i opieki medycznej. W ramach pomocy socjalnej cudzoziemiec może zostać zakwaterowany w ośrodku i otrzymuje: całodzienne wyżywienie zgodne z zasadami kulturowymi – trzy posiłki dziennie (możliwe jest również przyznanie ekwiwalentu pieniężnego w zamian za wyżywienie ze względów organizacyjnych); kieszonkowe na drobne wydatki; dodatkowe kieszonkowe na zakup środków higieny osobistej; pomoc pieniężną na zakup odzieży i obuwia; zwrot kosztów przejazdu; dostęp do bezpłatnej nauki języka polskiego, która zorganizowana jest na terenie ośrodka oraz podstawowe materiały niezbędne do nauki. Ponadto, cudzoziemiec może otrzymać pomoc socjalną w postaci świadczenia pieniężnego na pokrycie we własnym zakresie kosztów pobytu na terytorium RP, <http://www.udsc.gov.pl/WARUNKI,I,WYSOKOSC,POMOCY,REALIZOWANEJ,POZA,OSRODKIEM,,,1378.html>, <http://www.udsc.gov.pl/CO,OTRZYMUJE,CUDZOZIEMIEC,ZAKWATEROWANY,W,OSRODKU,1377.html> (odczyt: 29.04.2014).

3. Zgłoszone przez państwa członkowskie zastrzeżenia i opinie

Zgodnie z postanowieniami art. 78 ust. 1 Konwencji nie jest możliwe zgłaszanie żadnych zastrzeżeń w odniesieniu do jakichkolwiek postanowień Konwencji za wyjątkiem norm bezpośrednio wskazanych w art. 78 ust. 2 i 3 Konwencji. Dozwolone zastrzeżenia odnoszą się do rozwiązań dotyczących przyznawania odpowiedniego odszkodowania przez państwo członkowskie tym, którzy doznali poważnego uszkodzenia ciała lub uszczerbku na zdrowiu, o ile szkoda nie została naprawiona z innych źródeł (art. 30 ust. 2 Konwencji); unormowań dotyczących ustalenia właściwości do ścigania przestępstw określonych w Konwencji, o ile przestępstwo zostało popełnione przez osobę zamieszkałą na terytorium danego państwa (art. 44 ust. 1 lit. e Konwencji).

Kolejna grupa zastrzeżeń dotyczy procedur związanych z takimi formami przemocy uregulowanymi w Konwencji, jak przemoc seksualna oraz zgwałcenie, przymusowe małżeństwa, okaleczanie narządów płciowych kobiet, przymusowa aborcja i sterylizacja (art. 36–39 Konwencji). Państwa członkowskie mogą zgłosić zastrzeżenia odnośnie do wymogu akceptacji ich właściwości do ścigania za powyższe przestępstwa niezależnie od tego, czy akty te uznawane są za przestępstwa na terytorium, na którym zostały popełnione (art. 44 ust. 3 Konwencji). Ponadto, państwa członkowskie mogą zgłosić zastrzeżenia dotyczące poszerzenia właściwości przez uniezależnienie jej od zawiadomienia przez ofiarę o popełnieniu przestępstwa lub od powiadomienia przez państwo, gdzie przestępstwo zostało popełnione (art. 44 ust. 4 Konwencji). W tym przypadku możliwość zgłoszenia zastrzeżeń dotyczy obywateli danego państwa członkowskiego lub osób zamieszkałych na jego terytorium.

Dodatkowo, państwa członkowskie mogą zgłosić zastrzeżenia w stosunku do regulacji, w myśl której wszczęcie postępowania przygotowawczego lub ścigania aktów przemocy fizycznej (art. 35 Konwencji) nie jest wyłącznie uzależnione od powiadomienia lub skargi ofiary, jeżeli przestępstwo (w części lub w całości) zostało dokonane na terytorium państwa członkowskiego. Ponadto, zastrzeżenie może dotyczyć możliwości kontynuowania postępowania także po wycofaniu powiadomienia lub skargi przez ofiarę (art. 55 ust. 1 Konwencji). W odniesieniu do niektórych przestępstw (przymusowe małżeństwa, okaleczanie narządów płciowych kobiet, przymusowa aborcja i sterylizacja, określonych w art. 37–39 Konwencji) państwa członkowskie mogą złożyć zastrzeżenia dotyczące przedłużenia okresu przedawnienia, tak by był on wystarczający, współmierny oraz by skutecznie umożliwił wszczęcie postępowania po osiągnięciu przez ofiarę pełnoletniości (art. 58 Konwencji). Odrębną grupę przesłanek umożliwiających przyjęcie zastrzeżeń stanowią unormowania odnoszące się do przyznawania niezależnego zezwolenia na pobyt ofiarom przemocy (art. 59 Konwencji).

Spośród państw, które podpisały Konwencję, zastrzeżenia bądź deklaracje do Konwencji zgłosiły: Andora, Dania, Hiszpania, Litwa, Malta, Niemcy, Polska, Serbia. Zastrzeżenia dotyczą regulacji wskazanych enumeratywnie w art. 78 ust. 2 Konwencji. Niemcy przyjęły zastrzeżenie dotyczące regulacji związanych z zezwoleniem na pobyt na terytorium państwa członkowskiego dla ofiar przemocy, uznając, że Republika Federalna Niemiec zastrzega sobie prawo niestosowania postanowień art. 59 ust. 2 i 3 Konwencji. Malta zgłosiła zastrzeżenia dotyczące unormowań z art. 30 ust. 2, art. 44 ust. 4 lit. e i art. 59 Konwencji. W szczególności, Malta będzie w dalszym ciągu stosowała obowiązujące ustawodawstwo krajowe w zakresie dotyczącym odszkodowania od państwa oraz w zakresie dotyczącym tytułu zamieszkania ofiar przemocy, których tytuł zamieszkania zależy od tytułu małżonka lub partnera. Podobne zastrzeżenie złożyła Serbia, podkreślając, że niestosowanie przepisów art. 30 ust. 2, art. 44 ust. 4 lit. e, ust. 2 i 3 Konwencji będzie miało miejsce

do czasu dostosowania jej ustawodawstwa karnego do wskazanych powyżej rozwiązań konwencyjnych. Litwa i Włochy przyjęły zastrzeżenia, zgodnie z którymi będą stosować postanowienia Konwencji zgodnie z zasadami i postanowieniami konstytucji swoich państw.

Polska, podejmując decyzję o podpisaniu Konwencji, złożyła oświadczenie konstytucyjne, stanowiące integralną część decyzji o podpisaniu dokumentu międzynarodowego. Zgodnie z oświadczeniem, „Rzeczpospolita Polska będzie stosować Konwencję w zgodzie i z zasadami i przepisami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”²⁰. Ponadto, zostało złożone zastrzeżenie do art. 30 ust. 2 Konwencji [odszkodowanie], zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska „będzie stosować art. 30 ust. 2 Konwencji wyłącznie w stosunku do pokrzywdzonych będących obywatelami Rzeczypospolitej lub Unii Europejskiej oraz w trybie własnego prawa krajowego”. Ostatnie zastrzeżenie złożone na etapie podpisywania Konwencji dotyczyło art. 44 ust. 1 lit. e Konwencji [jurysdykcja]. Stosownie do tego zastrzeżenia, Rzeczpospolita Polska „zastrzega, że nie będzie stosować postanowień Konwencji w przypadku, kiedy przestępstwo popełnione zostało przez osobę z miejscem stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”.

Zasadniczo, powyższe zastrzeżenia zostały utrzymane na etapie wniosku o ratyfikację. Dodatkowo zostało złożone zastrzeżenie do art. 55 Konwencji [postępowanie *ex parte* i *ex officio*], zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska uznaje, że „obowiązek wszczynania postępowania z urzędu, o którym mowa w art. 55 Konwencji, w zakresie przestępstw określonych w art. 35 Konwencji [przemoc fizyczna], nie dotyczy drobnych przestępstw”. Natomiast zgodnie z zastrzeżeniem złożonym do art. 58 Konwencji [zasada przedawnienia], Rzeczpospolita Polska „zastrzega, że nie będzie stosować art. 58 Konwencji wobec przestępstw przewidzianych w art. 37, 38 i 39 tej Konwencji” (odpowiednio: [małżeństwa przymusowe][okaleczenie żeńskich narządów płciowych] [wymuszona aborcja i wymuszona sterylizacja]). Jednocześnie, na etapie wniosku o ratyfikację Pełnomocnik Rządu d.s. Równego Traktowania zabiegał o rezygnację z oświadczenia o stosowaniu Konwencji zgodnie z przepisami Konstytucji²¹. Rezygnacji tej nie udało się jednak przeforsować.

²⁰ Por. uwagi Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 sierpnia 2013 r.

²¹ <http://bip.kprm.gov.pl/download/75/9817/Zalacznik10-TabelarozbieznosciCAHVIOfinal.pdf>

4. Przemoc wobec kobiet w Polsce na tle UE: badania Agencji Praw Podstawowych

Najnowszych danych empirycznych nt. przemocy wobec kobiet dostarcza Raport Agencji Praw Podstawowych UE (FRA)²². Przedstawiona analiza zasługuje na uwagę również z tego względu, że traktuje badany obszar odpowiednio szeroko (skupiając się nie tylko na przemocach fizycznej, ale także psychicznej i seksualnej) oraz ze względu na wysoki stopień jej poprawności metodologicznej²³, który nie zawsze cechuje raporty FRA. Dane zbierane były bezpośrednio od osób należących do grupy badawczej, nie zaś na przykład na podstawie statystyk policyjnych, co pozwala wnioskować o ich dużej wiarygodności. Co więcej, rezultaty te pozwalają odnieść skalę i specyfikę badanego zjawiska w Polsce do realiów pozostałych krajów UE, jako że we wszystkich państwach badano wspomnianą problematykę w oparciu o tę samą metodologię.

Najnowszych danych empirycznych nt. przemocy wobec kobiet dostarcza Raport Agencji Praw Podstawowych UE

Według Raportu, Polska na tle całej Unii Europejskiej odznacza się najniższym wskaźnikiem przemocy doświadczanej przez kobiety od obecnego lub byłego partnera. Najgorzej pod tym względem jest w Danii, Francji i Finlandii (por. Wykres 1). Wszystkie wykorzystane w tym badaniu parametry rozkładają się w podobny sposób: wyniki Francji i krajów skandynawskich są niepokojące. W przeciwieństwie do nich, Polska wypada bardzo dobrze. Wystarczy wspomnieć, że należy do państw o najniższym odsetku przypadków stosowania przemocy fizycznej lub seksualnej wobec kobiet (respondentkami badania są jedynie kobiety, które ukończyły 15 r. życia) (10%-19%). Jest również jedynym krajem z Europy Środkowo-Wschodniej w tej grupie (por. Mapa 1).

Według Raportu, Polska odznacza się najniższym w UE wskaźnikiem przemocy doświadczanej przez kobiety od obecnego lub byłego partnera

Polska charakteryzuje się najwyższym w Unii Europejskiej wskaźnikiem raportowalności przypadków przemocy policji. Dane te stoją w sprzeczności z forsowaną często w mediach tezą, że na wyniki Raportu decydujący wpływ miały czynniki kulturowe, rozumiane przede wszystkim jako brak społecznego przyzwolenia na mówienie o sprawach intymnych²⁴. Gdyby istotnie tak było, liczba zgłoszeń aktów przemocy na policji byłaby wprost proporcjonalna do liczby samych aktów. Tymczasem sytuacja kształtuje się dokładnie odwrotnie: w krajach skandynawskich wyjątkowo wysoki odsetek deklaracji o doświadczeniu przemocy przez kobiety powyżej 15 r. życia (por. Tabela 1) łączy się z bardzo niską liczbą interwencji policji (nie przekracza poziomu kilkunastu procent), zaś w Polsce przy najniższej wśród krajów UE deklarowanej liczbie aktów przemocy, prawie 30% badanych kobiet poświadczą taką interwencję, co w przypadku nie-partnerów stanowi najwyższy wskaźnik wśród krajów Unii Europejskiej (por. Wykres 2). Warto także zauważyć, że wśród państw o zbliżonej do Polski liczbie aktów przemocy, żadne nie przewyższa jej deklarowaną liczbą interwencji policji.

Polska charakteryzuje się najwyższym w UE wskaźnikiem raportowalności przypadków przemocy policji

Bardziej szczegółowe dane jedynie potwierdzają tę tendencję. W badaniu częstotliwości prześladowania kobiet powyżej 15 r. życia i w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających wywiad lepiej

²² European Union Agency for Fundamental Rights, „Violence against women: an EU-wide survey. Main results”, Luxembourg 2014.

²³ Badanie zostało przeprowadzone na licznej grupie 42 000 kobiet ze wszystkich 28 krajów członkowskich Unii Europejskiej, przy zapewnieniu im komfortu psychicznego poprzez izolację od partnerów.

²⁴ Por. np. P. Gawlik, 55 proc. molestowanych, wiele zgwałconych. Kobiety w UE cierpią od przemocy. Jak wypadła Polska?, http://wyborcza.pl/1,76842,15575146,55_proc__molestowanych__wiele_zgwalconych__Kobiety.html#ixzz2yxJWFJnK (odczyt: 29.04.2014).

od Polski wypadły jedynie Rumunia, Czechy i Litwa, przy czym w dwóch ostatnich państwach zebrano zbyt małą liczbę odpowiedzi, by móc tym danym nadać znaczenie statystyczne. Wysoki odsetek przypadków nękania (tzw. „stalkingu”) występuje natomiast w przywołanych już wcześniej Danii, Finlandii i Francji (por. Tabela 1). Polska charakteryzuje się także niewielką liczbą przypadków molestowania seksualnego kobiet powyżej 15. roku życia (jest ich prawie 3 razy mniej niż w Szwecji i Danii – por. Wykres 3) oraz w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających wywiad (prawie 2 razy mniej niż średnia europejska, co stanowi trzeci wynik w Unii, na równi ze Słowenią – por. Wykres 4).

Wśród państw o zbliżonej do Polski liczbie aktów przemocy, żadne nie przewyższa jej liczbą interwencji policji

Polska bardzo dobrze wypada również w świetle statystyk dotyczących przemocy wobec dziewczynek. Można powiedzieć, że na tle innych państw UE, w Polsce bicie dziewczynek jest rzadkością. Tylko 14% badanych kobiet stwierdziło, że doświadczyły w dzieciństwie przemocy fizycznej. Dla porównania, w Danii do podobnych przeżyć przyznała się co trzecia respondentka, a w Finlandii prawie połowa z nich. Lepszy wynik od Polski uzyskały jedynie Słowenia (8%) i Cypr (10%). Podobnie przedstawia się zestawienie łączne doświadczenia w dzieciństwie przemocy fizycznej lub seksualnej (por. Tabela 2).

Na tle innych państw UE, w Polsce bicie dziewczynek jest rzadkością

Dane dotyczące przemocy psychicznej wskazują, że w zdecydowanej większości polskich rodzin nie dochodzi do tego rodzaju aktów. Jedynie 5% badanych kobiet spotkało się w dzieciństwie z podobnymi zachowaniami ze strony jednego z członków rodziny. W pozostałych przypadkach mamy więc do czynienia z modelem rodziny zapewniającej komfort psychiczny, kluczowy dla stabilnego wzrostu jej członków (por. Wykres 5). Również wśród dorosłych Polek niewiele jest deklaracji dotyczących doświadczenia przemocy psychicznej ze strony obecnego lub byłego partnera. Tylko 4 kraje w Unii Europejskiej osiągnęły lepszy (niższy) poziom tego wskaźnika (por. Wykres 6).

Rezultaty analizy samych aktów przemocy mają swoje bezpośrednie przełożenie na stan psychiczny i samopoczucie kobiet. Z przeprowadzonego badania wynika, że Polki czują się bezpiecznie. Tylko 3% odczuwało często lęk przed staniem się ofiarą przemocy fizycznej lub seksualnej, a aż 86% nigdy się tego nie bało. Większość z nich (ponad 60%) nie unika określonych miejsc i sytuacji z powodu strachu przed staniem się ofiarą takich czynów. Najmniej bezpiecznie znów czują się mieszkanki Skandynawii: Finlandii, Szwecji i Danii – strach odczuwa mniej więcej co trzecia kobieta w tym kraju (por. Wykres 8). Równocześnie na uwagę zasługuje fakt, że badane Polki nie różnią się poziomem odczuwanego strachu w sytuacjach publicznych i prywatnych. Podobnie, jeśli chodzi o lęk przed atakiem ze strony osoby znajomej bądź nieznannej. Może to oznaczać, że kierują się przekonaniem o uniwersalnych zasadach etycznych, cechujących społeczeństwo jako takie. Dla porównania, w niektórych państwach (np. Danii, Szwecji czy Holandii) różnice te są znaczne. Ich obywatele ufają bardziej osobom już poznanym (por. Tabela 3).

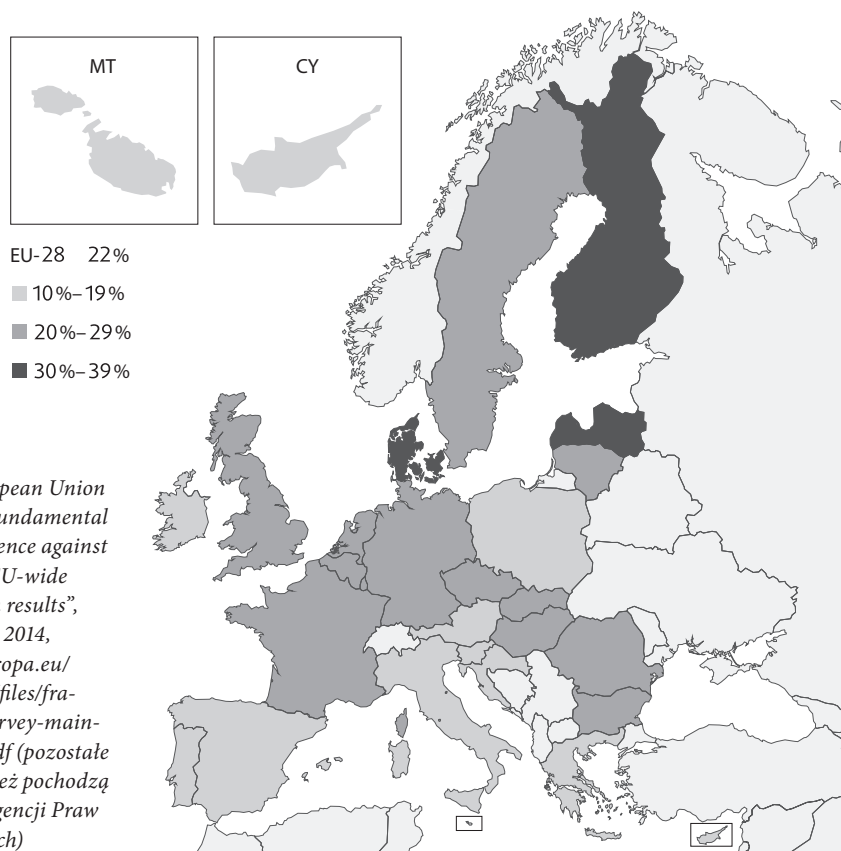
W zdecydowanej większości polskich rodzin nie dochodzi też do aktów przemocy psychicznej

Niewielka liczba deklarowanych przez kobiety aktów przemocy domowej znajduje swoje potwierdzenie w danych na temat ich wiedzy o podobnych zajściach. Estonia, Cypr i Czechy to razem z Polską kraje, w których najmniejszy odsetek badanych kobiet spotkał się z przypadkami przemocy domowej w środowisku pracy lub studiów. O podobnych zdarzeniach w kręgu znajomych/rodziny słyszała niespełna jedna trzecia Polek, podczas gdy w Finlandii i Francji przyznała się do tego ponad połowa respondentek (por. Wykres 9).

Polki czują się bezpiecznie

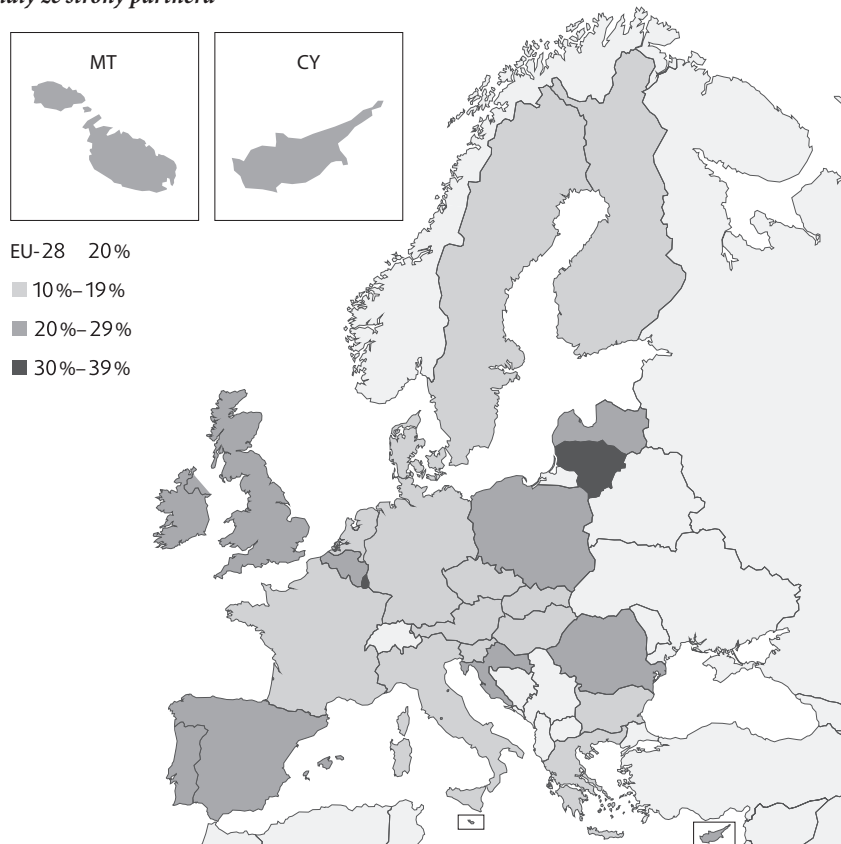
Mapka 1

Fizyczna i/lub seksualna przemoc partnera wobec kobiet

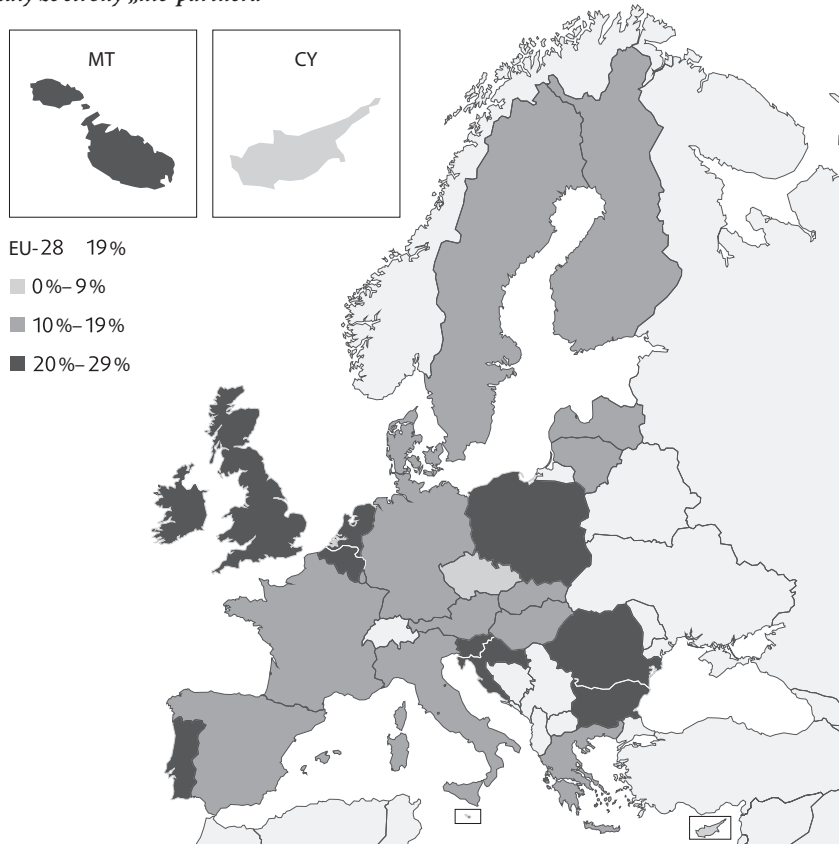
Mapka 2

Kobiety deklarujące, że policja powzięła informację o najpoważniejszych aktach fizycznej i/lub seksualnej przemocy, których doznały ze strony partnera

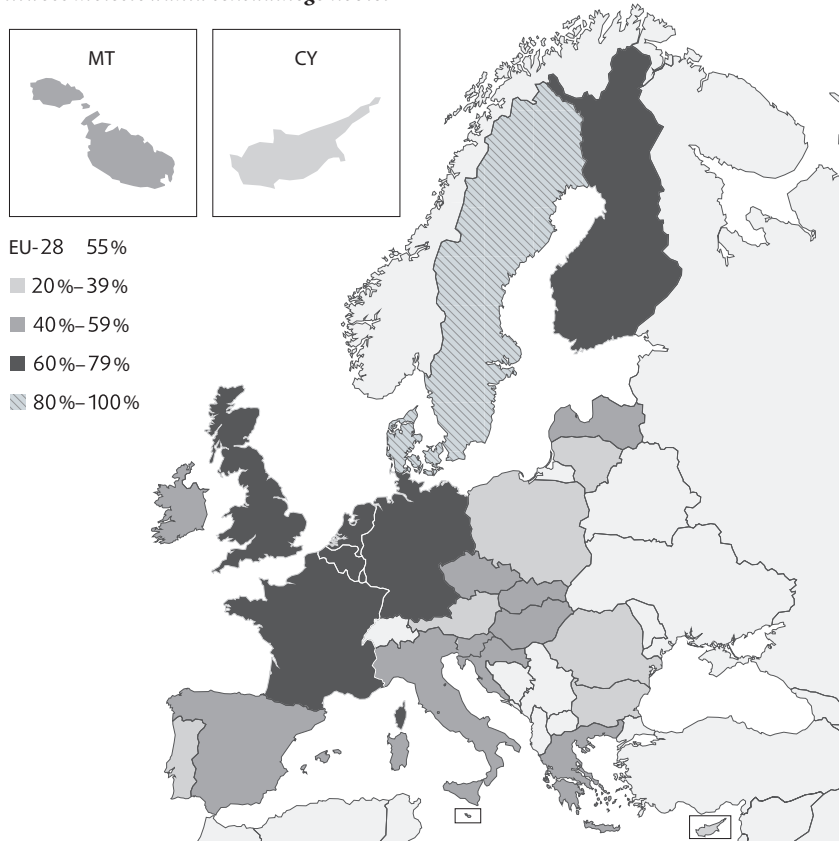
Mapka 3

Kobiety deklarujące, że policja powzięła informację o najpoważniejszych aktach fizycznej i/lub seksualnej przemocy, których doznały ze strony „nie-partnera”

Mapka 4

Tytuł: Częstotliwość molestowania seksualnego kobiet

Raport FRA próbował uwzględnić także poziom znajomości instytucji świadczących pomoc ofiarom przemocy wobec kobiet (por. Tabela 4). Te dane budzą jednak pewne wątpliwości. Wynika z nich, że ponad ¼ Polek nie słyszała o żadnej z trzech wymienionych w badaniu organizacji świadczących pomoc ofiarom przemocy w rodzinie. Warto jednak zauważyć, że wybór konkretnych instytucji został dokonany w sposób arbitralny. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że już w 2007 roku istniało w Polsce 2871 organizacji oferujących wsparcie dokładnie w tym zakresie²⁵. Dla porównania, na Malcie, znajdującej się pod względem tego wskaźnika wysoko w Raporcie

W 2007 roku istniało w Polsce 2871 organizacji oferujących wsparcie ofiarom przemocy

FRA, takich organizacji istnieje zaledwie kilka. Dane Komisji Spraw Społecznych Parlamentu Maltańskiego z czerwca 2012 r. wymieniają ich dokładnie dziewięć²⁶. Agencja Praw Podstawowych pytała się o znajomość organizacji, które w Polsce istotnie są jednymi z większych i dysponują sporymi środkami, jednakże

ich podejście do zjawiska przemocy jest mocno nacechowane ideologicznie. Wszystkie te organizacje (Feminoteka, Centrum Praw Kobiet, Niebieska Linia) utożsamiają się z konwencyjnym paradygmatem pojmowania przemocy, zabiegając o ratyfikację dokumentu Rady Europy. Na uwagę zasługuje fakt, że w Polsce, mającej jeden z najniższych poziomów przemocy w UE, duże organizacje, prezentujące swoiste podejście do przemocy jako zjawiska strukturalnego i uwarunkowanego płcią, pomimo dużego potencjału organizacyjnego (relatywnie nieporównanie większego niż inne organizacje), są znacznie słabiej znane w Polsce, niż podobne organizacje w innych krajach.

²⁵ Por. Instytut Psychologii Zdrowia PTP – Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Niebieska Linia, „Organizacje i instytucje pomagające ofiarom przemocy w rodzinie w Polsce. Raport ogólnopolski za okres październik 2006 – grudzień 2007 z realizacji Projektu Niebieska Sieć, Sieć liderów lokalnych organizacji na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

²⁶ Por. Kumitat Permanentidwar l-affarijiet soċjali, il-vjolenza domestika. L-ghaxr rapport tal-11-il leġislatura.

CZĘŚĆ II

MERYTORYCZNA ANALIZA KONWENCJI CAHVIO

Konwencja CAHVIO tworzy w pierwszej kolejności zobowiązania dla Państw-Stron. Co do zasady, nie ma zatem bezpośredniego wpływu na sytuację obywateli. Środowiska dążące do ratyfikowania Konwencji nie ukrywają, że chcą ją traktować jako czynnik wywołujący zmiany ustawodawcze, których konkretny kształt trudny jest do precyzyjnego przewidzenia²⁷. Przyszły wpływ Konwencji na kształt prawa wewnętrznego oraz sposób jej stosowania nie zawsze da się jednoznacznie określić na obecnym etapie. Tym niemniej nie jest również tak, że problematyka ta stanowi całkowitą niewiadomą, zwłaszcza, jeżeli uwzględni się całą warstwę programową Konwencji, która z całą pewnością znajdzie wyraz w działalności komitetu GREVIO mającego monitorować proces przestrzegania Konwencji CAHVIO.

*Cele Konwencji są słuszne,
ale ideologiczne założenia
determinujące dobór środków
wypaczają sens tych rozwiązań*

Ocena konstytucyjności rozwiązań prawnych zawartych w Konwencji nie może być oderwana od jej przesłania ideowego. Cele, których osiągnięciu służyć ma określona regulacja, mogą być *prima facie* słuszne i głęboko zasadne, ale ideologiczne założenia determinujące dobór środków mających służyć ich realizacji mogą wypaczać sens tych rozwiązań, i całkowicie rozminąć się z deklarowanymi celami i niekontrowersyjnymi intencjami rozwiązania problemu przemocy. Zwłaszcza w przypadku dyspozycji sformułowanych w sposób nader ogólny, założenia ideowe, które stanowią ich podstawę, mają szczególnie doniosłe znaczenie przy konkretyzowaniu normatywnej treści tych rozwiązań.

Szereg zatem zaproponowanych w Konwencji rozwiązań dotyczących opieki nad ofiarami przemocy jest niekontrowersyjnych w świetle Konstytucji, a zwłaszcza jej art. 40, zakazujący okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania. Wymagania te jednak Rzeczpospolita Polska spełnia i to nierzadko na wyższym poziomie, niż przewiduje to standard Konwencji CAHVIO. Specyficznym potwierdzeniem tego stanu rzeczy jest m.in. raport Agencji Praw Podstawowych UE, w świetle którego Polska jest krajem o jednym z najniższych w UE wskaźników przemocy wobec kobiet.

Skoro więc na poziomie rozwiązań technicznych standardy konwencyjne są w pełni realizowane przez Polskę, to istnieje realna obawa, że komitet GREVIO monitorujący wykonywanie Konwencji

²⁷ Urszula Nowakowska, założycielka Centrum Praw Kobiet, stwierdza wyraźnie, że „po podpisaniu konwencji parlament będzie zmieniał prawo tak, by spełniało jej wymogi. Nie narzuca ona szczegółowych rozwiązań, raczej pokazuje kierunek, więc od polskich polityków zależy, czy będą to zmiany zasadnicze”, http://www.cpk.org.pl/227,czym-jest-przemoc-ekonomiczna-rozmowa-z-urszula-nowakowska-dyrektorka-cpk-wysokie-obcasy-13-02-2013.html?&#breakup#akapit_225 (odczyt: 29.04.2014).

Grupa GREVIO monitorująca wykonywanie Konwencji będzie prawdopodobnie koncentrowała się na tym, czy realizowane są założenia ideologiczne Konwencji – te zaś budzą zasadnicze wątpliwości konstytucyjne

przez państwa członkowskie²⁸ będzie koncentrował się na tym, czy rozwiązania te najlepiej oddają założenia ideowe Konwencji – te zaś budzą zasadnicze wątpliwości konstytucyjne. Funkcjonujący w Polsce system przeciwdziałania przemocy, choćby w świetle danych zawartych w raporcie Agencji Praw Podstawowych UE, wydaje się być nader skuteczny. Trudno go jednak uznać za wyrażający paradygmat pojmowania przemocy wobec kobiet, na którym oparto Konwencję. W tym kontekście trudno ustalić, na ile realizowany w Polsce system zapobiegania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, oparty do tej pory przede wszystkim na ustawie z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i przyjętym na lata 2006–2016 Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, będzie uznany przez GREVIO za zgodny z Konwencją CAHVIO. Trudno przewidzieć zwłaszcza to, w jakim stopniu ww. działania – programowo tożsame z zaleceniami Konwencji – będą uznane przez GREVIO za „konieczne” i „wystarczające”.

W tym kontekście, ideowa tożsamość Konwencji oraz sposób pojmowania przez nią przyczyn przemocy wobec kobiet stają się kluczowe

Fundamentalnym zagadnieniem w tym kontekście staje się ideowa tożsamość Konwencji oraz sposób pojmowania przez nią przyczyn zjawiska przemocy wobec kobiet. Założenia ideowe determinować będą bowiem sposób interpretowania wszystkich rozwiązań konwencyjnych. Nie można zatem rozpatrywać przepisów Konwencji w oderwaniu od jej Preambuły, bo też i w przyszłości Preambuła będzie stanowić ważną wskazówkę przy dokonywaniu ich wykładni. Z tego też powodu, poniżej zaprezentowane zostaną doktrynalne podstawy Konwencji, zwłaszcza sposób, w jaki postrzega ona naturę i przyczyny zjawiska przemocy wobec kobiet. Następnie zostaną one skonfrontowane z wiedzą na temat przyczyn przemocy wobec kobiet, która wynika z oficjalnych dokumentów polskich organów administracji właściwych w kwestii problemu zwalczania i przeciwdziałania przemocy wobec kobiet. W dalszej kolejności, zaprezentowana zostanie problematyka mechanizmu monitorującego realizację CAHVIO i doniosłości jego działań dla faktycznego kształtu zobowiązań Rzeczypospolitej wynikających z tej konwencji. W świetle tych ustaleń w dalszej kolejności zostaną przedstawione zagadnienia, które mogą budzić istotne wątpliwości prawne na gruncie prawa polskiego, zwłaszcza zaś na gruncie Konstytucji. Na koniec raport odnosi się do tez opinii Biura Analiz Sejmowych w sprawie zgodności CAHVIO z Konstytucją.

²⁸ Zob. szerzej pkt 3 w II części Raportu.

1. Konwencyjny paradygmat pojmowania przemocy wobec kobiet w świetle art. 25 ust. 2 Konstytucji RP

Konwencja sytuuje zagadnienie przeciwdziałania przemocy wobec kobiet w trudnym do zaakceptowania kontekście ideowym. Traktuje patologie życia społecznego jako zjawisko obiektywne, zdeterminowane przez strukturę społeczną i zakłada konieczność przekształcenia tej struktury pod dyktando założeń znajdujących wyraz w Preambule do Konwencji, posługującej się koncepcjami o wyraźnie marksistowskich inspiracjach (odwieczna walka płci, strukturalna przemoc jako narzędzie dominacji „płci panującej” – mężczyzn). Uznanie przemocy wobec kobiet za zjawisko strukturalne, uwarunkowane przez historycznie ukształtowane struktury społeczne, wskazuje jednoznacznie na tożsamość tej optyki z filozofią marksistowską. Karol Marks i Fryderyk Engels strukturalnie powiązali powstanie własności prywatnej – będącej źródłem przemocy w relacjach społecznych – z powstaniem małżeństwa kobiety i mężczyzny. Dlatego też prezentowali je nie jako naturalną wspólnotę pozwalającą kobiecie i mężczyźnie rozwijać się ku pełni człowieczeństwa, ale jako instytucjonalizację przemocy mężczyzny wobec kobiety²⁹.

Konwencja traktuje patologie życia społecznego jako zjawisko obiektywne, zdeterminowane przez strukturę społeczną i zakłada konieczność stosowania inżynierii społecznej

Ten ideologiczny charakter wyraźnie jest widoczny w Preambule, odczytanej w kontekście konwencyjnej definicji „przemocy uwarunkowanej płcią”. Otóż Preambuła narzuca pojmowanie przemocy wobec kobiet jako mającej charakter strukturalny, a konkretnie uwarunkowany płcią: art. 3 (d) wyjaśnia, że *przemoc uwarunkowana płcią, to przemoc wymierzona w osobę z tego tylko względu, że jest ona kobietą*. A zatem w optyce Konwencji przemoc wobec kobiet zawsze wynikać ma z tego prostego faktu, że kobieta jest kobietą. W świetle tych założeń, jak długo obiektywnie istniejące struktury społeczne wyrażają zróżnicowanie pomiędzy kobietami i mężczyznami, tak długo będzie istnieć przemoc wymierzona w kobiety. Występuje tu prosta analogia pomiędzy sposobem traktowania płci przez Konwencję i prywatnej własności środków produkcji przez Karola Marksa i Fryderyka Engelsa, co stanowiło podstawę ideową ruchu komunistycznego. Tak jak stosunki społeczne miały być według marksistów oparte na przemocy i wyzysku, dopóki istnieje własność prywatna, tak też Konwencja zasadza się na przeświadczeniu, że przemoc wymierzona w kobiety determinuje relacje domowe i istnieje tak długo, jak długo istnieją różnicowania społeczne pomiędzy mężczyznami i kobietami. Konwencja daje w ten sposób wyraz pogładowi radykalnej feministki Susan Okin, która twierdziła wprost, że „sprawiedliwa przyszłość to przyszłość bez płci. W ramach społecznych struktur i praktyk płeć będzie równie mało istotna jak kolor oczu czy długość palców u nóg”³⁰.

W świetle założeń Konwencji, jak długo obiektywnie istniejące struktury społeczne wyrażają zróżnicowanie pomiędzy kobietami i mężczyznami, tak długo będzie istnieć przemoc wymierzona w kobiety

Ten kontekst pozwala też zrozumieć, dlaczego w Konwencji płeć pojmowana jest jako *gender*. To właśnie pojęciem „rodzaju” (ang. *gender*) konsekwentnie posłużono się na oznaczenie płci³¹.

²⁹ Zob. F. Engels, *Pochodzenie rodziny, własności prywatnej i państwa: w związku z badaniami Lewisa H. Morgana*, Kraków 1912, s. 75–76. Poglądy te są żywo obecne wśród współczesnych feministek zob. <http://codziennikfeministyczny.pl/kobiety-kasta-klasa-czy-uciskana-plec/> (odczyt: 29.04.2014).

³⁰ S. Okin, *Justice, Gender, and the Family*, Basic Books: New York 1989, s. 171.

³¹ Słowo *sex* oznaczające płeć biologiczną pojawia się jedynie raz w art. 4 ust. 3 Konwencji wśród szeregu innych kategorii, które nie mogą stanowić podstawy różnicowania w stosowaniu Konwencji. Zastrzeżenie to jednak w odniesieniu do płci biologicznej dotyczyć może zaledwie sprawców, bowiem art. 2 ust. 1 Konwencji, który wyraźnie ogranicza jej zakres do „wszystkich form przemocy wobec kobiet”. Poza tym jednym, nader specyficznym przypadkiem, słowo

Warto jednak zauważyć w tym kontekście, że w pierwotnym projekcie konwencyjna definicja *gender* zawierała wyraźne odniesienie również do biologicznego wymiaru ludzkiej płciowości, które

W Konwencji płeć pojmowana jest jako gender

usunięto dopiero w trakcie prac nad tekstem. Zmiana ta miała przynajmniej dwa wymiary.

Pierwszym aspektem dokonanej zmiany była rezygnacja ze sformułowań jaskrawo podkreślających ideologiczno-polityczny sposób pojmowania kategorii *gender* jako wyrażającej przeświadczenie o walce płci i dominacji mężczyzn nad kobietami³², które to podejście było nader charakterystyczne dla feminizmu lat osiemdziesiątych i pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych XX w., a jego egzemplifikację odnajdujemy w pismach Monique Wittig, która traktowała „*gender*”

Konwencja daje wyraz pogładowi, że „sprawiedliwa przyszłość, to przyszłość bez płci”

jako językowe oznakowanie politycznej opozycji między płciami (*sexes*)³³. Po omawianej zmianie w definicji, ten starszy, polityczny paradygmat *gender* wciąż jest obecny w konwencji CAHVIO³⁴, jednak sama definicja kategorii *gender* odeszła od sformułowań wyrażających konflikt między biologicznymi mężczyznami

i kobietami, dokonując innego rodzaju radykalizacji tej definicji, pokazującego inny wymiar tego zagadnienia.

Drugim aspektem dokonanej zmiany było usunięcie z definicji płci (*gender*) jakiegokolwiek odniesienia do jej biologicznego wymiaru. Konwencja zaakceptowała w ten sposób radykalne stanowisko

W świetle Konwencji tożsamość płciowa całkowicie wyraża się w społecznie skonstruowanych wzorcach i rolach, za którymi nie stoi żadna obiektywna rzeczywistość biologiczna

Judith Butler, według której tożsamość płciowa (bycie kobietą lub mężczyzną) jest niezwiązana z tożsamością biologiczną i całkowicie wyraża się w społecznie skonstruowanych wzorcach i rolach³⁵, za którymi nie stoi żadna obiektywna rzeczywistość. To radykalne stanowisko światopoglądowe pozwala pojmować kobiecość i męskość jedynie jako wyraz konwencji społecznej i to ono stało się obowiązującym na gruncie Konwencji CAHVIO. Tym samym Konwencja, będąc silnie skoncentrowana na pojęciu

płci, narzuca ideologiczną perspektywę jej postrzegania, jako konstruktu społecznego składającego się z szeregu stereotypów – społecznie skonstruowanych ról, zachowań, działań i cech, które dane społeczeństwo uznaje za właściwe dla kobiet i mężczyzn³⁶ i które podlegają politycznemu

oznaczające „płeć biologiczną” pojawia się jedynie jako temat przymiotników w związkach frazeologicznych wskazujących na aktywność płciową.

³² Pierwotna definicja terminu *gender* w konwencji CAHVIO (ówczesny art. 2(c)) brzmiała następująco: „*gender*” shall mean the socially and culturally constructed position of the two sexes that underlies the unequal power relationships between women and men.

³³ „*Gender is the linguistic index of political opposition between the sexes*”. M. Wittig, *The Point of View: Universal or Particular?*, *Feminist Issues* 2/1983, s. 64.

³⁴ Wyraźnie jest on dostrzegalny w sposobie traktowania przemocy prezentowanej w Preambule jako historycznie utrwalonych relacji władzy prowadzących do społecznej marginalizacji kobiet przez mężczyzn: „uznając, że przemoc wobec kobiet jest przejawem nierównych stosunków władzy między kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków, które doprowadziły do dominacji mężczyzn nad kobietami i dyskryminacji kobiet, a także uniemożliwiły pełne usamodzielnienie kobiet; uznając strukturalny charakter przemocy wobec kobiet za przemoc ze względu na płeć oraz fakt, że przemoc wobec kobiet stanowi jeden z podstawowych mechanizmów społecznych, za pomocą którego kobiety są utrzymywane na podrzędnej pozycji w porównaniu z mężczyznami” (ang. *recognising that violence against women is a manifestation of historically unequal power relations between women and men, which have led to domination over, and discrimination against, women by men and to the prevention of the full advancement of women; recognising the structural nature of violence against women as gender-based violence, and that violence against women is one of the crucial social mechanisms by which women are forced into a subordinate position compared with men*”).

³⁵ „Jeśli teoria głosi, że kulturowa płeć (*gender*) jest radykalnie niezależna od biologicznej (*sex*), wówczas płeć staje się artefaktem, nikomu nie przypisanym. Oznacza to, że mężczyzna oraz męski może łatwo odsyłać do ciała żeńskiego, jak i męskiego, a kobieta i kobiecy może oznaczać i ciało męskie i żeńskie.” J. Butler, *Uwikłani w płeć*, tłum. K. Krasuska, Warszawa: Wyd. Krytyki Politycznej 2008, s. 51.

³⁶ Art. 2 (c) (w ostatecznym tekście art. 3 (c)): „*gender*” shall mean the socially constructed roles, behaviours, activities and attributes that a given society considers appropriate for women and men.

kształtowaniu poprzez działania polityczne wykorzystujące instrumenty prawne. Okoliczność ta jest wymowna w świetle twierdzeń zwolenników Konwencji CAHVIO, którzy utrzymują, że przepis dotyczący definicji płci nie ma na celu podważania doniosłości biologicznego wymiaru tożsamości człowieka.

W Konwencję wpisane są mechanizmy zakładające prowadzenie systematycznej inżynierii społecznej

Do podobnych wniosków dochodzi się również porównując różne wersje konwencyjnej definicji przemocy z art. 3(d) Konwencji. Wcześniejsza wersja tej definicji (art. 2 (d) pierwotnego projektu) wyraźnie ukazywała, że mamy do czynienia z przyjęciem pewnej perspektywy ideologicznej i dlatego operowała pojęciem „genderowego rozumienia» przemocy wobec kobiet”. W ostatecznym tekście Konwencji potraktowano jednak tę ideologiczną perspektywę jako prawdę obiektywną, przez co wszelką przemoc wobec kobiet przedstawiono właśnie jako uwarunkowaną przez *gender* (*gender-based violence*). Tym samym specyficznie ideologiczną perspektywę rozpatrywania zjawiska przemocy uznano za jedyny prawnie wiążący sposób jej pojmowania na gruncie Konwencji.

Skoro w świetle założeń leżących u podstaw Konwencji przemoc wobec kobiet ma być uwarunkowana istnieniem struktur społecznych czyniących różnicowanie pomiędzy kobiecymi i męskimi rolami w społeczeństwie, to eliminacja przemocy musi oznaczać remontowanie tych struktur, jako warunkujących i umożliwiających dyskryminację kobiet. Z tego też względu wspomniany w art. 4 ust. 2 Konwencji obowiązek „obalania praw i praktyk dyskryminujących kobiety”, w świetle tych założeń ideowych, może być odnoszony do wszelkich struktur społecznych rozróżniających pomiędzy kobietą i mężczyzną. W Konwencję wpisane są zatem mechanizmy zakładające prowadzenie systematycznej inżynierii społecznej.

System aksjologiczny zawarty w Konwencji jest trudny do pogodzenia z polskim porządkiem konstytucyjnym

Tak zarysowany system aksjologiczny zawarty w Konwencji jest nie do pogodzenia z polskim porządkiem konstytucyjnym. Konstytucja w swej Preambule podkreśla łączność z tradycjami I i II Rzeczypospolitej, wyraża wdzięczność przeszłym pokoleniom Polaków za kulturę zakorzenioną w chrześcijańskim dziedzictwie, zobowiązuje do przekazania przyszłym pokoleniom wszystkiego, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku, co znajduje swój konkretny wyraz m.in. w gwarancjach wolności sumienia i wyznania. W przeciwieństwie do tego, Konwencja uznaje zakorzeniony w tradycji ład społeczny za strukturalne źródło opresji względem kobiet, przyczynę historycznie ukształtowanych „nierównych relacji władzy między kobietami i mężczyznami”.

Konwencja – wbrew swoim postulatom – może sprzyjać eskalacji zachowań przemocowych przez odgórnie narzucane zmiany postaw społecznych

Wydaje się zatem, że Konwencja – wbrew swoim postulatom – nie tylko nie promuje rozwiązań mających na celu ograniczanie zjawiska przemocy, ale że wręcz dąży do eskalacji zachowań przemocowych przez odgórnie narzucane zmiany postaw społecznych.

Konwencja dąży bowiem do zniesienia norm społecznych, umożliwiających wielu jednostkom traktowanie swojego życia jako zobowiązania/zadania, a nie samopromującej się wolności, dla której drugi człowiek najczęściej stanowi przeszkodę stając się obiektem agresji. W tym sensie ideologiczne założenia Konwencji programowo są niebezpieczne dla porządku społecznego, a tym samym prowadzić będą do eskalacji przemocy, nie zaś do jej eliminacji.

Ideologiczny charakter Konwencji wyraża się zatem przez:

- doszukiwanie się przyczyn przemocy domowej w tradycyjnym podziale ról społecznych, wynikającym z pojmowania różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami za immanentny aspekt ludzkiej natury;

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

- dostrzeganie jedynie w kobietach ofiar przemocy domowej, a pomijanie innych zagrożonych grup, przede wszystkim dzieci oraz osób starszych, bez względu na ich płeć;
- zobowiązanie stron Konwencji do podejmowania działań z zakresu inżynierii społecznej, przez wykorzenienie tradycyjnych struktur społecznych arbitralnie prezentowanych w Konwencji jako źródło przemocy domowej wobec kobiet;
- język Konwencji nacechowany ideologią *gender*, która sprowadza ludzką płciowość głównie do wymiaru społecznej konwencji podlegającej kształtowaniu w ramach działań z zakresu inżynierii społecznej.

2. Konwencyjny paradygmat pojmowania przemocy wobec kobiet w świetle danych o tym zjawisku

Nie budzi wątpliwości fakt, że przemoc wobec kobiet jest zjawiskiem, które w najwyższym stopniu zasługuje na potępienie. Oczywistym jest także, że należy podejmować zdecydowane działania zmierzające do jej eliminacji. Jednocześnie, skuteczność przedsięwziętych środków jest w pełni uzależniona od trafnej identyfikacji zagrożeń i rzeczywistych źródeł przemocy.

Twórcy Konwencji arbitralnie uznali za źródło przemocy wobec kobiet nierówne relacje władzy pomiędzy kobietą a mężczyzną, zakładając strukturalny charakter przemocy i upatrując sposobu jej eliminacji w dekonstrukcji obowiązujących wzorców kulturowych, dających wyraz podziałowi ról społecznych pomiędzy mężczyzn i kobiety. Jednocześnie, całkowicie zignorowano lub zmarginalizowano inne czynniki, które realnie warunkują zachowania przemocowe, zarówno indywidualne, jak i środowiskowe.

W Konwencji całkowicie zignorowano lub zmarginalizowano pozaideologiczne czynniki, które realnie warunkują zachowania przemocowe

Współcześnie odchodzi się tymczasem od analizowania zjawiska przemocy jako efektu pojedynczego czynnika determinującego występowanie przemocy i przyznaje się, że jest to zjawisko wielopłaszczyznowe, wymagające uwzględnienia szeregu elementów³⁷. Na gruncie literatury przedmiotu wskazuje się różne teorie, koncepcje naukowe i ich klasyfikacje, warunkujące powstawanie przemocy w rodzinie, w szczególności biologiczne (jak np. mikrouszkodzenia układu nerwowego, czy mające pośredni wpływ cechy temperamentalne oraz oddziaływania hormonalne), psychologiczne (jak np. brak odpowiednio rozwiniętej samokontroli, deprywacja potrzeb, zinternalizowane postawy usprawiedliwiające przemoc), środowiskowe, w tym uczenie przez obserwację (środowiska, w których akceptuje się przemoc, realizuje cele łamiąc prawo; do wpływów środowiskowych zalicza się też ekspozycję na przemoc w mediach), substancje chemiczne (alkohol, narkotyki, powodujące osłabienie zdolności do samokontroli)³⁸.

Konwencja ignoruje problem alkoholizmu i innych uzależnień jako czynników generujących przemoc

Do najistotniejszych czynników warunkujących zachowania przemocowe należą: 1) problem alkoholizmu i innych uzależnień; 2) erozja czynników chroniących oraz 3) obecność przemocy w środkach masowego przekazu. Konwencja czynniki te odpowiednio ignoruje, wzmacnia lub zajmuje względem nich stanowisko pobłażliwe.

Z przeprowadzonych badań i sprawozdań z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wynika niezbicie, że „występowanie przemocy w rodzinie często związane jest z problemem różnego rodzaju uzależnień”³⁹. W szczególności wskazuje się, że „korelacja

³⁷ Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksperckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf, s. 15 (odczyt: 29.04.2014).

³⁸ J. Szymańczyk, *Przemoc w rodzinie. Zarys problematyki*, Kancelaria Sejmu. Biuro studiów i ekspertyz. Wydział analiz ekonomicznych i społecznych, Raport 2000, nr 181, s. 4, http://biurose.sejm.gov.pl/teksty_pdf_00/r-181.pdf (odczyt: 29.04.2014). Por. http://www.podlaska.policja.gov.pl/programy/przemoc_w_rodzinie/pliki/2/4.pdf (odczyt: 29.04.2014); E. Dąbrowska, *Przemoc w rodzinie jako zjawisko społeczne* (w:) E. Kowalewska-Borys (red.), *Problematyka przemocy w rodzinie. Podstawowe środki prawne ochrony osób pokrzywdzonych*, Warszawa 2012, s. 16–17; http://www.niebieskaLinia.pl/przewodnik_ustawa/poradnik_-_eksperti_radza/01._Jerzy_Mellibruda.pdf, s. 2 (odczyt: 29.04.2014); D. Rode, *Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców*, Katowice 2010, s. 1 i n.

³⁹ Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksper-

*Przemoc domowa jest również
związana z innego rodzaju
uzależnieniami: od narkotyków,
leków, hazardu, seksu czy Internetu*

problemu przemocy i agresji z uzależnieniami, głównie problemem alkoholowym, jest powszechnie znana⁴⁰. Obecność w rodzinie problemu alkoholowego wpływa w szczególności na ograniczenie samokontroli zachowania i jako taka może wyzwolić agresję, nad którą sprawca przemocy w rodzinie nie będzie umiał zapanować⁴¹. Zgodnie z raportem Instytutu Psychologii Zdrowia Towarzystwa Psychologicznego⁴² „80% badanych żon alkoholików doświadczyło różnego rodzaju przemocy ze strony męża; ponad połowa z nich doznała lżejszej przemocy fizycznej (popychania, szarpania, niszczenia przedmiotów) a co trzecia doznała ciężkiej przemocy fizycznej (bicia, kopania, szarpania za włosy). Również, co trzecia spośród badanych kobiet doznała przemocy seksualnej. Aż 70% kobiet doznało przemocy werbalnej (wyklaniania, używania wulgarnych słów). Tylko 20% kobiet nigdy nie doznało żadnego typu przemocy w związku z uzależnieniem od alkoholu; w dzieciństwie: 54% badanych kobiet doświadczyło przemocy, 57% było jej świadkiem, a tylko 34% nie było poddawane przemocy ani jej nie widziało⁴³. Niestety, twórcy Konwencji całkowicie zignorowali ten pierwszorzędny czynnik, co trudno uznać za przypadek. Środowiska aktywnie angażujące się w promocję konwencji CAHVIO oraz paradygmatu przemocy, który ona sobą wyraża⁴⁴, są mocno zaangażowane w kwestionowanie związku przyczynowo skutkowego między nadużywaniem alkoholu i dopuszczaniem się przemocy wobec kobiet⁴⁵.

Występowanie przemocy domowej również związane jest z problemem innego rodzaju uzależnień. Poza alkoholizmem zwraca się uwagę na uzależnienia od narkotyków, leków, hazardu, seksu czy Internetu, jako związanych z występowaniem przemocy domowej⁴⁶. Wśród innych czynników warunkujących zjawisko przemocy wskazuje się m.in. trudną sytuację finansową, bezrobocie, media, zmiany wzorców, upadek autorytetów⁴⁷. Utrzymuje się także, że zachowania przemocowe są niekiedy sygnałem o występowaniu trudności, np. nagromadzeniu frustracji, nieumiejętności rozwiązywania problemów i poradzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych itp.⁴⁸

ckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf, s. 16.

⁴⁰ Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r., z dnia 18 listopada 2013 r., s. 71.

⁴¹ Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksperckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf, s. 16.

⁴² „W listopadzie 1996 roku, w różnych placówkach odwykowych zostały przeprowadzone badania żon alkoholików. Zebrane dane, są zaniżone, ponieważ niektóre z badanych kobiet, nie były jeszcze gotowe rozmawiać o osobistych, bolesnych i wstydlivych doświadczeniach związanych z przemocą w swoich rodzinach”, cytowane za: H.D. Sasal, *Niebieskie karty*, Warszawa 1998, s. 24–25, http://www.elblag.policja.gov.pl/p_d_f/niebieskie.pdf.

⁴³ H.D. Sasal, *Niebieskie karty*, Warszawa 1998, s. 24–25, http://www.elblag.policja.gov.pl/p_d_f/niebieskie.pdf.

⁴⁴ Zob. oficjalne stanowisko „Niebieskiej Linii” <http://www.niebieskalinia.pl/3786-dlaczego-musimy-jak-najszybciej-podpisac-i-ratyfikowac-konwencje-rady-europy-o-przeciwdzialaniu-przemocy-wobec-kobiet-i-przemocy-domowej> (odczyt: 29.04.2014).

⁴⁵ <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/wydania/dostepne-artykuly/5088-alkoholowy-stereotyp>. <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/wydania/dostepne-artykuly/5087-alkohol-i-przemoc-gra-bez-zwyczcow>, (odczyt: 29.04.2014).

⁴⁶ Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksperckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf, s. 16.

⁴⁷ Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie – Przemoc w rodzinie wobec kobiet i mężczyzn. Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (Warszawa 2010), http://www.niebieskalinia.org/download/Badania/TNS_OBOP_I_2010.pdf, s. 30–32) (odczyt: 29.04.2014).

⁴⁸ Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksperckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf, s. 16.

Ponadto, analiza przeprowadzona na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, wskazuje, jako jedną z przyczyn stosowania przemocy domowej, „postępujące rozluźnienie norm społecznych”⁴⁹. Tymczasem Konwencja zobowiązuje państwa do zwalczania funkcjonujących w społeczeństwach pozaprawnych systemów normatywnych (tradycji i zwyczajów), paradoksalnie i całkowicie arbitralnie uznając je za przyczyny przemocy, które należy wykorzenić. Nie trzeba dodawać, że eliminacja czynników chroniących przed przemocą musi prowadzić nie do ograniczenia, ale do eskalacji zjawisk przemocy domowej. Czynniki chroniące obniżają bowiem ryzyko podejmowania zachowań ryzykownych przez młode pokolenie i chronią przed popadaniem w różne problemy. W szczególności dobre, silne więzi z rodzicami są kwalifikowane jako najistotniejszy faktor chroniący w zakresie wszelkich dziedzin profilaktyki, w szczególności profilaktyki przemocy, profilaktyki przeciwalkoholowej, przeciw-narkotykowej, profilaktyki ryzykownych zachowań seksualnych i problemów depresji czy tendencji samobójczych⁵⁰. W konsekwencji działania profilaktyczne, które są tworzone w oderwaniu od systemu wartości, kultury i tradycji, są nieskuteczne i stanowią czynnik antagonizujący społeczeństwo. Tym bardziej dziwi postulat twórców Konwencji zobowiązujący państwa do wykorzeniania zwyczajów i tradycji, czyli eliminowania czynników, które stanowią istotny element profilaktyki przemocy⁵¹.

Jedną z przyczyn stosowania przemocy domowej jest postępujące rozluźnienie norm społecznych

Wskazuje się także na istnienie silnego związku pomiędzy zjawiskiem seksualizacji a występowaniem przemocy. Jak wynika z badań Amerykańskiego Towarzystwa Psychologicznego, seksualizacja dziewcząt może mieć liczne negatywne konsekwencje dla całego społeczeństwa i jego poszczególnych jego członków, zarówno chłopców i mężczyzn, jak i kobiet. Co bardziej istotne, ogólne postawy społeczne i oczekiwania dotyczące seksualności i płci mogą podlegać zmianie w wyniku medialnego uprzedmiotowienia i seksualizacji dziewcząt. W szczególności przemoc wobec dziewcząt i kobiet, wykorzystywanie seksualne dziewcząt, pornografia i prostytutka dziewcząt, mogą być utrzymane lub nawet ich skala może się zwiększyć, jeżeli proces seksualizacji dziewcząt będzie kontynuowany⁵². Odnosząc przedmiotową problematykę do sektora medialnego należy podzielić twierdzenie, zgodnie z którym „istnieje niezaprzeczalny związek między przedmiotowym ukazywaniem kobiecej seksualności w mediach i reklamie a przemocą wobec kobiet”⁵³.

Istnieje też silny związek pomiędzy seksualizacją wizerunku kobiety a występowaniem przemocy

Niepomiernie dziwi w związku z tym pobłażliwy stosunek twórców Konwencji do przedmiotowego traktowania kobiet i seksualności w środkach masowego przekazu. Dążąc do eliminacji „wszelkich form przemocy” wobec kobiet, wydaje się, że konsekwentnie należy odnosić się do wszystkich potencjalnych czynników warunkujących powstawanie przemocy, w tym również wpływu treści medialnych. Tymczasem Konwencja zajmuje zdumiewająco pobłażliwe stanowisko w tym względzie. Próżno doszukiwać się zobowiązania państw do „wykorzeniania” z prze-

„Istnieje niezaprzeczalny związek między przedmiotowym ukazywaniem kobiecej seksualności w mediach i reklamie a przemocą wobec kobiet”

⁴⁹ Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksperckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzynie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf, s. 17.

⁵⁰ S. Grzelak, *Konwencja Rady Europy: profilaktyka problemów dzieci i młodzieży (w:) Ratyfikacja Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej – następstwa dla jednostki, społeczeństwa i państwa. Materiały z Konferencji 4 lutego 2014 r., Sejm RP, Poznań 2014*, s. XII-XIII.

⁵¹ S. Grzelak, *Konwencja Rady Europy...*, s., XIII.

⁵² American Psychological Association, Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls, <http://www.apa.org/pi/women/programs/girls/report-full.pdf>, s. 33 (odczyt: 29.04.2014).

⁵³ S. Grzelak, *Konwencja Rady Europy...*, s. XIII.

kazu społecznego treści seksualizujących kobiety. W art. 17 ust. 2 Konwencji, zaledwie mówi się o tym, by we współpracy z działaczami z sektora prywatnego opracowywać i promować wśród dzieci, rodziców i edukatorów, umiejętności właściwego poruszania się w środowisku informacyjno-komunikacyjnym, które udostępnia poniżające treści na temat seksu lub przemocy, które mogą być szkodliwe. Trudno znaleźć racjonalne powody dla powstrzymania się przed postulatem

Konwencja forsuje definicję przemocy wobec kobiet i przemocy domowej będącą wyrazem ideologii feministycznej

eliminacji szkodliwych treści i poprzestania na zachęcie do przyjęcia wytycznych w zakresie radzenia sobie z poniżającą kobiety zawartością treści medialnych. Społegliwość względem sektora medialnego nie tylko nie przyczynia się do redukcji szkodliwych treści, ale wręcz w sposób pośredni petryfikuje *status quo*, przy pełnej świadomości jego niewątpliwej odpowiedzialności za

generowanie przemocy. Rozwiązanie to kontrastuje niezwykle jaskrawo z radykalizmem przejawianym wobec zwyczajów i tradycji, których związek z przemocą nie jest wcale tak oczywisty, jak usiłuje się twierdzić. To tradycje i zwyczaje są często czynnikiem chroniącym, i to one mają być przedmiotem wykorzeniania, nie zaś oczywiście poniżające kobiety, treści medialne.

Kontrast ten staje się mniej zaskakujący, jeżeli zauważymy, że Konwencja forsuje definicję przemocy wobec kobiet i przemocy domowej zakorzoną w ideologii feministycznej. W tym ujęciu przemoc jest konsekwencją istnienia „patriarchalnych struktur społecznych”, które mają umieszczać kobietę na drugim miejscu w społeczeństwie, w którym przemoc wobec kobiet staje się narzędziem marginalizacji i podporządkowania kobiet. W konsekwencji przemoc stosowana przez mężczyzn jest postrzegana jako funkcjonalny sposób utrzymania ich dominacji i kontroli, jako forma konstruowania męskości, a tym samym stosowanie przemocy jest zarówno wynikiem istnienia hierarchii, jak i stanowi narzędzie do jej utrwalania⁵⁴.

Twórcy Konwencji potraktowali zjawisko przemocy wobec kobiet w sposób nader jednostronny, daleki od obiektywizmu, jakiego należy oczekiwać od instytucji międzynarodowej, dążącej do

Konwencja traktuje zjawisko przemocy wobec kobiet nader jednostronnie i nieobiektywnie

jak najpełniejszego poszanowania praw człowieka. Jest to tym bardziej zaskakujące, że próba unormowania tak istotnej kwestii, jaką jest przemoc wobec kobiet i przemoc domowa, wymaga kompleksowego podejścia do problemu i nakazuje uwzględnić wszelkie możliwe czynniki go warunkujące. W świetle powyższych

ustaleń należy uznać, że Konwencja Rady Europy została opracowana albo w sposób wyjątkowo nieudolny (w co trudno uwierzyć) albo też jest starannie przygotowaną implementacją na płaszczyźnie międzynarodowej, ideologicznych założeń radykalnych nurtów feministycznych lansujących światopoglądową tezę o „walce płci”. W tym drugim przypadku, należy zwrócić uwagę na zasadność kontroli konstytucyjności Konwencji z punktu widzenia jej zgodności z art. 25 ust. 2 Konstytucji RP.

⁵⁴ Şehnaz Kıymaz Bahçeci, *Evaluation of the Istanbul Convention: Its Contributions and Constraints for Elimination of Violence against Women in Turkey*, A thesis submitted to the graduate school of social sciences of Middle East Technical University 2012, <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12614897/index.pdf>, s. 71, 13 (odczyt: 29.04.2014).

3. Mechanizm monitorujący wykonywanie Konwencji CAHVIO i jego doniosłość dla kształtu zobowiązań konwencyjnych

Konwencja przewiduje dość rygorystyczny mechanizm monitorowania. Ustanawia grupę ekspertów ds. przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (*Group of experts on action against violence against women and domestic violence*, GREVIO), która będzie monitorować wprowadzanie w życie postanowień Konwencji i dokonywać interpretacji postanowień dokumentu. GREVIO składać się ma z 10–15 członków wybieranych przez Komitet Stron. W ramach tego monitoringu, Strony Konwencji dostarczają raporty na temat podjętych działań prawnych oraz innych niezbędnych kroków prowadzących do wprowadzenia w życie postanowień. GREVIO dokonuje ich analizy oraz ewaluacji działań podejmowanych przez Strony Konwencji, mogą również dokonywać wizytacji, po których przygotowany zostanie projekt raportu na temat wprowadzania postanowień Konwencji w danym kraju oraz sposobów rozwiązywania zidentyfikowanych problemów. Projekt, po zasięgnięciu opinii Stron Konwencji, zostaje przyjęty przez GREVIO. Oprócz zwykłej procedury oceny, GREVIO będzie miała możliwość wydawania specjalnych raportów w przypadku uzyskania wiarygodnych informacji, wskazujących na sytuację, która wymaga natychmiastowej uwagi.

Mechanizm monitorowania Konwencji o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, skłania do zachowania ostrożności.

Istnieje kilka innych Konwencji Rady Europy, które ustanawiają podobny mechanizm monitorowania. Jeden z najślawniejszych działa na podstawie *Europejskiej Konwencji o zapobieganiu torturom oraz nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu*, która weszła w życie w 1989 r. Konwencja ta ustanowiła Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu – znany jako CPT (*European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*). Mechanizm monitorowania zaautonomizował się względem Konwencji i ma bardzo poważny wpływ na krajowy system prawny w monitorowanym zakresie⁵⁵. Nie da się wykluczyć takiego obrotu spraw w przypadku mechanizmu przewidzianego przez CAHVIO. Co więcej, w świetle art. 68 ust. 5 Konwencji wyraźnie widać, że GREVIO oraz cały mechanizm monitorowania może służyć również radykalnie feministycznym organizacjom do generowania międzynarodowej presji na Polskę. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że nie jest prawdziwym obecnym w debacie publicznej twierdzenie, iż każde państwo według swoich kultur, uwarunkowań i tradycji będzie mogło interpretować przepisy Konwencji. Dokonywanie tego typu zróżnicowań jest wykluczone w świetle Raportu wyjaśniającego do Konwencji (pkt 89), stanowiącego, że nie będzie można się powoływać na stereotypowe, kulturowe, tradycyjne role, czy zachowania społeczne nawet przy intencji interpretowania przepisów w zgodzie z systemem konstytucyjnym obowiązującym w państwie przystępującym do Konwencji.

Wątpliwości co do sposobu funkcjonowania mechanizmu monitorującego pojawiają się zwłaszcza w kontekście procesów, jakie zachodzą na gruncie praktyki międzynarodowej oraz doktryny dostarczającej jej usprawiedliwień. Wyraźnie obecna jest tendencja do nadawania *zaleceń*

Konwencja ustanawia grupę ekspertów ds. przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (GREVIO), która będzie monitorować realizację postanowień Konwencji narzucając określoną ich interpretację

⁵⁵ <http://www.ordoiuris.pl/analiza-konwencji-re-o-zapobieganiu-i-przeciwdzialaniu-przemocy-wobec-kobiet-i-przemocy-domowej,3203,analiza-prawna.html> (odczyt: 29.04.2014).

ogólnym organów traktatowych, takich jak komitet GREVIO, charakteru prawnie wiążącego wbrew temu, że brak jest w tym zakresie jakichkolwiek podstaw traktatowych. Twierdzi się zatem, że „organ ekspercki ustanowiony przez traktat jest najbardziej autorytatywnym interpretatorem danego traktatu” mogącym w wiążący dla Państw-Stron sposób orzekać o niewywiązaniu się Strony ze swych międzynarodowych zobowiązań⁵⁶.

Celem rozwiania ewentualnych wątpliwości, które mogą się pojawić co do wpływu, jaki przewidziany przez CAHVIO mechanizm monitorujący może mieć na suwerenne kompetencje Rzeczypospolitej, Pełnomocnik Rządu d.s. Równego Traktowania zamówił ekspertyzę prawną z dnia 31 sierpnia 2012, w której stwierdzono, że „procedura monitoringu przewidziana w Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (...) nie stwarza – jak się wydaje – zagrożenia dla suwerennych uprawnień władz polskich”. Jednocześnie autor ekspertyzy podkreśla, że „swoistą przeciwwagą dla GREVIO, elementem równoważącym i mitygującym uprawnienia tego organu w systemie instytucjonalnym przewidzianym przez omawianą Konwencję Rady Europy nr 210, jest Komitet Stron, którego utworzenie przewiduje Artykuł 67 tejże Konwencji. W przeciwieństwie bowiem do GREVIO, który jest organem eksperckim, składającym się z osób fizycznych wybranych ze względu na ich osobiste kwalifikacje, i którego członkowie – jak postanawia Artykuł 66 ust. 4e Konwencji – działają „...w ramach swoich własnych kompetencji, są niezależni i bezstronni podczas wykonywania swoich funkcji”, Komitet Stron – jak głosi wspomniany Artykuł 67 – „...składa się z przedstawicieli Stron niniejszej Konwencji”, a więc reprezentuje i zabezpiecza przede wszystkim interesy Państw. Nie wydaje się, aby w takiej postaci działania GREVIO mogły wywierać jakikolwiek negatywny wpływ na polski porządek prawny”⁵⁷.

W związku z tą konkluzją należy zauważyć, że na gruncie Konwencji CAHVIO przewidywane są dwa rodzaje zaleceń. Jedne przyjmowane są na podstawie sprawozdań i wniosków GREVIO przez Komitet Stron na podstawie art. 68 ust. 12 Konwencji i kierowane do poszczególnych Stron. Im to, jako ostatecznemu instrumentowi, jaki może być zastosowany w procesie monitoringu przewidzianym przez Konwencję CAHVIO, uwagę poświęcił ekspert KPRM (s. 7). Wnioski kierowane przez GREVIO do Komitetu Stron istotnie są niewiążące dla tego organu, co pozwala utrzymać, że Państwa-Strony dysponują odpowiednią gwarancją poszanowania swej suwerenności. Jednakże art. 69 Konwencji przewiduje również samoistną kompetencję samego GREVIO do arbitralnego wydawania ogólnych zaleceń dotyczących wdrażania niniejszej konwencji. I to właśnie te zalecenia, którym, poza zwykłą wzmianką (na s. 5), nie poświęca się uwagi w prezentowanej przez Rząd ekspertyzie, stanowią analogiczny instrument do tego, którym posługuje się CEDAW i co do którego utrzymuje się, że (niezależnie od braku po temu jakichkolwiek podstaw konwencyjnych) stanowi zastępcze wykonywanie suwerennych kompetencji Państwa-Strony o których mowa w art. 31 ust. 3 Konwencji Wiedeńskiej. W tym kontekście, kompetencja przyznana przez art. 69 Konwencji CAHVIO grupie niezależnych, „genderowo zbalansowanych” ekspertów, budzić może uzasadnione wątpliwości. W zaprezentowanym powyżej kontekście doktrynalnym, GREVIO na gruncie art. 69 Konwencji może w ramach „ogólnych zaleceń” dokonywać wykładni Konwencji, która będzie uznawana za wiążącą dla Stron. Zważywszy na ideologicznie zaangażowany i nader kontrowersyjny kontekst, w którym Konwencja CAHVIO sytuje zagadnienie przemocy wobec kobiet i który znajduje wyraz w jej Preambule, kształt wydawanych w przyszłości przez GRE-

⁵⁶ R. van Alebeek, A. Nollkaemper, *The Legal Statuse of Decisions by Human Rights Treaty Bodies in National Law* (w:) H. Keller, G. Ulfstein (red.), *UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy*, Cambridge: Cambridge University Press 2011, s. 384.

⁵⁷ Z. Galicki, *Ekspertyza prawna dotycząca funkcjonowania Grupy ekspertów ds. przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (GREVIO) – mechanizmu monitorującego wdrażanie Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, w szczególności w zakresie potencjalnego wpływu działań GREVIO na polski porządek prawny*, s. 8.

VIO ogólnych zaleceń ma prawo budzić istotne obawy. Należy bowiem pamiętać, że treść tych „ogólnych zaleceń” z czasem będzie coraz bardziej determinować również pracę Komitetu Stron, tym bardziej, że doświadczenia negocjacyjne wskazują, że Strony mogą być reprezentowane przez osoby kierujące się podobnymi ideologicznymi stereotypami, jakie znalazły wyraz w Preambule Konwencji. Dlatego też istnieją realne podstawy do obaw o to, jakie znaczenie nada się w trakcie stosowania Konwencji CAHVIO wszystkim, już obecnie budzącym kontrowersje, jej postanowieniom. Nie rozstrzygając bowiem nawet o konstytucyjności samych rozwiązań konwencyjnych, trzeba zwrócić uwagę na to, że interpretowanie ich przez niezależny organ o opisanej wyżej charakterystyce stwarza poważne ryzyko, że formułowane zaczną być, w oparciu o tworzone interpretacje, postulaty stworzenia rozwiązań prawnych pozostających w kolizji z rozwiązaniami zawartymi w Konstytucji RP.

Aby lepiej zrozumieć naturę najbardziej prawdopodobnych konsekwencji, które pojawić się mogą w wyniku utworzenia grupy GREVIO, warto przyjrzeć się funkcjonowaniu innych umów międzynarodowych, na których kształt miały wpływ podobne uwarunkowania światopoglądowe. Zaslужująca na szczególną uwagę w kontekście rozpatrywania kompetencji komitetu GREVIO i przewidywalnej jego praktyki jest oenzykowska Konwencja CEDAW. Jeszcze bardziej miarodajne są jednak dane, których dostarcza obowiązująca w ramach Organizacji Państw Amerykańskich, konwencja z Belém do Pará, której przedmiot i założenia ideowe są takie same, jak w przypadku konwencji CAHVIO.

Komitet monitorujący wykonanie Konwencji CEDAW, w ramach ogólnych zaleceń, zaczął dokonywać bardzo aktywistycznej wykładni jej postanowień, traktując swoje zalecenia jako wiążące dla Państw-Stron Konwencji. Zwolennicy ratyfikacji Konwencji CAHVIO wprost uznają w tym kontekście, że formułując zalecenia ogólne, komitet ten przejmuje „w zastępstwie państw rolę interpretatora traktatu w myśl art. 31 ust. 3 Konwencji Wiedeńskiej”⁵⁸. Przypisuje się w ten sposób komitetowi monitorującemu kompetencje suwerennego państwa, których żadna ze stron, nigdzie nie udzieliła komitetowi CEDAW (!).

Tak daleko idące roszczenia usprawiedliwia się argumentem o konieczności ochrony praw człowieka. Okoliczność ta nakazuje zatem inaczej spojrzeć na wyraźne stwierdzenia Konwencji CAHVIO, że «przemoc wobec kobiet» rozumie się jako naruszenie praw człowieka” (art. 3 a). Oznacza to, że w stosunku do kompetencji przyznanych GREVIO, w tym kompetencji do wydawania ogólnych zaleceń (art. 69), będą formułowane te same roszczenia, które formułowane są względem ogólnych zaleceń komitetu CEDAW. Prowadzić to może wraz z upływem czasu do narzucania Państwom-Stronom zobowiązań, których te nie akceptowały na etapie podpisywania i ratyfikacji dokumentu.

Dobitnym przykładem tego zjawiska jest funkcjonowanie mechanizmu monitorowania procesu wdrażania postanowień interamerykańskiej Konwencji z Belém do Pará o nazwie MESECVI, którego Komitet Ekspertów ma funkcje bardzo podobne do grupy GREVIO. Zestawienie obu organów monitorujących jest w szczególności zasadne z tego względu, że Konwencja z Belém do Pará dotyczy zwalczania przemocy wobec kobiet, a poszczególne rozwiązania konwencyjne ujawniają istotną zbieżność tożsamości ideowej Konwencji z Belém do Pará⁵⁹ i Konwencji CAHVIO

⁵⁸ K. Sękowska-Kozłowska, *Komitet ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet – ustrój, kompetencje, funkcjonowanie*, Toruń: TNOiK 2011, s. 327.

⁵⁹ Por. Preambułę Konwencji Belém do Pará, zgodnie z którą przemoc wobec kobiet jest efektem nierównych stosunków władzy pomiędzy kobietami a mężczyznami: „przemoc wobec kobiet jest naruszeniem praw człowieka i manifestacją historycznie nierównych stosunków władzy pomiędzy kobietami a mężczyznami” („violence against women is an offense against human dignity and a manifestation of the historically unequal power relations between women and men”) z Preambułą Konwencji CAHVIO: „przemoc wobec kobiet jest przejawem nierównych stosunków władzy

oraz zbieżności funkcjonalne Komitetu Ekspertów działającego w ramach MESECVI i grupy GREVIO⁶⁰.

W ramach monitoringu MESECVI, przez rozszerzającą interpretację postanowień Konwencji, intensywnie wywierana jest presja na Strony Konwencji z Belém do Pará, celem skłonienia ich do upowszechnienia aborcji. Choć Konwencja z Belém do Pará, podobnie jak Konwencja CAHVIO, nie wzmiankuje nawet zagadnienia aborcji, Komitet Ekspertów MESECVI, przeprowadzając wykładnię przepisów art. 8 (d) oraz art. 8 (f) Konwencji⁶¹, zaleca państwom sygnatariuszom umożliwienie kobietom, które stały się ofiarami przemocy, bezpłatnego przeprowadzenia aborcji. Komitet zaleca wprowadzenie takiej możliwości nie tylko w przypadku, gdy kobieta została zgwałcona, ale również wtedy, gdy ciąża ma zagrażać w jakikolwiek sposób zdrowiu fizycznemu lub psychicznemu kobiety. Komitet systematycznie monitoruje politykę państw sygnatariuszy w kwestii dostępności aborcji oraz angażuje się w lobbing na rzecz jej legalizacji i upowszechnienia. W Hemisferycznym Raporcie z 2012 r. Komitet Ekspertów podkreślał, że „szczególnie niepokojący jest w raportach brak informacji o zapewnieniu przez Państwa-Strony seksualnych usług zdrowotnych pozwalających kobietom – ofiarom przemocy, na legalne zakończenie ciąży”⁶².

Funkcjonowanie GREVIO wiązać się będzie z ponoszeniem przez Polskę zwiększonych obciążeń finansowych

Biorąc pod uwagę tożsamość problematyki będącej przedmiotem unormowania obu konwencji, zbieżność ideologiczną rozwiązań prawnych oraz analogiczne systemy monitorowania, żywicz

można uzasadnione obawy, że również grupa GREVIO będzie podejmować, motywowane ideologicznie działania na rzecz zniesienia ochrony prawnej dla ludzi na prenatalnym etapie ich rozwoju.

W dobie kryzysu i konieczności oszczędzania przez państwo, nie jest od rzeczy podniesienie okoliczności, że funkcjonowanie GREVIO wiązać się będzie z ponoszeniem przez Polskę zwiększonych obciążeń finansowych. Koszty funkcjonowania Grupy, takie jak chociażby obsługa biurowa, zatrudnienie pracowników sekretariatów, tłumaczy, ekspertów zewnętrznych, koszty podróży

między kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków”; art. 1 Konwencji Belém do Pará, uznający przemoc wobec kobiet za zjawisko uwarunkowane płcią: „dla celów niniejszej konwencji przemoc wobec kobiet powinna być rozumiana jako akt przemocy ze względu na płeć” („For the purposes of this Convention, violence against women shall be understood as any act or conduct, based on gender (...)”) z art. 3 Konwencji CAHVIO, gdzie przez przemoc wobec kobiet rozumie się „naruszenie praw człowieka i formę dyskryminacji kobiet i oznacza wszelkie akty przemocy ze względu na płeć (...)”; art. 6b Konwencji Belém do Pará, zakładający, że zwalczanie przemocy wobec kobiet wymaga demontażu struktur społecznych różnicujących kobiety i męskie role w społeczeństwie, jako warunkujących przemoc wobec kobiet, i nakazujący uwzględnianie przedmiotowego postulatu w płaszczyźnie edukacji: „Prawo kobiety do bycia wolną od przemocy obejmuje m.in. (...) uprawnienie (...) do edukacji wolnej od stereotypowych wzorców zachowań i praktyk społecznych i kulturowych (...)” („The right of every woman to be free from violence includes, among others: (...) The right of women to be valued and educated free of stereotyped patterns of behavior and social and cultural practices (...)”) z art. 14 Konwencji CAHVIO, zgodnie z którym “Strony podejmą, gdy to właściwie, działania niezbędne by wprowadzić do programów nauczania na wszystkich etapach edukacji, dostosowane do etapu rozwoju uczniów treści dotyczące równości kobiet i mężczyzn, niestereotypowych ról społeczno-kulturowych, wzajemnego szacunku, rozwiązywania konfliktów w relacjach międzyludzkich bez uciekania się do przemocy, przemocy wobec kobiet ze względu na płeć oraz gwarancji nienaruszalności osoby”.

⁶⁰ Komitet Ekspertów działający w ramach grupy MESECVI, podobnie jak ma to czynić grupa GREVIO, analizuje i ewaluje postępy państw sygnatariuszy w kwestii wprowadzania w życie postanowień Konwencji na podstawie kwestionariuszy wypełnianych przez państwa sygnatariuszy, po czym przygotowuje specjalny raport, w którym zamieszcza wskazania dotyczące realizacji postulatów Konwencji.

⁶¹ Postanowienia te zobowiązują państwa sygnatariuszy do podejmowania coraz bardziej szczegółowych działań na rzecz dostarczania stosownych usług kobietom, które stały się ofiarami przemocy, oraz na rzecz zapewniania kobietom, które stały się ofiarami przemocy, dostępu do programów umożliwiających im powrót do pełnego uczestnictwa w życiu publicznym, prywatnym i społecznym.

⁶² Second Hemispheric Report on the Implementation of the Belém do Pará Convention. Mechanism to Follow Up on the Implementation of the Convention on the Preventing, Punishment and Eradication of Violence against Women (MESECVI) 2012, s. 79.

zagranicznych, aż wreszcie misji oceniających w państwach członkowskich. Wobec braku szczególnych postanowień Konwencji CAHVIO, można wnioskować, że będą one ponoszone z budżetu ogólnego Rady Europy, jednak warto pamiętać, że składa się on ze składek państw członkowskich. W konsekwencji zalecenia GREVIO będą wymagać dodatkowych kosztów właśnie na realizację zaleceń komitetu monitorującego, które obecnie są niemożliwe do oszacowania.

4. Wątpliwości merytoryczne co do treści rozwiązań konwencyjnych, w szczególności co do ich konstytucyjności

4.1. KONWENCJA CAHVIO W ŚWIETLE KONSTYTUCYJNYCH GWARANCJI OCHRONY RODZINY

Rozwiązania konwencyjne stwarzają kontekst normatywny mogący prowadzić do istotnych wątpliwości i trudności przy wykładni art. 18 Konstytucji RP, prowadząc do rozchwiania aksjologicznych podstaw polskiego ustroju. Zgodnie z przepisem art. 18 Konstytucji RP, małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Jak zauważył Trybunał Konstytucyjny, przepis ten nakazuje podejmowanie przez państwo takich działań, które umacniają więzi między osobami tworzącymi rodzinę, a zwłaszcza więzi istniejące między rodzicami i dziećmi oraz między małżonkami⁶³.

Rozwiązania konwencyjne mogą prowadzić do rozchwiania aksjologicznych podstaw polskiego ustroju

Wskazuje także, że w świetle aksjologii przyjętej w obowiązującej w Polsce Konstytucji, rodzina i małżeństwo są wartościami, które zajmują szczególnie wysoką rangę w hierarchii wartości konstytucyjnych. T. Smoczyński podkreśla, że „w rodzinie odnawia się substancja biologiczna narodu, w niej kształtuje się osobowość młodych obywateli i ich postawy społeczne, w rodzinie przekazuje się nowym pokoleniom dziedzictwo kulturalne. Rodzina spełnia więc wiele funkcji, które mają wpływ zarówno na funkcjonowanie państwa, jak i na zaspokajanie wielu potrzeb jednostki”.

Stanowisko to znajduje uzasadnienie na gruncie Konwencji o Prawach Dziecka, która podkreśla znaczenie rodziny jako powszechnie uznanej za naturalną i podstawową komórkę społeczną, tworzącą niezastąpione środowisko dla rozwoju dziecka. Tym samym rodzina stanowi szczególne miejsce do osobistego wzrastania.

Artykuł 12 Konwencji zobowiązuje państwa do stosowania inżynierii społecznej w celu wykorzenienia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji i innych praktyk”, które oparte są na „stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn”

W tym kontekście nader kontrowersyjne są zarówno dyspozycje art. 12 pkt 1 Konwencji, który zobowiązuje do promowania zmian w społecznych i kulturowych wzorcach zachowań kobiet i mężczyzn w celu wykorzenienia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji i wszelkich innych praktyk opartych na pojęciu niższości kobiet lub na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn, jak i w ogóle założenia ideowe Konwencji. Rozwiązania konwencyjne otwierają furtkę do kwestionowania i negacji tradycyjnego modelu rodziny i legalizacji związków osób tej samej płci. Artykuł 12 Konwencji

zobowiązuje państwa do stosowania środków obliczonych na wywoływanie zmian „w społecznych i kulturowych wzorcach zachowań kobiet i mężczyzn w celu wykorzenienia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji i innych praktyk”, które nie tylko oparte są na „pojęciu niższości kobiet” ale również na „stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn”, bez dokładniejszego dookreślenia, które z ról uznaje się za stereotypowe. To niedopowiedzenie tworzy oczywiście przestrzeń sprzyjającą wypełnianiu jej treścią przez mający działać komitet GREVIO i jego ogólne zalecenia. To zaś ma prawo budzić niepokój, zważywszy, że jednym ze stereotypów jest utrzymywanie, że rolą kobiety jest przede wszystkim bycie żoną i matką⁶⁴. Czy role kobiece, związane bezpośrednio z chronionym konstytucyjnie macierzyństwem oraz rodzicielstwem mają charakter stereotypowy i związane

⁶³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 maja 2005 r., K 16/04, OTK-A 2005, nr 5, poz. 51.

⁶⁴ N. Buchowska, *Stereotypy oparte na płci a dyskryminacja kobiet – aspekty prawnomiędzynarodowe* (w:) Z. Niedbała (red.), *Prawo wobec dyskryminacji w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym*, Warszawa 2011, s. 12, 16.

z nimi praktyki mogą stawać się w ten sposób przedmiotem wykorzeniania ich przez państwo? Przedmiotowe obawy są uzasadnione w świetle stanowiska Komitetu CEDAW, który wyrażał już zaniepokojenie „utrzymywaniem się głęboko zakorzenionych uprzedzeń i stereotypowych postaw w odniesieniu do tradycyjnego podziału ról i obowiązków kobiet i mężczyzn w rodzinie, jak i całym społeczeństwie. Stereotypy te utrwalają dyskryminację kobiet i znajdują odzwierciedlenie na wielu płaszczyznach (...)”⁶⁵.

Jakie środki zatem będą stosowane, aby wykorzenić „uprzedzenia, zwyczaje, tradycje” i inne praktyki, które uznane zostaną za stereotypy? Jakie działania mieli na myśli twórcy Konwencji, gdy pisali o konieczności „wspierania zmian w mentalności i postawach jednostek” i „dotarcia do serc i umysłów ludzi” w tym zakresie (pkt 85 Raportu Wyjaśniającego)? Przedmiotowa problematyka jest tym bardziej istotna, że płęć jest rozumiana na gruncie Konwencji jako społecznie skonstruowane role, zachowania, działania i cechy, które dane społeczeństwo uznaje za właściwe dla kobiet i mężczyzn. Wskutek ideologicznie stereotypowego myślenia o tradycyjnym podziale ról i uznania społecznych przejawów płciowości człowieka za przyczynę przemocy, twórcy Konwencji uznają, że ten tradycyjny podział ról może być źródłem stereotypów i tym samym źródłem przemocy. Czy zatem dążenie do likwidacji wzorców, o których mowa wyżej, nie pozostaje w sprzeczności z zasadą ochrony małżeństwa i rodziny (art. 18 Konstytucji) oraz z ochroną życia rodzinnego (art. 47 Konstytucji)?

Nader niepokojące są również rozwiązania konwencyjne (art. 48 Konwencji) nastawione na niedopuszczenie do ustanawiania obligatoryjnego postępowania mediacyjnego lub rozjemczego i innych alternatywnych metod rozwiązywania sporów, w przypadku postępowań dotyczących przypadków przemocy objętych zakresem Konwencji. Tymczasem, na gruncie literatury przedmiotu podkreśla się doniosłą rolę mediacji, w tym w sprawach o znęcanie i dotyczących konfliktów rodzinnych⁶⁶.

Agendy ONZ pojmują chronione przez polską Konstytucję wartości, takie jak macierzyństwo i rodzicielstwo, jako stereotypy płciowe

Art. 48 Konwencji utrudni lub uniemożliwi korzystanie z postępowania mediacyjnego lub rozjemczego i innych alternatywnych metod rozwiązywania sporów

4.2. PRAWO RODZICÓW DO WYCHOWANIA DZIECI ZGODNIE Z WŁASNYMI PRZEKONANIAMI

Niezależnie od powyższych uwag, wątpliwości co do zgodności z Konstytucją budzi art. 14 Konwencji, zobowiązujący państwa do podejmowania działań inspirowanych ideologicznie w sferze powszechnej edukacji, stanowiących istotną ingerencję w prawa rodziców do wpływu na wychowanie i edukację swych dzieci, chronionych przez art. 48 ust. 1 Konstytucji. Wspomniany art. 14 Konwencji zobowiązuje państwa m.in. do uwzględniania w treściach edukacyjnych materiałów na temat niestereotypowych ról płciowych oraz o przemocy jako (rzekomo) uwarunkowanej płcią, co jest już tezą zaangażowaną ideologicznie. Zobowiązanie z art. 14 ust. 1 Konwencji posługuje się tak pojemnym znaczeniowo językiem, a poszczególne jego fragmenty są tak ogólne, że mogą stać się narzędziem do redefiniowania treści materiałów edukacyjnych, dotyczących problematyki wskazanej w omawianym artykule. Nie ma również w Konwencji żadnej klauzuli pozwalającej na niepodporządkowanie się temu zobowiązaniu przez szkoły prywatne bądź szkoły prowadzone przez kościoły czy związki wyznaniowe. Prowadzenie edukacji w tym zakresie, zgodnie z pkt 95 Raportu Wyjaśniającego, nie może zostać pozostawione do decyzji poszczególnych szkół i przybierać postaci incydentalnych zajęć⁶⁷. Tym samym forsowanie zmian w programach

⁶⁵ Uwagi końcowe z 2007 r. do sprawozdania Polski, CEDAW/C/Pol/CO/6, pkt 16.

⁶⁶ A. Goryczńska, *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym*, Prokuratura i Prawo 2007, nr 6, s. 118.

⁶⁷ K. Sękowska-Kozłowska, *Zakres zobowiązań stron Rady Europy...*, s. 39.

Wątpliwości co do zgodności z Konstytucją budzi art. 14 Konwencji, zobowiązujący Państwa do ingerowania w prawa rodziców do wpływu na wychowanie i edukację swych dzieci, chronionych przez art. 48 ust. 1 Konstytucji

Brak w Konwencji klauzuli gwarantującej autonomię szkołom prywatnym bądź związkom wyznaniowym

nauczania staje się działaniem systemowym, zmierzającym do zaprowadzenia odgórnie narzuconego, jedynego słusznego światopoglądu. Omawiane zobowiązanie jest trudne do pogodzenia z licznymi aktami prawa międzynarodowego, które potwierdzają rolę rodziców jako pierwszorzędnych i głównych nauczycieli swoich dzieci. Kontrowersyjność tych postanowień w pełni się ujawnia wówczas, gdy weźmiemy pod uwagę, że podobne postulaty *przełamania uprzedzeń i stereotypów* formułowane są przez organizacje promujące style życia praktykowane w subkulturach ruchu LGBT, które do swych celów statutowych wyraźnie

zaliczają promowanie tych zachowań i zwiększenie społecznej reprezentacji homoseksualistów⁶⁸. Środowisko to, reprezentowane przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Lesbijek i Gejów (ILGA), od początku prac traktowało Konwencję jako ważny instrument realizacji ich celów, eksponując transseksualistów jako grupę szczególnie narażoną na przemoc ze względu na płeć⁶⁹. Biorąc pod uwagę, że tolerancyjna postawa Polaków względem przedstawicieli subkultur ruchu LGBT w przytłaczającej większości wiąże się z przekonaniem o tym, że charakterystyczne dla tych środowisk praktyki stanowią odstępstwo od normy⁷⁰, należy uznać, że omawiane zobowiązanie konwencyjne może być źródłem daleko idących ograniczeń praw gwarantowanych przez art. 48 ust. 1 Konstytucji. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że organizacje forsujące interesy subkultur LGBT w innych krajach wykorzystywały już Konwencję CAHVIO do forsowania swoich postulatów⁷¹ i również w Polsce, osoby promujące tę Konwencję są rzecznikami tych środowisk⁷².

Prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniemami jest prawem wolnościowym i znajduje wyraz w przepisach Konstytucji RP, a w konsekwencji stosuje się do niego art. 31 ust. 3 Konstytucji, który wymaga, by ograniczenie jakiegokolwiek wolności Konstytucyjnej czyniło zadość wymogom wynikającym z zasady proporcjonalności, a mianowicie: by były przydatne, konieczne oraz by doniosłość wartości, w imię których ograniczana jest dana wolność, uzasadniała to ograniczenie. W kontekście zaprezentowanych tutaj danych, zwłaszcza jeśli chodzi o paradygmat pojmowania przemocy wobec kobiet oraz o częstotliwość jej występowania, trzeba podnieść wątpliwość, co do przydatności rozwiązań konwencyjnych. Również jeśli chodzi o warunek konieczności, należy stwierdzić, że cele Konwencji osiągnąć można na szereg innych sposobów, nie budzących żadnych kontrowersji konstytucyjnych, które nie wiążą się z ograniczaniem wolności chronionej przez art. 48 ust. 1 Konstytucji RP.

Rozpatrując ciężar gatunkowy prawa rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniemami, podkreślić należy, że gwarantowane jest ono również przez akty prawa międzynaro-

⁶⁸ Zob. art. 11 statutu Stowarzyszenia na rzecz Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Osób Transpłciowych oraz Osób Queer „Pracownia Różnorodności” <http://www.spr.org.pl/o-nas/statut-spr/> (odczyt: 29.04.2014).

⁶⁹ ILGA swój udział w pracach nad Konwencją rozpoczęła od wystosowania obszernego memorandum *Submission to the Council of Europe ad hoc Committee on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence: The need to ensure that the Convention on violence against women addresses effectively the obligation of member states to prevent and combat violence against lesbian, bisexual and transgender women* (ILGA – Europe, 8 September 2009). <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/CAHVIO/ILGA-Europe%20VAW%20Convention%20submission%208%2009%2009.pdf>. (odczyt: 30.04.2014).

⁷⁰ P. Antosz, J. Górniak (red.), *Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia. Raport z badań sondażowych*, s. 25, http://www.kariera.umcs.lublin.pl/uploads/resources/rowne_traktowanie_standardem_dobrego_rzadzenia_-_raport_z_badan_ilosowych_ost_0.pdf (odczyt: 29.04.2014).

⁷¹ Şehnaz Kıymaz Bahçeci, *Evaluation of the Istanbul Convention: Its Contributions and Constraints for Elimination of Violence against Women in Turkey*, A thesis submitted to the graduate school of social sciences of Middle East Technical University 2012, <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12614897/index.pdf>, s. 86 i n.

⁷² Badania: polskie prawo nie chroni homoseksualistów przed dyskryminacją: http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114873,12151805,Badania_polskie_prawo_nie_chroni_homoseksualistow.html (odczyt: 29.04.2014).

dowego. Przykładowo, zgodnie z art. 26 pkt 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, rodzice mają prawo pierwszeństwa w wyborze nauczania, które ma być dane ich dzieciom. Stanowisko to zostało podtrzymane i rozszerzone w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych (dalej jako: Pakt)⁷³. Stosownie do art. 18 pkt 4 Paktu, Państwa-Strony zobowiązują się do poszanowania wolności rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych, do zapewnienia swym dzieciom wychowania religijnego i moralnego zgodnie z własnymi przekonaniem. Wskazane rozwiązania normatywne znajdują swój pełny wyraz w ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską Konwencji o Prawach Dziecka (dalej jako: KPD) przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. Przepisy KPD wskazują na uprzywilejowaną pozycję rodziny i rodziców w stosunku do innych grup społecznych w zakresie decydowania o wszelkich działaniach dotyczących dzieci. Twórcy umowy międzynarodowej uznali za konieczne otoczenie rodziny jako podstawowej komórki społeczeństwa niezbędną ochroną oraz wsparciem, tak, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie. Ponadto, zgodnie z art. 5 KPD Państwa-Strony mają obowiązek poszanowania odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców lub innych osób prawnie odpowiedzialnych za dziecko w procesie wychowawczym. Jednocześnie Polska, jako strona Konwencji, jest zobowiązana na mocy jej art. 18, okazywać odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci. W art. 2 Pierwszego Protokołu do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka czytamy, że „wykonując swoje funkcje w dziedzinie wychowania i nauczania, Państwo uznaje prawo rodziców do zapewnienia tego wychowania i nauczania zgodnie z ich własnymi przekonaniem religijnymi i filozoficznymi”. Oznacza to, że z jednej strony rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom takiego wychowania i nauczania, z drugiej – istnieje obowiązek państwa do poszanowania tego prawa. Jest to konsekwencją twierdzenia, że zarówno proces wychowania, jak i nauczania, przebiega w znacznym stopniu w szkole, jednakże zasadniczym punktem odniesienia zawsze pozostaje rodzina i władza rodzicielska przynależna rodzicom⁷⁴. W praktyce sprowadza się to do tego, że obowiązek poszanowania (ang. *respect*) przez władze publiczne prawa rodziców obejmuje istnienie pozytywnego obowiązku państwa i zorganizowanie działalności szkoły tak, żeby prawo rodziców pozostawało nienaruszone. Dotyczy to zarówno ustalania programów szkolnych i treści ich nauczania, jak i pozostałych funkcji szkoły⁷⁵. Unormowania te potwierdza w całej rozciągłości praktyka orzecznicza Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który dnia 29 czerwca 2007 r.⁷⁶ orzekł, że rodzice są odpowiedzialni za „wychowanie i nauczanie ich dzieci” i mogą wymagać od państwa poszanowania swoich przekonań, także filozoficznych i religijnych. Z prawem tym koresponduje ściśle prawo do edukacji.

Podobne rozwiązania normatywne znajdują wyraz w Konstytucji RP. Ustrojodawca potwierdził w art. 48 ust. 1 Konstytucji RP prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Konsekwentnie, Konstytucja RP gwarantuje rodzicom nie tylko prawo posiadania własnych przekonań i poglądów, ale również kierowania się nimi w życiu, w tym także realizując

*Prawo rodziców do wychowania
dzieci zgodnie z własnymi
przekonaniem jest chronione przez
Konstytucję RP*

*Art. 2 Pierwszego Protokołu
do Europejskiej Konwencji
Praw Człowieka stwierdza,
że „Państwo uznaje prawo
rodziców do zapewnienia tego
wychowania i nauczania zgodnie
z ich własnymi przekonaniem
religijnymi i filozoficznymi”*

⁷³ Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167.

⁷⁴ L. Garlicki (w): L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom II. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych*, Warszawa 2011, s. 556.

⁷⁵ L. Garlicki (w): *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom II...*, s. 559.

⁷⁶ *Sprawa Folgero i in. przeciwko Norwegii*, skarga nr 15472/02, § 84e.

funkcję wychowawczą w ramach życia rodzinnego⁷⁷. Bezzasadne są również opinie formułowane w ekspertyzie przygotowanej na zamówienie rządu⁷⁸, jakoby jednym z ograniczeń prawa rodziców gwarantowanego przez art. 48 ust. 1 Konstytucji był obowiązek szkolny sformułowany w art. 70 ust. 1 Konstytucji RP, czyli obowiązek pobierania nauki do 18 roku życia. Treść tego ostatniego

System oświaty ma za zadanie wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny

obowiązku jest konkretyzowana w regulacjach ustawy o systemie oświaty, która afirmuje prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie ze swymi przekonaniami już w art. 1 pkt 2 tej ustawy. Zgodnie z tą regulacją, system oświaty ma za zadanie wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny. Oznacza to, że obowiązku szkolnego nie można traktować jako kłócącego się z prawem rodziców do wychowania, wręcz przeciwnie, pełni on rolę subsydiarną i ma pomagać rodzinie w realizacji jej funkcji wychowawczych. Rodzice w szkole tworzą, a także współtworzą szkolne organy opiniujące i zatwierdzające działania dyrektora szkoły, oraz Rady Pedagogicznej, na ich wniosek dyrektor szkoły ma obowiązek wycofać zakwestionowane treści z programu nauczania (zob. art. 50 – 55 ustawy o systemie oświaty). Ponadto, prawo polskie daje rodzicom wybór i stwarza możliwość

Obowiązek szkolny nie ogranicza prawa rodziców do wychowania, ale ma pomagać rodzinie w realizacji jej funkcji wychowawczych

realizowania przez dziecko obowiązku szkolnego poza szkołą (art. 16 ust. 8 ustawy o systemie oświaty). Możliwość prowadzenia edukacji domowej nie jest obostrzona żadnymi warunkami, a zależy jedynie od zgody dyrektora szkoły, do której dziecko zostało zapisane (nie musi to być szkoła rejonowa). Rodzice edukujący swoje dzieci zobowiązani są jedynie do realizacji podstawy programowej z wybranych przedmiotów, co daje ogromną wolność w nauczaniu. Podstawa programowa nie może być natomiast traktowana jako licencja na indoktrynację, stanowiłoby to bowiem pogwałcenie zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) i neutralności światopoglądowej państwa (art. 25 ust. 2 Konstytucji).

W kontekście dotychczasowych ustaleń zastrzeżenia budzą te postanowienia Konwencji, które zobowiązują państwa do podjęcia koniecznych działań w celu uwzględnienia materiałów dydaktycznych na temat problematyki regulowanej w Konwencji CAHVIO, w tym m.in. niestereotypowych ról płci. Zważywszy na głęboko ideologiczny charakter Konwencji, uprawnione jest podnoszenie wątpliwości co do tego, czy ratyfikacja Konwencji nie będzie oznaczać przyzwolenia na ideologizowanie programu nauczania szkolnego. Jest to szczególnie istotne w kontekście

Podstawa programowa nie może być traktowana jako licencja na indoktrynację

doniosłej roli, jaką pełnić będzie komitet GREVIO przy dokonywaniu wykładni postanowień Konwencji. Uczenie wzajemnego szacunku kobiet i mężczyzn nie stanowi samo w sobie przedmiotu najmniejszej kontrowersji, o ile nie będzie oznaczało kwestionowania lub relatywizowania naturalnych predyspozycji, skłonności i tożsamości kobiet i mężczyzn. O ile więc tendencje te nie są bezwyjątkowe, o tyle jednak dają wyraz naturalnym właściwościom człowieka jako istoty płciowej i wszelkie sytuacje specyficzne nie mogą być traktowane jako dowód na nieistnienie naturalnych inklinacji związanych z ludzką płciowością (również w jej wymiarze biologicznym). Wydaje się, że utrwalaniu szacunku dla kobiet (i tym samym zapobieganiu przemocy względem nich) służyć winno raczej afirmowanie kobiet realizujących się w typowych rolach kobiecych (określanych na gruncie konwencyjnej frazeologii stygmatyzującym mianem „stereotypu”), nie zaś epatowanie dzieci i młodzieży rolami „niestereotypowymi”. Wydaje się, że istnieje paląca potrzeba – całkowicie ignorowana przez Konwencję – zwracania uwagi na konieczność szacunku dla prac i zadań społecznych, które typowo

⁷⁷ W. Skrzydło, *Komentarz do art. 48 Konstytucji RP*, LexPolonica.

⁷⁸ Opinia w sprawie zgodności przepisów Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z Konstytucją RP http://rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/opinia_2.pdf, s. 16. (odczyt: 29.04.2014).

wykonują kobiety, a które często nie cieszą się należnym szacunkiem, nie są odpowiednio wynagradzane, a niekiedy ich działalność jest ośmieszana. Na uwagę zasługuje fakt, że role te często są najbardziej deprecjonowane przez ideologię feministyczną, którą tym samym trudno uznać za wyrażającą stanowisko pro-kobiece. To ostatnie bowiem wymagałoby dowartościowania społecznego zaangażowania kobiet w obecnym kształcie.

Istnieje paląca potrzeba – całkowicie ignorowana przez Konwencję – dowartościowania prac i zadań społecznych, które zwykle wykonują kobiety, a które często są deprecjonowane

4.3. ZASADA RÓWNOŚCI WOBEC PRAWA I RÓWNOŚCI PŁCI

Konwencja budzi również wątpliwości z punktu widzenia zasady równości wobec prawa oraz równości płci i należy rozważyć możliwość jej sprzeczności z art. 32 ust. 1 oraz art. 33 Konstytucji. Art. 2 ust. 1 Konwencji wyraźnie bowiem ogranicza jej zakres do „wszystkich form przemocy wobec kobiet”, uznając przemoc domową za dotykającą głównie kobiety i w takim zakresie włączając ją w zakres Konwencji. Tym samym, mamy do czynienia z aktem prawnym, którego beneficjentami mają być w rzeczywistości wyłącznie kobiety⁷⁹. Chociaż Konwencja werbalizuje niewiążącą zachętę do stosowania jej postanowień wobec wszystkich ofiar przemocy domowej (art. 2 ust. 2 Konwencji), to jednak zobowiązania, które kreuje, dotyczą jedynie przemocy wobec kobiet. Pomimo tego, że Konwencja w Preambule przyznaje, że mężczyźni *mogą* a dzieci *są* ofiarami przemocy domowej, to tekst promuje stereotyp kobiety jako ofiary przemocy ze względu na płeć (art. 2 ust. 2 Konwencji). Całkowitym milczeniem natomiast Konwencja pomija inne grupy, które są również w nieproporcjonalnie większym stopniu dotknięte przez przemoc domową np. dzieci obu płci czy osoby starsze. Tymczasem już na etapie prac nad projektem Konwencji „Polska wskazywała na zbyt wąski zakres przedmiotowy konwencji, proponując objęcie jej postanowieniami wszystkich ofiar przemocy, w tym dzieci i osób niepełnosprawnych, które również doznają przemocy, a jej skutki są nie mniej niszczące⁸⁰”. Ponadto, jak zauważa Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz rozwiązania „Krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie” w równym stopniu traktują wszystkie kategorie ofiar, a więc kobiety, mężczyzn, dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne. Tym samym obowiązujące regulacje – w przeciwieństwie do rozwiązań Konwencji – nie mają charakteru dyskryminacyjnego. Tymczasem rozwiązania przyjęte w Konwencji konsekwentnie dają wyraz stereotypowym poglądom nt. relacji kobiet i mężczyzn jako strukturalnego konfliktu, które forsują radykalne nurty feministyczne.

Konwencja budzi również wątpliwości z punktu widzenia zasady równości wobec prawa oraz równości płci

Nie sposób pogodzić takiego rozwiązania z art. 32 ust. 1 Konstytucji, zwłaszcza zaś z art. 33 Konstytucji. Jest to szczególnie widoczne w kontekście wskazywania co najmniej trzech aspektów pozytywnych równości wynikających z art. 32 ust. 1 Konstytucji, a mianowicie równości przysługujących jednostce uprawnień, równości udzielanej przez prawo ochrony i równości odpowiedzialności prawnej jednostki⁸¹. Jak zauważył Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 29 września 1997 r.⁸², „nie można kobiet i mężczyzn traktować jako grup na tyle odrębnych, by nie stosować do nich ogólnej zasady, iż podobne podmioty prawa muszą być przez prawo traktowane w sposób równy. Różnicowanie sytuacji prawnej jest więc dopuszczalne tylko wtedy, gdy

⁷⁹ Por. K. Sękowska-Kozłowska, *Zakres zobowiązań stron Rady Europy...*, s. 37.

⁸⁰ Odpowiedź J. Borkowskiego, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych z dnia 9 stycznia 2012 r. na interpelację nr 392 w sprawie niepodpisania przez Polskę Konwencji Rady Europy z dnia 11 maja 2011 r. w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, <http://sis.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/Interpelacja-Tresc.xsp?key=4538511C> (odczyt: 29.04.2014).

⁸¹ D. Dudek, *Prawo konstytucyjne w zarysie. Wybór źródeł*, Lublin 2002, s. 25.

⁸² K. 15/97, OTK ZU Nr 3–4/1997, poz. 37, s. 328.

Konwencja ignoruje inne grupy, które są nieproporcjonalnie dotknięte przez przemoc domową np. dzieci obu płci czy osoby starsze

przemawiają za tym inne istotne argumenty konstytucyjne”. Argument taki nie może mieć charakteru ilościowego, ale jakościowy. Podnoszony w Preambule Konwencji oraz w rządowych ekspertyzach⁸³ argument o znacznej nad-reprezentacji kobiet wśród ofiar przemocy domowej nie jest relewantny w tym wypadku. Nie ma potrzeby ustanawiania szczególnych norm dla osób będących częściej od innych kategorii ofiarami przemocy. Podnoszona okoliczność faktyczna znajdzie bowiem swoje odzwierciedlenie w tym, że generalne i abstrakcyjne normy penalizujące przemoc będą stosowane z reguły w obronie kobiet. Co więcej, można zasadnie uznać, że wspomniana okoliczność była brana pod uwagę przy projektowaniu istniejących regulacji.

Tymczasem Konwencja przewiduje w art. 4 ust. 4, że „środki specjalne konieczne do zapobiegania przemocy wobec kobiet (...) nie stanowią aktów dyskryminacji”. Mamy zatem do czynienia z sytuacją, gdy Konwencja wyraźnie przewiduje możliwość nierównego traktowania mężczyzn, wykluczając możliwość potraktowania takich działań jako aktów dyskryminacji. Konwencja zatem instytucjonalizuje rodzaj ideologicznie motywowanego środka feministycznej represji względem mężczyzn.

Konwencja instytucjonalizuje ideologicznie motywowany środek feministycznej represji względem mężczyzn

ETPCz uznaje, że muszą zaistnieć bardzo ważne powody, aby uznać różnice w traktowaniu wyłącznie w oparciu o płeć zgodnie z EKPCz⁸⁴. Stosownie do ustalonej praktyki Trybunału, naruszenie zakazu dyskryminacyjnego traktowania, wynikającego z art. 14 EKPCz, ma miejsce w sytuacji, gdy to nierówne traktowanie nie jest obiektywnie i racjonalnie usprawiedliwione, czyli nie zmierzają do realizacji legitymowanego celu lub pomiędzy zastosowanymi środkami a zamierzonym celem nie występuje racjonalny stosunek proporcjonalności⁸⁵. Jednocześnie należy wyraźnie podkreślić, że stwierdzenie występowania legitymowanego celu nie jest wystarczające do uzasadnienia nierównego traktowania. Okolicznością niezbędną jest stwierdzenie, że dany środek jest „racjonalnie proporcjonalny w stosunku do zamierzonego, ocenianego jako legitymowany, celu”, zatem nierówne traktowanie nie może być usprawiedliwione, gdy jest niezgodne z zasadą proporcjonalności⁸⁶.

W świetle powyższych ustaleń postanowienie Konwencji, zgodnie z którym „środki specjalne konieczne do zapobiegania przemocy wobec kobiet (...) nie stanowią aktów dyskryminacji”, jest co najmniej wątpliwe z punktu widzenia jego skuteczności. Samo stwierdzenie tego typu nie przesądza w żadnej mierze o nienaruszeniu zakazu dyskryminacyjnego traktowania, wyrażonego w art. 14 EKPCz.

4.4. OTWARTY KATALOG AKTÓW PRZEMOCY

Konwencja w art. 3 definiuje pojęcie „przemocy wobec kobiet” jako naruszenie praw człowieka i formę dyskryminacji kobiet. Posługuje się przy tym sformułowaniem „wszelkie akty przemocy”, prezentując jedynie przykładowy („w tym”) katalog okoliczności uzasadniających zakwalifikowa-

⁸³ Opinia w sprawie zgodności przepisów Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z Konstytucją RP http://rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/opinia_2.pdf, s. 13–14. (odczyt: 29.04.2014).

⁸⁴ Wyrok ETPCz z dnia 28 maja 1985 r. w sprawie *Abdulaziz, Cabales and Balkandali przeciwko Zjednoczonemu Królestwu Wielkiej Brytanii*, sprawa nr 9214/80; 9473/81; 9474/81, § 78. Por. A. Wróbel (w:) L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1–18*, Warszawa 2010, s. 778 i wskazane tam orzecznictwo.

⁸⁵ A. Wróbel (w:) *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I...*, s. 784.

⁸⁶ A. Wróbel (w:) *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I...*, s. 784, 786.

nie czynu jako przemocy. Zważywszy, że strony zobowiązują się zwalczać akty przemocy wobec kobiet, otwartość katalogu, którym posługuje się Konwencja CAHVIO, oznacza zgodę Państwa-Strony na zwalczanie bliżej nieokreślonych zachowań. Biorąc pod uwagę wynikającą z art. 69 Konwencji kompetencję GREVIO do wydawania „ogólnych zaleceń” oraz wyraźnie manifestującej się w doktrynie tendencji do usprawiedliwiania praktyki dokonywania w drodze tych „ogólnych zaleceń” wykładni (w tym konkretyzacji) postanowień konwencji, uzasadnione jest pytanie o to, czy na Państwa-Strony Konwencji CAHVIO nie będzie wywierana presja w kierunku zwalczania wszelkich zachowań uznanych przez niezależną grupę GREVIO za „akty przemocy”. W tym miejscu warto podkreślić, że pojęć nieostrych jest w Konwencji znacznie więcej⁸⁷. Zważywszy na kontrowersyjną tożsamość ideową Konwencji CAHVIO oraz współpracę GREVIO z krajowymi grupami interesów, wśród których nie brak organizacji skrajnych, może dochodzić w ten sposób do wywierania mocno zideologizowanego nacisku na Rzeczpospolitą Polską i forsowania rozwiązań prawnych nie mających poparcia w społeczeństwie.

Otwarty katalog aktów przemocy, którym posługuje się Konwencja CAHVIO, oznacza zobowiązanie się przez Państwo-Stronę do zwalczania bliżej nieokreślonych zachowań

4.5. Tajemnica adwokacka

Istotne wątpliwości, z perspektywy konstytucyjnych gwarancji prawa do obrony i prawa do sądu, rodzi postanowienie art. 28 Konwencji, zobowiązujące Państwa-Strony do zapewnienia, aby „zasady poufności nałożone na niektórych specjalistów” nie stanowiły przeszkody dla zgłoszenia właściwym władzom lub organizacjom uzasadnionego podejrzenia popełnienia aktu przemocy w rozumieniu Konwencji. Zastosowanie tej normy do objętych tajemnicą zawodową adwokatów i radców prawnych może prowadzić do ustanowienia skutecznej ochrony przed samorządowymi postępowaniami dyscyplinarnymi wszczętymi wskutek naruszenia tajemnicy zawodowej. Tym samym tajemnica obrończa, adwokacka i radcowska doznałyby istotnego wyłomu o nieokreślonym – z uwagi na otwarty i nieprecyzyjny katalog aktów przemocy – zakresie.

Jak słusznie podnosi się w doktrynie, tajemnica adwokacka (radcowska) pełni w obrocie prawnym rolę gwaranta prawidłowego wykonywania wymiaru sprawiedliwości i prawa do rzetelnego procesu⁸⁸, chroniąc m.in. takie wartości jak potrzeba zagwarantowania pełnego urzeczywistnienia oraz przestrzegania praw człowieka i obywatela, prawo do sądu, prawo do obrony⁸⁹. W szczególności pozbawione precyzji ograniczenie tej instytucji poprzez odwołanie do niedookreślonej grupy „aktów przemocy” należy odczytywać zatem jako sprzeczne z gwarantowanym konstytucyjnie prawem do obrony (art. 42 ust. 2 Konstytucji) i prawem do sądu, rozumianym również jako prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury⁹⁰ (art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji).

Art. 28 Konwencji ograniczać może konstytucyjne gwarancje prawa do obrony i prawa do sądu

⁸⁷ Tak naprawdę uzasadnione jest stwierdzenie, że większość zobowiązań konwencyjnych została sformułowana w sposób nieostry: „Strony stosują konieczne środki ustawodawcze i inne środki w celu...” – vide art. 4 ust. 1 i 2, art. 5 ust. 2, art. 7 ust. 1, art. 16 ust. 1 i 2, art. 18 ust. 1 i 2, art. 19, art. 20 ust. 1 i 2, art. 22, art. 23, art. 24, art. 25, art. 26, art. 29 ust. 1 i 2, art. 30, art. 31 ust. 1 i 2, art. 32, art. 33, art. 34, art. 35, art. 36 ust. 1 i 3, art. 37 ust. 1 i 2, art. 38, art. 39, art. 40, art. 41 ust. 1 i 2, art. 42 ust. 1 i 2, art. 44 ust. 1, 3, 4 i 5, art. 45 ust. 1, art. 46, art. 48 ust. 1 i 2, art. 49 ust. 1 i 2, art. 50 ust. 1 i 2, art. 51 ust. 1 i 2, art. 52, art. 53 ust. 1, 2 i 3, art. 54 ust. 2, art. 56 ust. 1, art. 58, art. 59 ust. 1, 2 i 4, art. 60 ust. 1 i 3, art. 61 ust. 1 i 2, art. 62 ust. 2, albo podobnie nieprecyzyjny „Strony stosują konieczne środki...”, „Strony czuwają...”.

⁸⁸ M. Swora, *Tajemnica adwokacka w świetle wybranych przepisów ustawy o ochronie danych osobowych*, Palestra 2004, nr 3–4, J. Naumann, *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu. Komentarz*, Warszawa 2012 (www.palestra.pl).

⁸⁹ J. Naumann, *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu...* (www.palestra.pl).

⁹⁰ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 marca 2002r., P 9/01, OTK-A 2002, nr 2, poz. 14.

5. Analiza opinii prawnej Biura Analiz Sejmowych nt. konstytucyjności Konwencji

W połowie 2012 r. Biuro Analiz Sejmowych (dalej jako: BAS) przygotowało opinię w przedmiocie zgodności Konwencji CAHVIO z Konstytucją RP (dalej jako: opinia)⁹¹. Do momentu oddania niniejszego Raportu do druku BAS nie przedstawiło kolejnych analiz Konwencji CAHVIO. Na dokument ten powołują się organy administracji rządowej, utrzymując, że jego treść przesądza o zgodności Konwencji z polską ustawą zasadniczą. Bliższa analiza opinii skłania do sformułowania w tej mierze szeregu wątpliwości.

Sam Autor opinii przyznaje, że nawet nie zamierzał całościowo analizować rozwiązań konwencyjnych, a rozpatrywał jedynie te kwestie, które „podniesiono w dotychczas prowadzonej debacie publicznej” (s. 6 opinii). Należy zatem zadać pytanie, czy analiza, która powierzchownie ustosunkowuje się do tez publicystycznych, służy realizacji misji BAS, jaką jest zapewnienie „posłom i organom Sejmu informacji o szczególnej rzetelności, które pozwalają na bezpieczne i efektywne wykonywanie mandatu poselskiego oraz gwarantują właściwą pozycję parlamentu w systemie trójpodziału władzy”⁹²? W tym kontekście trudno znaleźć również uzasadnienie dla deklaracji autora opinii, że z jednej strony, „objętość Konwencji (liczy ona 80 artykułów i załącznik)”, z drugiej – „względy czasowe”, uniemożliwiły mu szczegółową analizę wszystkich jej postanowień. Czy jednak uzasadniona jest sytuacja, w której decyzje na temat zobowiązań międzynarodowych Rzeczypospolitej Polskiej zapadają w oparciu o pośpiesznie i powierzchownie przeprowadzoną analizę? Jest to tym bardziej zaskakujące, że od sporządzenia opinii upłynęło ponad półtora roku, zaś BAS nie podjął żadnych działań, które prowadziłyby do pogłębionej analizy Konwencji CAHVIO.

Biorąc pod uwagę doniosłość problematyki objętej przedmiotem opinii, warto zwrócić uwagę na treści zawarte w omawianym dokumencie Biura Analiz Sejmowych, które budzą wątpliwości.

TEZA BAS NR 1

Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej nie narusza postanowień Konstytucji RP. Zarzuty dotyczące niezgodności tej Konwencji z Konstytucją opierają się głównie na językowej wykładni polskiego tłumaczenia niektórych jej postanowień bez uwzględnienia wiodącej w tym przypadku wykładni celowościowej, znaczenia użytych w Konwencji zwrotów w językach angielskim i francuskim, jak również z pominięciem

Raportu Wyjaśniającego, który stanowi istotną wskazówkę przy interpretacji jej postanowień.

Opinia niesłusznie sprowadza wątpliwości co do zgodności Konwencji z Konstytucją RP do sfery językowej

Opinia niesłusznie sprowadza wątpliwości co do zgodności Konwencji z Konstytucją RP do sfery językowej. Nawet jednak (co nader wątpliwe) jeśli byłoby to w jakimś zakresie uzasadnione,

to całkowicie pominięto przy tym fakt, że zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim⁹³ umowy międzynarodowe zawierane przez Rzeczpospolitą Polską powinny mieć polską wersję językową stanowiącą podstawę wykładni. Obywatel ma zatem prawo posługiwać się polską wersją językową i jest to prostą konsekwencją obowiązywania zasady państwa

⁹¹ Piotr Czarny, Opinia z dnia 5 lipca 2012 r. w przedmiocie zgodności Konwencji RE w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z Konstytucją RP, dostępna bez części tezewanej w Zeszytach Prawniczych BAS, s. 65–77.

⁹² <http://www.bas.sejm.gov.pl/onas.php> (odczyt: 29.04.2014).

⁹³ Tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 224.

prawnego oraz wynikającej stąd zasady pewności prawa⁹⁴. W konsekwencji, ze względu na ochronę zasady pewności prawa i ochronę zaufania obywatela do państwa, oficjalne tłumaczenie umowy międzynarodowej jest podstawą wywodzenia określonych praw podmiotowych i ich ochrony, nawet jeżeli tłumaczenie będzie nieprawidłowe⁹⁵. Co więcej, podniesione przez eksperta BAS wątpliwości co do jakości polskiego tłumaczenia wskazują, że proces ratyfikacji nie został właściwie przygotowany od strony formalnej i nie spełnia standardów wynikających z art. 2 Konstytucji RP.

Podniesione przez eksperta BAS wątpliwości co do jakości polskiego tłumaczenia wskazują, że proces ratyfikacji nie został właściwie przygotowany od strony formalnej i nie spełnia standardów wynikających z art. 2 Konstytucji RP

TEZA BAS NR 2

Konwencja sporządzona została w sposób typowy dla wielostronnych umów międzynarodowych z zakresu praw człowieka, a więc przy posłużeniu się wieloma pojęciami nieostrymi i klauzulami ogólnymi, tak aby możliwe było jej przyjęcie i wykonywanie przez państwa, w których funkcjonują różne systemy prawne i różna terminologia prawna.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, że przy konstruowaniu umowy międzynarodowej należy uwzględnić wszystkie możliwe skutki stosowania przepisów umowy w przyszłych okolicznościach oraz nieograniczoną możliwość subsumpcji tak, że „należy precyzją tekstu ograniczać ewentualne niepożądane skutki interpretacji przepisów”⁹⁶. Przedmiotowa konstatacja nabiera szczególnego znaczenia w odniesieniu do analizy tekstu Konwencji, który posługuje się – jak słusznie zauważa autor opinii – „wieloma pojęciami nieostrymi i klauzulami ogólnymi” (s. 11 opinii) oraz „szeregiem neologizmów i zawiera nowe konstrukcje, które odbiegają od dotychczasowych pojęć prawnych stosowanych w polskim prawodawstwie” (s. 12 opinii). Istotnie, praktykuje się w dokumentach międzynarodowych stosowanie pojęć niedookreślonych i klauzul generalnych, jednak ich wykładnia wymaga uwzględnienia kontekstu normatywnego jaki stanowią autentyczne wyjaśnienia zawarte w Konwencji, tudzież zasady określone postanowieniami wiedeńskiej Konwencji o Prawie Traktatów z dnia 23 maja 1969⁹⁷ (dalej jako: Konwencja o Prawie Traktatów). W konsekwencji, okoliczności podniesione w opinii BAS wskazują, że ratyfikacja Konwencji prowadzić będzie do istotnego zamieszania pojęciowego w systemie prawa polskiego, wprowadzając doń kategorie inspirowane ideologią obcą aksjologii polskiej Konstytucji (m.in. poglądami marksistowskimi, których wyraźną dezaprobatę zawiera art. 13 Konstytucji).

Tekst Konwencji posługuje się „wieloma pojęciami nieostrymi i klauzulami ogólnymi” oraz „szeregiem neologizmów i zawiera nowe konstrukcje, które odbiegają od dotychczasowych pojęć prawnych stosowanych w polskim prawodawstwie”

⁹⁴ Jak słusznie wskazał WSA w Warszawie w wyroku z dnia 7 października 2009 r., III SA/Wa 101/2009, Przegład Orzecznictwa Podatkowego 2010, nr 2, poz. 27, „rzeczą państwa, działającego poprzez właściwe organy, jest zadbanie o prawidłowość opublikowanego w Dzienniku Ustaw (jakkolwiek tekst Konwencji nie został jeszcze opublikowany w dzienniku urzędowym, to wersja polska analizowana przez eksperta BAS jest wersją zamieszczoną na stronach rządowych, którą posługują się organy administracji rządowej i na którą powołują się przygotowując proces ratyfikacji – przyp. OI) tłumaczenia obcojęzycznej umowy międzynarodowej, konwencji, traktatu itp. To państwo, a nie obywatel dysponuje w tym zakresie właściwymi środkami (...) Jest to jeden z podstawowych standardów państwa, znajdujący odzwierciedlenie nie tylko w konstytucyjnej zasadzie państwa prawnego (art. 2), z której wywodzona jest zasada pewności prawa”.

⁹⁵ A. Wyrozumska, *Umowy międzynarodowe. Teoria i praktyka*, Warszawa 2006, s. 362.

⁹⁶ J. Sozański, *Prawo traktatów*, Warszawa-Poznań 2008, s. 79.

⁹⁷ Dz. U. z 1990 r. Nr 74, poz. 439.

TEZA BAS NR 3

Stosowanie przemocy wobec kobiet zdefiniowane w art. 3 lit a) Konwencji stanowi niewątpliwie naruszenie konstytucyjnie poręczonych przez RP praw i wolności, w tym: nietykalności osobistej i wolności osobistej, prawa do decydowania o swoim życiu osobistym, zakazu poddawania poniżającemu traktowaniu, a nawet uważać to można za naruszenie godności człowieka. Cel Konwencji jest więc oczywiście zgodny z zasadami, wartościami i normami konstytucyjnymi (por. także s. 2 opinii).

Istotnie, deklarowany w tytule Konwencji cel, jakim jest przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, jest zgodny z postanowieniami Konstytucji RP. Jednakże zasadnicze wątpliwości pojawiają się na poziomie jego rozumienia oraz niektórych przynajmniej środków służących jego realizacji. Jest to szczególnie istotne ze względu na kontekst ideologiczny znajdujący wyraz w Preambule, który determinować będzie sposób interpretowania norm konwencyjnych, i który budzi istotne wątpliwości w kontekście aksjologii Konstytucji RP. Jak wskazywano już w niniejszym Raporcie⁹⁸, wiedza na temat przyczyn i natury zjawisk przemocowych została w Konwencji CAHVIO zignorowana i zastąpiona przez perspektywę ideologiczną, nie znajdującą oparcia w dostępnych danych (bo też nie sposób empirycznie zweryfikować jej poprawności).

TEZA BAS NR 4

Zawarte w Preambule do Konwencji założenia dotyczące przyczyn stosowania przemocy wobec kobiet i jej strukturalnego charakteru nie podlegają ocenie konstytucyjno-prawnej. Nie stanowią one bowiem norm prawnych (dyrektyw powinnościowych), a są jedynie ocenami dotyczącymi faktów i związków przyczynowych między nimi mającymi stanowić uzasadnienie dla postanowień Konwencji.

Całkowicie bezpodstawne jest marginalizowanie przez Autora opinii znaczenia Preambuły Konwencji

Całkowicie bezpodstawne jest marginalizowanie przez Autora opinii znaczenia Preambuły Konwencji. Mimo trwającej dyskusji doktrynalnej nt. charakteru i znaczenia prawnego preambuły⁹⁹, utrzymywanie, że ich treść nie ma doniosłości normatywnej, jest trudne do zaakceptowania w świetle utrwalonej praktyki współczesnych sądów konstytucyjnych.

Z całą pewnością dla oceny doniosłości normatywnej preambuły, istotne znaczenie mają odpowiednie postanowienia Konwencji o Prawie Traktatów. Stosownie do jej art. 31 ust. 1 i 2, traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu, przy czym kontekst obejmuje, zarówno tekst, jak i wstęp i załączniki. W praktyce oznacza to, że konkretne postanowienia konwencyjne powinny być interpretowane również w świetle treści preambuły, a wykładnia powinna służyć realizacji celów i wartości tam wskazanych¹⁰⁰. W literaturze podkreśla się, że także preambuła, będąc integralną częścią konwencji, posiada istotne znaczenie, i dlatego musi być redagowana z niezwykłą starannością, tym bardziej, że powinna być spójna z pozostałymi elementami traktatu¹⁰¹. Nie jest zatem tak, że postanowienia preambuły nie mają doniosłości normatywnej i bezpośredniego przełożenia na proces stosowania przepisów Konwencji. Należy przywołać również stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wyrażone w wyroku z dnia 11 maja 2005 r.¹⁰², w którym wyraźnie odrzucono pogląd, w myśl którego preambuła miałaby być pozba-

⁹⁸ Por. pkt 2 w II części Raportu.

⁹⁹ Por. S. Lewandowski, *Kontrowersje wokół preambuły*, „Studia Iuridica” 1996, t. XXXI, s. 87.

¹⁰⁰ L. Garlicki (w:) *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I...*, s. 14.

¹⁰¹ J. Sozański, *Prawo traktatów...*, s. 79.

¹⁰² K 18/04, Dz. U. z 2005 r. Nr 86, poz. 744.

wiona jakiegokolwiek prawnego znaczenia. W odniesieniu do preambuły Trybunał podkreślił, że „dostarcza ona opartych na autentycznej wypowiedzi ustrojodawcy wskazówek co do zgodnych z jego intencjami kierunków interpretacji przepisów części normatywnej konstytucji”.

*Preambuła posiada istotne
znaczenie normatywne
w procesie stosowania umów
międzynarodowych*

Warto w tym kontekście zwrócić uwagę na praktykę funkcjonowania Rady Europy, w szczególności zaś Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Europejski Trybunał Praw Człowieka konsekwentnie wykorzystuje argumentację ze Wstępu do EKPCz dla uzasadnienia swojego stanowiska w poszczególnych rozpatrywanych sprawach. Oznacza to, że postanowienia wstępu nie tylko posiadają istotne znaczenie normatywne w procesie stosowania umów międzynarodowych, ale jest to szczególnie istotne w kontekście funkcjonowania Rady Europy. Jednocześnie dziwi to, że Autor, odmawiając waloru normatywnego Preambule, podkreśla „szczególne znaczenie Raportu Wyjaśniającego jako środka interpretacji ogólnych postanowień Konwencji z Istambułu” (s. 6 opinii), a przecież to Preambuła a nie Raport Wyjaśniający stanowi integralną część Konwencji i to Preambuła, a nie raport ma wiążący charakter dla stron Konwencji. Zatem to w pierwszej kolejności Preambuła służy stosowaniu wykładni systemowej, umożliwia dokonanie konkretyzacji ogólnych zwrotów zawartych w poszczególnych postanowieniach szczegółowych. Jest to szczególnie istotne w kontekście podnoszonej przez Autora opinii wykładni celowościowej, przy doprecyzowaniu pojęć ogólnych, którymi posługuje się Konwencja¹⁰³.

*Potraktowanie przez opinię BAS
Preambuły jako niepodlegającej
ocenie „z punktu widzenia
zgodności z normami Konstytucji
RP”, w świetle orzecznictwa TK,
jest bezzasadne*

Potraktowanie przez opinię BAS Preambuły jako niepodlegającej ocenie „z punktu widzenia zgodności z normami Konstytucji RP”, jest jednak nie do utrzymania w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 2007 r.¹⁰⁴, w którym TK orzekł o niekonstytucyjności preambuły do ustawy w zakresie wskazanego fragmentu jej treści. Podkreślono przy tym doniosłość preambuły dla ukierunkowania interpretacji przepisów i sposobu ich stosowania. Decyzja ta rozstrzyga o normatywnej doniosłości preambuły co nie pozwala ignorować jej treści w procesie oceny konstytucyjności, z czym mamy do czynienia w opinii BAS.

TEZA BAS NR 5

W Raporcie Wyjaśniającym wyraźnie podkreślono, iż definicja gender nie zmienia używania w jej tekście pojęć „mężczyzna” i „kobieta” w znaczeniu biologicznym (...) Podkreślić należy, iż z art. 18 Konstytucji RP nie wynika żaden konkretny „społecznie skonstruowany wzorzec”, właściwy dla roli kobiety i mężczyzny w małżeństwie i w rodzinie. Omawiając dalej problematykę definicji płci (gender), Autor stwierdza, że definicja płci społeczno-kulturowej (gender) ma mieć znaczenie wyłącznie dla stosowania i interpretacji samej Konwencji, niektórych jej konkretnych uregulowań, a nie dla całego porządku prawnego państw członkowskich w zakresie, w jakim odwołuje się on do pojęć „kobieta” i „mężczyzna” (s. 13 opinii)

Analiza stanowiska BAS w odniesieniu do tezy nr 5 wymaga uwzględnienia następujących okoliczności.

Po pierwsze, nie jest ścisłym stwierdzeniem, że „w Raporcie Wyjaśniającym wyraźnie podkreślono, iż definicja *gender* nie zmienia używania w jej tekście pojęć «mężczyzna» i «kobieta» w znaczeniu

¹⁰³ L. Garlicki (w.): *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I...*, s. 14–15.

¹⁰⁴ K2/07, OTK-A 2007, nr 5, poz. 48.

Konstytucja sytuuje małżeństwo i jego ochronę w kontekście macierzyństwa i rodzicielstwa, z którymi bezpośrednio wiążą się określone role społeczne

biologicznym”. Z raportu wynika jedynie, że pojęcie *gender* nie ma na celu zastąpienia terminów “kobieta” i “mężczyzna” używanych w Konwencji (*the term “gender” under this definition is not intended as a replacement for the terms “women” and “men” used in the Convention*) (punkt 43 Raportu Wyjaśniającego).

Po drugie, dalece dyskusyjne jest twierdzenie, w myśl którego „z art. 18 Konstytucji RP nie wynika żaden konkretny «społecznie skonstruowany wzorzec», właściwy dla roli kobiety i mężczyzny w małżeństwie i w rodzinie”. Tymczasem Konstytucja sytuuje małżeństwo i jego ochronę w kontekście macierzyństwa i rodzicielstwa, z którymi bezpośrednio wiążą się określone role społeczne. Można wprawdzie twierdzić, że macierzyństwo oraz generowane przezeń „role” jest uwarunkowane naturalnie, jednak problem polega na tym, że teoria *gender* kwestionuje właśnie naturalność tych ról podkreślając element wolnego wyboru i konwencjonalności ról społecznych. Teoria ta zasadza się bowiem na relatywizacji (a w zasadzie negacji) samej kategorii „natury” i „naturalności” rozumianych jako tożsamość ontyczna nieuwarunkowana konwencją społeczną, ale warunkująca powstawanie wszelkich konwencji (*gender* zakłada, że to konwencje społeczne generują, wątpliwe w tej perspektywie, przeświadczenie o „rzekomej naturalności” określonych ról – przeświadczenie podlegające dekonstrukcji i wykorzenieniu).

Tymczasem art. 18 Konstytucji RP wyznacza status rodzinie jako podstawowej i naturalnej komórce społecznej stanowiąc element aksjologii konstytucyjnej. W konsekwencji współokreśla on podstawowe wartości związane z instytucją rodziny i jej rolą w społeczeństwie. W związku z powyższym pozostałe przepisy Konstytucji dotyczące rodziny, jak np. art. 33 ust. 1 (zasada równości praw kobiety i mężczyzny w życiu rodzinnym), art. 47 (ochrona prawna życia rodzinnego), art. 48 ust. 2 (ochrona praw rodzicielskich), czy też art. 48 ust. 1 zdanie pierwsze i art. 53 ust. 3

Perspektywa gender podważa naturalny charakter zróżnicowania na role kobiece i męskie

(prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, w tym do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego) należy interpretować i stosować w sposób pozwalający na najpełniejsze uwzględnienie i realizację wartości o jakich mowa właśnie w art. 18 Konstytucji

RP. Efektem przedstawionych uwarunkowań prawnych jest pozytywny obowiązek państwa, by w działaniu organów publicznych, kierowało się, jak wskazał Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 8 maja 2001 r.¹⁰⁵: „świadomością wartości rodziny w życiu społecznym i znaczenia tej podstawowej komórki dla istnienia i funkcjonowania narodu”. Nie można także przejść obojętnie wobec niedawnego dorobku TK, który w wyroku z dnia 12 kwietnia 2011 r.¹⁰⁶ stwierdził, że realizacja przez władze publiczne ochrony rodziny „musi uwzględniać przyjętą w Konstytucji wizję rodziny jako trwałego związku mężczyzny i kobiety nakierowanego na macierzyństwo i odpowiedzialne rodzicielstwo (...). Celem regulacji konstytucyjnych odnoszących się do statusu rodziny jest bowiem nałożenie na państwo, a zwłaszcza na ustawodawcę, obowiązku podejmowania takich działań, które umacniają więzi między osobami tworzącymi rodzinę, a zwłaszcza więzi istniejące między rodzicami i dziećmi oraz między małżonkami. (...) Rozwiązania (prawne i z zakresu polityki społecznej) nie mogą prowadzić, choćby nawet pośrednio, do osłabiania trwałości więzów rodzinnych przez takie rozwiązania, które preferowałyby wychowywanie dzieci tylko przez jednego z rodziców albo nawet przez oboje z nich, ale bez zawierania związku małżeńskiego, przynoszącego prawne regulacje odnoszące się do relacji między tymi osobami”.

Nieuzasadnione jest zatem twierdzenie, że definicja płci społeczno-kulturowej (*gender*) ma mieć znaczenie wyłącznie dla stosowania i interpretacji samej Konwencji, niektórych jej konkretnych

¹⁰⁵ P 15/00, OTK ZU 2001, nr 4, poz. 83.

¹⁰⁶ SK 62/08, OTK ZU nr /2011, nr 3, poz. 22.

uregulowań, a nie dla całego porządku prawnego państw członkowskich w zakresie, w jakim odwołuje się on do pojęć „kobieta” i „mężczyzna” (s. 13 opinii). Wszak Konwencja nakłada na państwa konkretne obowiązki, których realizacja będzie pociągała konieczność uwzględnienia rozwiązań konwencyjnych, w tym jej założeń opartych na ideologii *gender* w działaniach organów państwa – również legislacyjnych. O ile więc rzeczywiście Konwencja sama z siebie nie stwarza jeszcze podstaw do redefiniowania sposobu, w jaki Konstytucja nakazuje rozumieć małżeństwo (jako związek kobiety i mężczyzny – art. 18 Konstytucji) (s. 13 opinii), o tyle wprowadza niewątpliwie realne zamieszanie terminologiczne w zakresie rozumienia kategorii płci, szczególnie wyraźne w kontekście stanowisk formułowanych w orzecznictwie na tle art. 9 Konstytucji¹⁰⁷ i bez wątpienia może stać się czynnikiem ułatwiającym ewentualne próby w tym kierunku, właśnie ze względu na generowany zamęt terminologiczny.

Jednocześnie trudno jest zaakceptować twierdzenie, jakoby środowiska wyrażające krytyczną opinię co do Konwencji chciały wykorzystać konstytucyjną ochronę małżeństwa, rodziny i macierzyństwa celem „swoistego uzasadnienia dla dopuszczalności stosowania przemocy oraz wprowadzenia nierówności, w tym nierówności kobiet i mężczyzn” (s. 7 opinii).

TEZA BAS NR 6

Pewne wątpliwości natury konstytucyjnej budzić może nakaz promowania zmian społecznych i kulturowych we wzorcach zachowań kobiet i mężczyzn opartych na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn (art. 12 ust. 1 Konwencji). Jest to jednak element zapobiegania stosowaniu przemocy, co wynika z tytułu rozdziału, w którym przepis ten się znajduje. Nie chodzi więc w tym przypadku o promowanie jakichkolwiek zmian społecznych, ale tylko takich, które dotyczą pewnych „stereotypowych” tj. uproszczonych wzorców zachowań, mogących być przestanką ułatwiającą (usprawiedliwiającą) lub umożliwiającą stosowanie przemocy wobec kobiet.

Jak zauważa Autor opinii, „zgodnie z art. 12 ust. 1 Państwa-Strony Konwencji mają obowiązek stosować konieczne środki, aby promować zmiany w społecznych i kulturowych wzorcach zachowań kobiet i mężczyzn w celu wykorzenienia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji i wszelkich innych praktyk opartych na pojęciu niższości kobiet lub na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn (...) ogólnym założeniem tego rozdziału jest przekonanie autorów Konwencji, że urzeczywistnienie jej celów wymaga głębokiej zmiany postaw społecznych” (s. 14 Opinii). Nie przekonuje więc zupełnie twierdzenie Eksperta, że przewidziane przez art. 12 praktyki z zakresu inżynierii społecznej miałyby stawać się niekontrowersyjnymi, ze względu na przedstawianie ich jako elementu „zapobiegania stosowaniu przemocy, co wynika z tytułu rozdziału, w którym przepis ten się znajduje”.

*Konwencja nakłada na państwa konkretne obowiązki, których realizacja będzie pociągała konieczność uwzględnienia założeń opartych na ideologii *gender**

Tymczasem w świetle Preambuły do Konwencji CAHVIO, przemoc względem kobiet wynika z istnienia „stereotypów płciowych”. Tym samym inżynieria społeczna, do prowadzenia której Konwencja zobowiązuje Państwa-Strony, jest celem bezpośrednim, zaś likwidacja przemocy ma być dopiero automatyczną konsekwencją jego zrealizowania. Konwencja CAHVIO ignoruje istniejącą wiedzę nt. praktyk przemocowych bazując zaledwie na założeniach światopoglądowych, które dodatkowo są trudne (jeśli w ogóle możliwe) do weryfikacji.

¹⁰⁷ Wyrok NSA z dnia 26 sierpnia 1999 r. V SA 708/99, OSP 2000, z. 9, poz. 134, w świetle którego art. 9 Konstytucji stanowi dyrektywę dla organów państwa, by tworzone akty prawa wewnętrznego były zgodne z całym prawem międzynarodowym i by przez odpowiednią wykładnię prawa wewnętrznego zapewnić w jak największym stopniu jego zgodność z treścią prawa międzynarodowego.

W myśl ideologicznych założeń uwidoczniionych w Preambule i definicjach z art. 3 Konwencji, które każą m.in. traktować każdy akt przemocy wobec kobiety jako warunkowany faktem bycia kobietą, dopiero realizacja tych strategii społecznej inżynierii ma usunąć przemoc wobec kobiet. Warto podkreślić fakt, że Konwencja nie zobowiązuje państw do walki z alkoholizmem, pornografią lub prostytucją, które dalece bardziej bezpośrednio i w dalece bardziej oczywisty sposób warunkują przemoc względem kobiet, ale z tradycjami i zwyczajami, których związek z przemocą – przynajmniej na gruncie kultury polskiej – jest w najwyższym stopniu dyskusyjny. Konwencja

Inżynieria społeczna, do prowadzenia której Konwencja zobowiązuje Państwa-Strony, jest celem bezpośrednim, zaś likwidacja przemocy ma być dopiero konsekwencją jego realizacji

operuje bowiem ideologicznym założeniem (analogicznym do funkcjonującego na gruncie tradycyjnego marksizmu dogmatu, w myśl którego likwidacja własności prywatnej środków produkcji ma wyeliminować wszelkie postaci niesprawiedliwości) w myśl którego stereotypy płciowe mają być odpowiedzialne za przemoc względem kobiet. Tym samym, przyjmowane przez Eksperta BAS za pewnik istnienie związku przyczynowo-skutkowego między „wykorzeniem stereotypów” a likwidacją przemocy

wobec kobiet jest przedmiotem wiary w poprawność ideologicznych założeń leżących u podstaw Konwencji – dodajmy, wiary mocno wątpliwej w świetle art. 13 Konstytucji. O ile więc likwidacja przemocy względem kobiet jest przedmiotem ideologicznej „obietnicy”, o tyle „wykorzenie stereotypów” jest bezpośrednio przedmiotem zobowiązania międzynarodowego państwa, które ratyfikuje Konwencję.

Tymczasem przyznawanie szczególnego charakteru wśród ról kobiecych, byciu żoną i matką, jest uznawane w środowiskach inspirujących powstanie i forsujących ratyfikację Konwencji za jeden z najpoważniejszych stereotypów odpowiedzialnych za dyskryminację¹⁰⁸. Uprzedzenia i awersje tego typu – jak już o tym wspomiano – są wyrażane również w stanowiskach Komitetu CEDAW, który „wyraża zaniepokojenie z powodu utrzymywania się głęboko zakorzenionych uprzedzeń i stereotypowych postaw w odniesieniu do tradycyjnego podziału ról i obowiązków kobiet i mężczyzn w rodzinie i ogólnie – całym społeczeństwie. Stereotypy te utrwalają dyskryminację kobiet (...)”¹⁰⁹. Podkreślić należy, że stanowisko to stygmatyzuje wartości w szczególności sposób afirmowane przez Konstytucję, uznając je za „stereotyp”.

¹⁰⁸ N. Buchowska, *Stereotypy oparte na płci a dyskryminacja kobiet – aspekty prawno międzynarodowe* (w:) *Prawo wobec dyskryminacji w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym*, Z. Niedbała (red.), Warszawa 2011, s. 11–13; 16–19.

¹⁰⁹ Uwagi końcowe z 2007 r. do sprawozdania Polski, CEDAW/C/Pol/CO/6, pkt 16, http://www.refworld.org/publisher_CEDAW/CONOBSERVATIONS/POL/45f6d0a66,0.html (odczyt: 29.04.2014).

TEZA BAS NR 7

Konwencja nie nakazuje państwom członkowskim promowania „niestereotypowych ról płci”, a jedynie uwzględnianie materiałów dydaktycznych na temat takich ról (art. 14 ust. 1). Należy to więc rozumieć wyłącznie jako informowanie o różnorodności ról, zachowań i działań podejmowanych przez kobiety i mężczyzn, bez ich popierania czy też uznawania za właściwe.

Nie sposób uznać za zasadne twierdzenia, że „Konwencja Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej nie nakazuje państwom członkowskim promowania «niestereotypowych ról płci», a jedynie uwzględnianie materiałów dydaktycznych na temat takich ról” (s. 16 opinii). Uwzględnianie określonych treści w podręcznikach i innych materiałach dydaktycznych czyni je automatycznie przedmiotem nauczania i tym samym materiałem, którego opanowanie jest przedmiotem sprawdzenia i oceny szkolnej. Tym samym, rzeczywiście traktowanie art. 14 Konwencji jako nakazującego „promocję” nie jest precyzyjne – ściśle rzecz biorąc, należałoby mówić o „wpajaniu” określonych treści dzieciom i młodzieży, na różne sposoby, uzależnione od stopnia ich rozwoju.

Jednocześnie Autor całkowicie ignoruje fakt, że działanie takie może pozostawać w sprzeczności z normą art. 48 ust. 1 Konstytucji, gwarantującą prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Stanowisko to jest tym bardziej uzasadnione, że w świetle Raportu Wyjaśniającego do Konwencji nie jest kwestią otwartą to, czy państwo zobowiązane jest do promowania informacji o „niestereotypowych rolach płci” w podręcznikach i innych materiałach edukacyjnych, a jedynie to, jakiego typu treści edukacyjne uwzględniające niestereotypowe role płciowe będą stosowne w odniesieniu do danego poziomu nauczania i grupy docelowej¹¹⁰. Jednocześnie Konwencja nie przewiduje w tej mierze żadnych mechanizmów konsultacji z rodzicami, które mogłyby osłabić wątpliwości rodzące się w kontekście art. 48 ust. 1 Konstytucji.

Ponadto, Autor lekceważy fakt, że pojęcie niestereotypowych ról płciowych w znaczeniu *gender* obejmuje również style życia charakterystyczne dla subkultur ruchu LGBT i zawiera – wśród wielu innych elementów – również to, co określa się w języku charakterystycznym dla ideologicznego przekazu tych subkultur, mianem „nieheteronormatywności”, kwalifikując zjawiska z nią związane jako odbiegające od stereotypowego pojmowania ról płciowych właśnie (*non-stereotyped*)¹¹¹. Innymi słowy, pojęcie *gender* bynajmniej nie abstrahuje od aktywności seksualnej, a jedynie traktuje ją jako nieuwarunkowaną (lub nie w pełni uwarunkowaną) przez fakty biologiczne. W tym znaczeniu, małżeństwo pojmowane jako związek kobiety i mężczyzny, bez wątplenia stanowi społeczny stereotyp pociągający za sobą szereg stereotypów co do ról męskich i żeńskich (*gender roles*).

Uwzględnianie w podręcznikach i innych materiałach dydaktycznych treści o „niestereotypowych rolach płci” czyni je automatycznie przedmiotem nauczania i tym samym materiałem, którego opanowanie jest przedmiotem sprawdzenia i oceny szkolnej

¹¹⁰ „As the words «where appropriate» indicate, the drafters did not want to impose a specific model on the Parties. Rather, this provision leaves it to the Parties to decide which type of schooling and which age group of learners they consider such teaching material to be appropriate for. The drafters decided on this wording to allow for a maximum of flexibility in the implementation of this provision also taking into account different possibilities between Parties in determining teaching materials”, pkt 95 Raportu Wyjaśniającego do Konwencji. Por. także K. Sękowska-Kozłowska, *Zakres zobowiązań stron Rady Europy...*, s. 39.

¹¹¹ Por. posługiwanie się obu związkami frazeologicznymi w L. Fantone, *Final fantasies. Virtual women's bodies*, *Feminist Theory* 2003, vol. 4(1), s. 66.

TEZA BAS NR 8

Kompetencje przyznane tzw. GREVIO nie wykraczają poza typowe uprawnienia kontrolne przewidziane dla organów międzynarodowych w innych – również ratyfikowanych przez RP – traktatach.

Autor opinii zupełnie pominął aktywistyczną rolę organów monitorujących wykonywanie zobowiązań międzynarodowych

Autor opinii sam przyznaje, że przeprowadził skrótową analizę sposobu powoływania i kompetencji GREVIO (s. 17), nie waha się jednak konstatować, że wyniki analizy „nie wskazują na ewentualną sprzeczność z Konstytucją RP”. Jednocześnie podkreśla, że istotnie działalność komitetu w sytuacji ratyfikacji przez Polskę Konwencji z Istambułu „oznaczać będzie pewne ograniczenie suwerennego wykonywania władzy państwowej”, choć bagatelizuje to, twierdząc, że właściwie „każda umowa międzynarodowa niesie z sobą tego rodzaju ograniczenia” (s. 17). Należy jednak zadać pytanie, czy akceptowalne jest również takie ograniczenie suwerenności w zakresie rozumienia terminów prawnych, które otwierałoby polski system prawny na absorpcję aksjologii opartej na inspirującej się marksizmem ideologii walki płci, jaka wyraźnie jest zawarta w Preambule do Konwencji i która z pewnością będzie odgrywać istotną rolę w pracach GREVIO.

Wypowiadając się na temat tego komitetu, Autor opinii zupełnie pominął tymczasem aktywistyczną rolę organów monitorujących wykonywanie zobowiązań międzynarodowych. Ponieważ Autor opinii zignorował kontekst praktyki funkcjonowania komitetów monitorujących, tworzonych przez konwencje międzynarodowe dotyczące praw człowieka, dlatego nie dostrzega komplikacji związanych z przyznaną na mocy art. 68 ust. 12 Konwencji CAHVIO, kompetencją do wydawania zaleceń ogólnych. W opinii poprzestano na stwierdzeniu: „Nie są one wiążące prawnie dla państw-adresatów. Państwa mają natomiast obowiązek złożenia GREVIO informacji na temat ich wdrożenia” (s. 17). Tymczasem państwa mają obowiązek informowania o tym, jak wdrożyły te zalecenia – nie o tym czy wdrożyły, ale jak wdrożyły. Czy zatem rzeczywiście są one niewiążące dla Państw? Jeśli dodatkowo weźmiemy pod uwagę, że sam personel komitetów monitorujących, takich jak GREVIO, oraz wspierająca go doktryna, twierdzi, że komitety, jako organy eksperckie, wykonują suwerenne kompetencje Państw-Stron do dokonywania interpretacji traktatów¹¹², to zapewnienia o niewiążącym charakterze ogólnych zaleceń GREVIO stają się wyjątkowo mało przekonujące.

Fakt uzurpowania sobie przez ciała monitorujące kompetencji do nakładania dodatkowych zobowiązań na Państwa-Strony Konwencji potwierdza również treść opinii przygotowanej dla rządu jako merytoryczne wsparcie dla podpisania i ratyfikacji Konwencji

Fakt rzeczywistego uzurpowania sobie przez ciała monitorujące kompetencji do nakładania dodatkowych zobowiązań na Państwa-Strony Konwencji potwierdza również treść opinii przygotowanej dla rządu jako merytoryczne wsparcie działań zmierzających do podpisania i ratyfikacji CAHVIO. Roman Wieruszewski oraz Katarzyna Sękowska-Kozłowska zauważają w swojej opinii, że „choć inne traktaty tworzące uniwersalny system ochrony praw człowieka, takie jak Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych czy Konwencja o Prawach Dziecka nie formułują wprost obowiązku zwalczania

stereotypów dotyczących ról płci, został on wyinterpretowany przez organy traktatowe monitorujące stosowanie tych konwencji przez Państwa-Strony z zakazu dyskryminacji ze względu na płeć lub innych przepisów odnoszących się do zasady równości praw kobiet i mężczyzn zawartych w wyżej wymienionych traktatach, których stroną jest również Polska”¹¹³. Okazuje się zatem, że

¹¹² K. Sękowska-Kozłowska, *Komitet ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet...*, s. 327.

¹¹³ Opinia w sprawie zgodności przepisów Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet

relatywnie zobiektywizowanemu zobowiązaniu, jakim jest zakaz dyskryminacji, komitet monitorujący CEDAW skutecznie nadał silnie uwarunkowaną ideologicznie postać zobowiązania, do zwalczania stereotypów, czyli do prowadzenia inżynierii społecznej.

Widać zatem, że działania organów traktatowych monitorujących stosowanie konwencji międzynarodowych, a takim organem ma być GREVIO, mają istotną rolę dla treści zobowiązań międzynarodowych RP. Co więcej, pod pojęciem „zwalczania stereotypów” rozumie się działania prowadzące do zmian w strukturze życia społecznego. Chodzi zatem o kreowanie przez tego typu ciała, bez żadnego umocowania traktatowego, zobowiązań do stosowania inżynierii społecznej przez Państwo-Stronę.

Daleko posuniętą nieostrożnością byłoby zatem marginalizowanie roli GREVIO w przedmiocie interpretacji postanowień Konwencji. Co więcej, Roman Wieruszewski oraz Katarzyna Sękowska-Kozłowska w swojej opinii wskazują jednocześnie, że analogiczny do GREVIO komitet działający na mocy oengetowskiej konwencji CEDAW dokonał reinterpretacji pojęcia płci (*sex*), jakim tekst tej ostatniej operuje i na drodze interpretacji nadał mu znaczenie obejmujące kategorię *gender* (s. 7–8)¹¹⁴. Stanowi to dobitną ilustrację przekraczania swoich kompetencji przez komitety funkcjonujące na zasadach analogicznych do tych, które przewidziano dla GREVIO. Dodatkowo należy uwzględnić fakt, że ciała traktatowe takie jak GREVIO, uzurpują sobie kompetencje suwerennych państw w zakresie interpretacji traktatów, które tym ostatnim przysługują na gruncie prawa międzynarodowego.

Daleko posuniętą nieostrożnością jest marginalizowanie roli GREVIO w procesie interpretacji postanowień Konwencji

Faktycznego kształtu działalności komitetu GREVIO nie można zatem rozpatrywać wyłącznie w oparciu o przepisy CAHVIO, ale należy uwzględnić praktykę funkcjonowania podobnych tego typu organów (w założeniu monitorujących), które w swych działaniach często wykraczają poza kompetencje przyznane im na mocy umów międzynarodowych, które je powołały. Dobitnie wskazuje to chociażby przykład działań Komitetu Praw Dziecka ONZ¹¹⁵.

TEZA BAS NR 9

Analizowana Konwencja zawiera ogólne postanowienia, które istotnie w przyszłości w praktyce mogłyby być ewentualnie interpretowane w sposób sprzeczny z Konstytucją RP. Zwrócić jednak należy uwagę, iż tego rodzaju działań nie należy domniemywać, m.in. dlatego, że spory co do stosowania i interpretacji Konwencji mają być rozwiązywane w drodze negocjacyjno-pokojowej (art. 74).

*Analogiczny do GREVIO komitet działający na mocy oengetowskiej konwencji CEDAW dokonał reinterpretacji pojęcia płci (*sex*), i nadał mu znaczenie obejmujące kategorię *gender**

Sam Autor opinii BAS przyznaje w tezie nr 9, że realizacja zobowiązań Konwencji może w praktyce prowadzić do naruszenia Konstytucji RP (zob. s. 4 opinii). W kontekście zasady pewności prawa, konstatacja eksperta, że „tego rodzaju działań nie należy domniemywać”, nie stanowi wystarczającej przesłanki uzasadniającej ignorowanie tego niebezpieczeństwa.

i przemocy domowej z Konstytucją RP” http://rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/opinia_2.pdf, s. 7. (odczyt: 29.04.2014)

¹¹⁴ Opinia w sprawie zgodności przepisów Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z Konstytucją RP” http://rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/opinia_2.pdf, s. 7–8 (odczyt: 29.04.2014).

¹¹⁵ *Ultra Vires Acts by the UN Committee on the Rights of Child. Baseline Report-2014.* <http://www.familypolicy.ru/rep/int-14-055en.pdf>. Polskie omówienie raportu: <http://www.ordoiuris.pl/komitet-praw-dziecka-onz-narusza-postanowienia-konwencji,3382,analiza-prawna.html>

*Ciała takie jak GREVIO,
uzurpują sobie kompetencje
suwerennych państw w zakresie
interpretacji traktatów, które tym
ostatnim przysługują na gruncie
prawa międzynarodowego*

Opinia BAS zawiera niepełną analizę problematyki objętej przedmiotem opinii i nie uwzględnia szeregu istotnych kwestii prawnych mających zasadniczy wpływ na ocenę zgodności Konwencji z Konstytucją RP. Na dzień oddawania niniejszego Raportu do druku problematyka zgodności Konwencji z polską Konstytucją nie stała się przedmiotem ponownej analizy BAS.

Wnioski końcowe

Konwencja CAHVIO zawiera szereg rozwiązań budzących istotne wątpliwości, zwłaszcza natury konstytucyjnej.

1. Przepisy prawa polskiego zapewniają kobietom co najmniej jednakowy standard ochrony jak rozwiązania konwencyjne. Wyniki badań przeprowadzonych przez Agencję Praw Podstawowych pozwalają twierdzić, że stosowane w Polsce rozwiązania są znacznie skuteczniejsze niż działania podejmowane w oparciu o założenia przyświecające Konwencji CAHVIO.
2. System aksjologiczny zawarty w Konwencji, zakładający działania z zakresu inżynierii społecznej, jest nie do pogodzenia z polskim porządkiem konstytucyjnym.
3. Konwencja nie stanowi skutecznego instrumentu zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet, ponieważ twórcy Konwencji nie zidentyfikowali rzeczywistych zagrożeń i źródeł przemocy, uznając za źródło przemocy wobec kobiet nierówne relacje władzy pomiędzy kobietą a mężczyzną i jednocześnie całkowicie ignorując lub marginalizując czynniki, które realnie warunkują zachowania przemocowe, takie jak 1) problem alkoholizmu i innych uzależnień 2) erozja czynników chroniących oraz 3) obecność przemocy w środkach masowego przekazu.
4. Doświadczenia wynikające z funkcjonowania mechanizmu monitorującego bliźniaczej ideowo amerykańskiej Konwencji Belém do Pará wskazują, że mająca działać na mocy Konwencji CAHVIO grupa GREVIO może służyć wywieraniu presji w kierunku legalizacji i upowszechnienia aborcji.
5. Rozwiązania konwencyjne stwarzają kontekst normatywny mogący prowadzić do rozchwiania aksjologicznych podstaw polskiego ustroju, otwierając furtkę do kwestionowania chronionego konstytucyjnie modelu rodziny oraz praw rodziców do wychowania swoich dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem.
6. Konwencja wprowadza dyskryminację mężczyzn i tym samym jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa oraz zasadą równości płci.
7. Konwencja budzi istotne wątpliwości z perspektywy konstytucyjnych gwarancji prawa do obrony i prawa do sądu.
8. Ratyfikacja Konwencji wiązałaby się z ponoszeniem przez Polskę istotnych obciążeń finansowych.

Z tych wszystkich względów ratyfikacja Konwencji CAHVIO jest wysoce niewskazana.

Bibliografia

- Alebeek van R., Nollkaemper A., *The Legal Statute of Decisions by Human Rights Treaty Bodies in National Law* (w:) Keller H., Ulfstein G. (red.), UN Human Rights Treaty Bodies: Law and Legitimacy, Cambridge: Cambridge University Press 2011
- Buchowska N., *Stereotypy oparte na płci a dyskryminacja kobiet – aspekty prawnomiędzynarodowe* (w:) Z. Niedbała (red.), *Prawo wobec dyskryminacji w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym*, Warszawa 2011
- Budyn-Kulik M., *Zmiana trybu ścigania zgwałcenia – wołanie na puszczy*, Palestra 2014, nr 1–2
- Czarny P., *Opinia z dnia 5 lipca 2012 r. w przedmiocie zgodności Konwencji RE w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z Konstytucją RP*, Zeszyty Prawnicze BAS
- Dudek D., *Prawo konstytucyjne w zarysie. Wybór źródeł*, Lublin 2002
- Engels F., *Pochodzenie rodziny, własności prywatnej i państwa: w związku z badaniami Lewisa H. Morgana*, Kraków 1912
- Fantone L., *Final fantasies. Virtual women's bodies*, Feminist Theory 2003, vol. 4(1)
- Galicki Z., *Ekspertyza prawna dotycząca funkcjonowania Grupy ekspertów ds. przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (GREVIO) – mechanizmu monitorującego wdrażanie Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, w szczególności w zakresie potencjalnego wpływu działań GREVIO na polski porządek prawny*
- Garlicki L. (w:) L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom II. Komentarz do artykułów 19–59 oraz Protokołów dodatkowych*, Warszawa 2011
- Gawlik P., *55 proc. molestowanych, wiele zgwałconych. Kobiety w UE cierpią od przemocy. Jak wypadła Polska?*, http://wyborcza.pl/1,76842,15575146,55_proc__molestowanych__wiele_zgwalconych__Kobiety.html#ixzz2yxJWFJnK
- Goryczńska A., *Mediacja w postępowaniu przygotowawczym*, Prokuratura i Prawo 2007, nr 6
- Grzelak S., *Konwencja Rady Europy: profilaktyka problemów dzieci i młodzieży* (w:) *Ratyfikacja Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej – następstwa dla jednostki, społeczeństwa i państwa. Materiały z Konferencji 4 lutego 2014 r.*, Sejm RP, Poznań 2014
- Jasiński W., *Uwagi o trybie ścigania przestępstwa zgwałcenia*, Prokuratura i Prawo 2014, nr 1
- Ksieniewicz M., *Co ma pingwin cesarski do równouprawnienia?*, <http://kulturaliberalna.salon24.pl/376121,ksieniewicz-co-ma-pingwin-cesarski-do-rownouprawnienia>
- Ksieniewicz M., *Specyfika polskiego feminizmu*, Kultura i Historia 2004, nr 6, <http://www.kultura-ihistoria.umcs.lublin.pl/archives/169>
- Lewandowski S., *Kontrowersje wokół preambuł*, Studia Iuridica 1996, t. XXXI
- Naumann J., *Zbiór Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu. Komentarz*, Warszawa 2012
- Okin S., *Justice, Gender, and the Family*, Basic Books: New York 1989
- Olczyk M., *Cywilnoprawne środki ochrony kobiet – ofiar przemocy domowej – uwagi na tle Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej* (w:) *Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet, w tym kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia*, Biuletyn RPO 2013, nr 7
- Sasal H.D., *Niebieskie karty*, Warszawa 1998
- Şehnaz Kıymaz Bahçeci, *Evaluation of the Istanbul Convention: Its Contributions and Constraints for Elimination of Violence against Women in Turkey*, A thesis submitted to the graduate school of social sciences of Middle East Technical University 2012, <https://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12614897/index.pdf>

- Sękowska-Kozłowska K., *Komitet ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet – ustrój, kompetencje, funkcjonowanie*, Toruń: TNOiK 2011
- Sękowska-Kozłowska K., *Zakres zobowiązań stron Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, *Studia Prawnicze* 2012, z. 1 (190)
- Skrzydło W., *Komentarz do art. 48 Konstytucji RP*, LexPolonica
- Sozański J., *Prawo traktatów*, Warszawa-Poznań 2008
- Swora M., *Tajemnica adwokacka w świetle wybranych przepisów ustawy o ochronie danych osobowych*, *Palestra* 2004, nr 3–4
- Wróbel A. (w:) L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1–18*, Warszawa 2010
- Wyrozumska A., *Umowy międzynarodowe. Teoria i praktyka*, Warszawa 2006

WYKAZ AKTÓW NORMATYWNYCH

- Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)
- Europejska Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem (Dz. U. z 1996 Nr 31, poz. 134)
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483)
- Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526)
- Konwencja w sprawie eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (CEDAW) z dnia 18 grudnia 1979 r. (Dz. U. z dnia 2 kwietnia 1982 r.)
- Konwencja o zapobieganiu i przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej została przyjęta przez Komitet Ministrów Rady Europy w dniu 7 kwietnia 2011 r.
- Konwencja o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych (Dz. U. z 1995 Nr 18, poz. 86)
- Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167)
- Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z dnia 10 grudnia 1948 r.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 126, poz. 718)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz. U. Nr 50, poz. 259)
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Dz. U. Nr 28, poz. 146)
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 2008 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania (Dz. U. Nr 75, poz. 450)
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
- Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim (tekst jedn. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 224 ze zm.)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 182 ze zm.)

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.)
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.)
- Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. Nr 254, poz. 1700 ze zm.)
- Wiedeńska Konwencja o Prawie Traktatów z dnia 23 maja 1969 (Dz. U. z 1990 r. Nr 74, poz. 439)
- Wykaz orzecznictwa sądów i trybunałów
- Wyrok ETPCz z dnia 28 maja 1985 w sprawie Abdulaziz Cabales i Balkandali *przeciwko Zjednoczonemu Królestwu Wielkiej Brytanii*, sprawa nr 9214/80; 9473/81; 9474/81
- Wyrok TK z dnia 29 września 1997 r., K. 15/97, OTK ZU 1997, nr 3–4, poz. 37
- Wyrok NSA z dnia 26 sierpnia 1999 r. V SA 708/99, OSP 2000, z. 9, poz. 134
- Wyrok TK z dnia 8 maja 2001 r., P 15/00, OTK ZU 2001, nr 4, poz. 83
- Wyrok TK z dnia 12 marca 2002 r., P 9/01, OTK-A 2002, nr 2, poz. 14
- Wyrok TK z dnia 11 maja 2005 r., K 18/04, Dz. U. z 2005 r. Nr 86, poz. 744
- Wyrok TK z dnia 18 maja 2005 r., K 16/04, OTK-A 2005, nr 5, poz. 51
- Wyrok ETPCz z dnia 4 lutego 2006 w sprawie *Folgerø i in. przeciwko Norwegii*, skarga nr 15472/02
- Wyrok TK z dnia 11 maja 2007 r., K2/07, OTK-A 2007, nr 5, poz. 48
- Wyrok ETPCz z dnia 29 czerwca 2007 r. w sprawie *Folgerø i in. przeciwko Norwegii*, skarga nr 15472/02
- Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 października 2009, III SA/Wa 101/2009, Przegląd Orzecznictwa Podatkowego 2010, nr 2, poz. 27
- Wyrok TK z dnia 12 kwietnia 2011, SK 62/08, OTK ZU nr /2011, nr 3, poz. 22

INNE

- American Psychological Association, Report of the APA Task Force on the Sexualization of Girls, <http://www.apa.org/pi/women/programs/girls/report-full.pdf>
- Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie: komentarz do wyników badań. Raport z badania eksperckiego Ideablog zrealizowanego na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, 2011 r., http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/2%20RAPORT_PRZEMOC_W_RODZINIE_IDEABLOG_FIN.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights, „Violence against women: an EU-wide survey. Main results”, Luxembourg 2014
- <http://www.bas.sejm.gov.pl/onas.php>
- <http://bip.kprm.gov.pl/download/75/9817/Zalacznik10-TabelarozbieznosciCAHVIOfinal.pdf>
- http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/documentation_cahvio_en.asp?toPrint=yes&
- <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=&DF=&CL=ENG>
- http://www.cpk.org.pl/227,czym-jest-przemoc-ekonomiczna-rozmowa-z-urszula-nowakowska-dyrektorka-cpk-wysokie-obcasy-13-02-2013.html?&nobreakup#akapit_225
- <http://www.lex.pl/czytaj/-/artykul/rowne-traktowanie-likwiduje-przemoc>
- <http://wpolityce.pl/polityka/156176-warto-skorzystac-z-doswiadczen-szwecji-kozłowska-raje-wicz-zachwycona-skandynawskimi-rozwiązaniem-rownosciovymi>
- http://www.niebieskalinia.org/download/Badania/TNS_OBOP_I_2010.pdf
- <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/wydania/dostepne-artykuly/5088-alkoholowy-stereotyp>
- <http://www.niebieskalinia.pl/pismo/wydania/dostepne-artykuly/5087-alkohol-i-przemoc-gra-bez-zwyciezcow>

- <http://www.niebieskalinia.pl/3786-dlaczego-musimy-jak-najszybciej-podpisac-i-ratyfikowac-konwencje-rady-europy-o-przeciwdzialaniu-przemocy-wobec-kobiet-i-przemocy-domowej>
- <http://www.ordoiuris.pl/komitet-praw-dziecka-onz-narusza-postanowienia-konwencji,3382,analiza-prawna.html>
- Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie – Przemoc w rodzinie wobec kobiet i mężczyzn. Wyniki badań TNS OBOP dla Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej (Warszawa 2010)
- Odpowiedź J. Borkowskiego, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych z dnia 9 stycznia 2012 r. na interpelację nr 392 w sprawie niepodpisania przez Polskę Konwencji Rady Europy z dnia 11 maja 2011 r. w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, <http://sis.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=4538511C>
- Opinia w sprawie zgodności przepisów Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej z Konstytucją RP http://rownetraktowanie.gov.pl/sites/default/files/opinia_2.pdf
- Poselski projekt uchwały w sprawie ratyfikacji Konwencji Rady Europy w sprawie zapobiegania i zwalczania przemocy względem kobiet i przemocy domowej z dnia 23 listopada 2012 r. (druk nr 941), skierowany do I czytania w komisjach (Komisja Polityki Społecznej i Rodziny oraz Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka)
- Second Hemispheric Report on the Implementation of the Belém do Pará Convention, Follow-up Mechanism to the Belém do Pará Convention (MESECVI), Washington DC 2012.*
- Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2012 r., z dnia 18 listopada 2013 r.
- Ultra Vires Acts by the UN Committee on the Rights of Child. Baseline Report-2014.* <http://www.familypolicy.ru/rep/int-14-055en.pdf>. Polskie omówienie raportu:
- Uwagi końcowe z 2007 r. do sprawozdania Polski, CEDAW/C/Pol/CO/6, pkt 16, <http://www.refworld.org/publisher,CEDAW,CONCOBSERVATIONS,POL,45f6d0a66,0.html>

Załącznik 1. Konwencja CAHVIO

Te postanowienia Konwencji, które nie są sprzeczne z polskim porządkiem prawnym, od dawna są uwzględniane w polityce antyprzemocowej zarówno na szczeblu ustawowym, w dokumentach wykonawczych, jak i w poszczególnych programach realizowanych przez organizacje pozarządowe i finansowanych ze środków unijnych. Jak słusznie zauważa M. Olczyk (pracownik Zespołu Prawa Międzynarodowego i Konstytucyjnego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich) „polskie prawo, gdy chodzi o ochronę cywilnoprawną, aktualnie spełnia główne cele i założenia stawiane przez przepisy Konwencji”¹. Podobnie w odniesieniu do problematyki karnoprawnej należy uznać, że polskie rozwiązania normatywne są w pełni skorelowane z przepisami konwencyjnymi. Jedyna rozbieżność dotyczyła trybu ścigania przestępstwa zwałczenia. Jednakże w wyniku wejścia w życie ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego, tryb ścigania przedmiotowego czynu przestępnego został zmieniony na tryb ścigania z urzędu i tym samym spełnia wymagania art. 55 Konwencji. Ocena dokonanej zmiany w przepisach ustawy karnej zostanie przeprowadzona w innym miejscu.

Nie jest możliwe enumeratywne wskazanie wszystkich polskich rozwiązań prawnych realizujących postulaty konwencyjne. Wynika to z faktu, że w polskim porządku prawnym od dawna obowiązują liczne przepisy na gruncie różnych dziedzin prawa, za pomocą których konsekwentnie jest realizowana polityka przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Poniższe zestawienie jest katalogiem otwartym, przykładowym, obejmującym najważniejsze rozwiązania normatywne.

KONWENCJA O ZAPOBIEGANIU I ZWALCZANIU PRZEMOCY WOBEC KOBIET I PRZEMOCY DOMOWEJ

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy i inni sygnatariusze niniejszej konwencji:

przywołując Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz protokoły do niej, Europejską Kartę Społeczną, Konwencję Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi oraz Konwencję Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych,

przywołując następujące zalecenia Komitetu Ministrów dla państw członkowskich Rady Europy: Zalecenie Rec (2002)5 w sprawie ochrony kobiet przed przemocą, Zalecenie CM/Rec (2007)17 w sprawie standardów i mechanizmów dotyczących równości kobiet i mężczyzn, Zalecenie CM/Rec (2010)10 w sprawie roli mężczyzn i kobiet w zapobieganiu konfliktom i ich rozwiązywaniu oraz w umacnianiu pokoju, a także inne właściwe zalecenia,

biorąc pod uwagę rosnący zbiór orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które wyznacza ważne standardy dotyczące przemocy wobec kobiet,

¹ M. Olczyk, *Cywilnoprawne środki ochrony kobiet – ofiar przemocy domowej – uwagi na tle Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (w:) Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet, w tym kobiet starszych i kobiet z niepełnosprawnościami. Analiza i zalecenia*, Biuletyn RPO 2013, nr 7, s. 64–65.

mając na względzie Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966), Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (1966), Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie likwidacji wszystkich form dyskryminacji kobiet (1979) i protokół fakultatywny do niej (1999), a także zalecenie ogólne nr 19 Komitetu do spraw likwidacji dyskryminacji kobiet w sprawie przemocy wobec kobiet, Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka (1989) i Protokoły Fakultatywne do niej (2000) oraz Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (2006),

mając na względzie Rzymski Statut Międzynarodowego Trybunału Karnego (2002), przywołując podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego, zwłaszcza Konwencję genewską o ochronie osób cywilnych podczas wojny (1949) oraz Protokoły Dodatkowe I i II (1977),

potępiając wszystkie formy przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,

uznając, że wdrożenie *de jure* i *de facto* równości kobiet i mężczyzn ma zasadnicze znaczenie dla zapobiegania przemocy wobec kobiet,

uznając, że przemoc wobec kobiet jest przejawem nierównych stosunków władzy między kobietami a mężczyznami na przestrzeni wieków, które doprowadziły do dominacji mężczyzn nad kobietami i dyskryminacji kobiet, a także uniemożliwiły pełne usamodzielnienie kobiet,

uznając strukturalny charakter przemocy wobec kobiet za przemoc ze względu na płeć oraz fakt, że przemoc wobec kobiet stanowi jeden z podstawowych mechanizmów społecznych, za pomocą którego kobiety są utrzymywane na podrzędnej pozycji w porównaniu z mężczyznami, uznając, z najwyższą troską, że kobiety i dziewczęta są często narażone na drastyczne formy przemocy takie jak: przemoc domowa, molestowanie seksualne, gwałt, małżeństwo z przymusu, przestępstwa popełniane w imię „honoru” i okaleczanie narządów płciowych, które stanowią poważne naruszenie praw człowieka kobiet i dziewcząt oraz główną przeszkodę w zapewnieniu równości kobiet i mężczyzn,

zwracając uwagę na ciągłe naruszanie praw człowieka w trakcie konfliktów zbrojnych, dotyczące ludność cywilną, zwłaszcza kobiety i przybierające formę stosowanych na szeroką skalę lub systematycznie gwałtów oraz przemocy seksualnej, jak również na możliwość eskalacji przemocy ze względu na płeć, zarówno w trakcie konfliktu, jak i po jego zakończeniu,

uznając, że kobiety i dziewczęta są bardziej niż mężczyźni narażone na przemoc ze względu na płeć,

uznając, że przemoc domowa dotyka kobiety w nieproporcjonalnie większym stopniu oraz że mężczyźni mogą również być jej ofiarami,

uznając, że dzieci są ofiarami przemocy domowej, również jako świadkowie przemocy w rodzinie,

dążąc do stworzenia Europy wolnej od przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,

uzgodniły, co następuje:

Rozdział I – Cele, definicje, równość i niedyskryminacja, obowiązki ogólne

Artykuł 1 →
Cele konwencji

1. Niniejsza konwencja ma na celu:
 - a) ochronę kobiet przed wszystkimi formami przemocy oraz zapobieganie, ściganie i eliminację przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,
 - b) przyczynianie się do eliminacji wszystkich form dyskryminacji kobiet oraz wspieranie rzeczywistej równości kobiet i mężczyzn, w tym poprzez usamodzielnienie kobiet,
 - c) stworzenie ogólnych ram, polityki i działań na rzecz ochrony i wsparcia wszystkich ofiar przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,
 - d) zacieśnianie współpracy międzynarodowej, mającej na celu eliminację przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,
 - e) zapewnienie wsparcia i pomocy organizacjom i organom ścigania by skutecznie współpracowały by przyjąć zintegrowane podejście do eliminacji przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.
2. W celu zapewnienia wdrożenia jej postanowień przez Stronę niniejsza konwencja ustanawia specjalny mechanizm monitorowania.

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 oraz szereg aktów prawnych wskazanych przez Radę Ministrów, w oparciu o które jest on realizowany
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 stycznia 2011 r. w sprawie Zespołu Monitorującego do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne
- Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 2008 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”,
- Program „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, współfinansowany ze środków Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2009–2014:
 - Projekt Rodzina Polska – wolna od przemocy. Projekt realizowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Radą Europy
 - Projekt Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie realizowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości
 - Projekt Stop przemocy – druga szansa realizowany przez Centralny Zarząd Służby Więziennej
- Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks Postępowania Karnego

Artykuł 2 → Zakres konwencji

1. Niniejsza konwencja ma zastosowanie do wszystkich form przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej, która dotyka kobiety w nieproporcjonalnie większym stopniu.
2. Strony zachęca się do stosowania niniejszej konwencji do wszystkich ofiar przemocy domowej. Przy stosowaniu niniejszej konwencji Strony poświęcają szczególną uwagę kobietom będącym ofiarami przemocy ze względu na płeć.
3. Niniejszą konwencję stosuje się w czasie pokoju i w trakcie konfliktów zbrojnych.

- Zakres podmiotowy Konwencji jest węższy niż polskie przepisy normujące problematykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Preambuła ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Art. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Art. 115 § 11 Kodeksu karnego

Artykuł 3 Definicje

Dla celów niniejszej konwencji:

- a) „przemoc wobec kobiet” rozumie się jako naruszenie praw człowieka i formę dyskryminacji kobiet i oznacza wszelkie akty przemocy ze względu na płeć, które powodują lub mogą prowadzić do fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej szkody lub cierpienia kobiet, w tym również groźby takich aktów, przymus lub arbitralne pozbawianie wolności, zarówno w życiu publicznym, jak i prywatnym,
- b) „przemoc domowa” oznacza wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi, lub obecnymi małżonkami, lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą miejsce zamieszkania, czy nie,
- c) „płeć społeczno-kulturowa” oznacza społecznie skonstruowane role, zachowania, działania i atrybuty, które dane społeczeństwo uznaje za odpowiednie dla kobiet lub mężczyzn,
- d) „przemoc wobec kobiet ze względu na płeć” oznacza przemoc skierowaną przeciwko kobiecie ponieważ jest kobietą lub która dotyka kobiety w nieproporcjonalnie większym stopniu,
- e) „ofiara” oznacza każdą osobę fizyczną, której dotyczą zachowania wymienione w punkcie a i b,
- f) „kobiety” oznacza również dziewczęta poniżej osiemnastego roku życia.

Artykuł 4 → Podstawowe prawa, równość i niedyskryminacja

1. Strony przyjmą regulacje prawne i inne rozwiązania, niezbędne by promować i chronić prawa wszystkich, zwłaszcza kobiet, do życia wolnego od przemocy w sferze publicznej i prywatnej.
2. Strony potępiają wszelkie formy dyskryminacji kobiet

- Art. 18, 32, 33, 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- Art. 6–8, 13 ust. 1 ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania
- Art. 11[3], 18[3a], 18[3c] § 1., 18[3d] Kodeksu pracy
- Pkt 1, 1.2., 2.1., 4 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Art. 23 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

i przyjmą, bez zwłoki, konieczne regulacje prawne lub inne rozwiązania w celu jej zapobiegania, zwłaszcza przez:

- wpisanie do krajowych konstytucji lub innych właściwych aktów prawnych zasady równości kobiet i mężczyzn oraz zapewnią praktyczne stosowanie tej zasady,
 - zakazanie dyskryminacji kobiet, także poprzez ustanowienie sankcji, tam, gdzie okaże się to konieczne,
 - uchylanie przepisów i praktyk dyskryminacyjnych wobec kobiety.
3. Wdrażanie postanowień niniejszej konwencji przez Strony, zwłaszcza rozwiązań chroniących prawa ofiar, będzie zapewnione bez jakiegokolwiek dyskryminacji ze względu na: płeć, płeć społeczno-kulturową, rasę, kolor skóry, język, religię, poglądy polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, sytuację majątkową, urodzenie, orientację seksualną, tożsamość płciową, wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność, stan cywilny, status uchodźcy, migranta lub inny.
4. W myśl postanowień niniejszej konwencji szczególne środki, niezbędne by zapobiegać przemocy ze względu na płeć i chronić przed nią kobiety, nie są uznawane za dyskryminujące.

Artykuł 5 →

Zasady odpowiedzialności państwa i należyta staranność

1. Strony powstrzymują się od udziału w jakichkolwiek aktach przemocy wobec kobiet i zapewnią przestrzeganie tego obowiązku przez władze państwowe, urzędników, osoby działające na zlecenie władz państwowych, instytucje i inne jednostki działające w imieniu państwa.
2. Strony przyjmą niezbędne regulacje prawne i inne środki zapewniające należytą starannością w zapobieganiu, karaniu oraz przyznawaniu zadośćuczynienia w zakresie aktów przemocy objętych zakresem Konwencji, które są popełniane przez podmioty inne niż państwowe.

- Art. 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 czerwca 2011 r. w sprawie nadzoru i kontroli nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- Pkt 4.2.3 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Artykuł 6 →

Polityka uwzględniająca kwestie płci społeczno-kulturowej

- Strony zobowiązują się uwzględniać perspektywę płci społeczno-kulturowej w toku wdrażania i oceniania wpływu postanowień niniejszej konwencji oraz zobowiązują się promować i wdrażać politykę równości kobiet i mężczyzn oraz pełnego usamodzielnienia się kobiet.

- § 2 pkt 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 2008 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania

Rozdział II – Zintegrowana polityka i gromadzenie danych

Artykuł 7 →

Kompleksowa i skoordynowana polityka

1. Strony przyjmą regulacje prawne i inne rozwiązania niezbędne by ustanowić i wdrażać ogólnokrajową skuteczną, kompleksową i skoordynowaną politykę obejmującą wszelkie właściwe środki mające na celu zapobieganie i zwalczanie

- Art. 9 ust. 1, 6 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Pkt 2.1.6. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, a także zapewnić holistyczne podejście do przemocy wobec kobiet.

2. Strony zagwarantują, że polityka, o której mowa w ustępie 1, na pierwszym miejscu stawiać będzie prawa ofiary i będzie wdrażana w ramach skutecznej współpracy wszystkich odpowiednich organów, instytucji i organizacji.
3. W działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem włączane będą, w uzasadnionych przypadkach, wszystkie właściwe podmioty, takie jak agencje rządowe, parlamenty oraz władze krajowe, regionalne i lokalne, krajowe instytucje ochrony praw człowieka, a także organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Artykuł 8
Środki finansowe

- Art. 6 ust. 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Załącznik nr 3 do Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Strony przeznaczą odpowiednie środki finansowe i zasoby ludzkie by właściwie wdrażać zintegrowaną politykę, działania i programy mające na celu zapobieganie i zwalczanie wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, w tym również podejmowane przez organizacje pozarządowe i społeczeństwo obywatelskie.

Artykuł 9
Organizacje pozarządowe i społeczeństwo obywatelskie

- Art. 9 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Pkt 2.1. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Strony uznają, zachęcają i wspierają, na wszystkich szczeblach, działania w zakresie zwalczania przemocy wobec kobiet podejmowane przez odpowiednie organizacje pozarządowe oraz przez społeczeństwo obywatelskie, a także nawiążą skuteczną współpracę z tymi organizacjami.

Artykuł 10
Instytucja koordynująca

- Art. 10a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Strony wyznaczają lub ustanowią jedną lub więcej instytucję odpowiedzialną za koordynację, wdrażanie, monitorowanie oraz ocenę polityki i działań mających na celu zapobieganie i zwalczanie wszystkich form przemocy objętym zakresem niniejszej konwencji. Instytucje te będą koordynować zbieranie danych, o których mowa w artykule 11, a także analizować i rozpowszechniać ich wyniki.
2. Strony zagwarantują, że instytucje wyznaczone lub ustanowione zgodnie z niniejszym artykułem otrzymywać będą ogólne informacje dotyczące działań podejmowanych zgodnie z Rozdziałem VIII.
3. Strony zagwarantują, że instytucje wyznaczone lub ustanowione zgodnie z niniejszym artykułem będą mogły porozumiewać się ze sobą bezpośrednio oraz utrzymywać kontakty ze swoimi odpowiednikami w innych Stronach.

Artykuł 11
Gromadzenie i analiza danych

- Art. 7 ust. 1, 8, 11 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Dla celów niniejszej konwencji Strony zobowiązują się do:

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

- a) gromadzenia danych statystycznych, w odpowiednim podziale i w regularnych odstępach czasu, dotyczących przypadków wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji,
 - b) wspierania badań dotyczących wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji w celu poznania ich przyczyn i skutków, częstości występowania oraz karalności, a także skuteczności działań podejmowanych w celu wykonania niniejszej konwencji,
2. Strony podejmą starania w celu przeprowadzania badań ludności, w regularnych odstępach czasu, by oceniać skalę i tendencje w stosowaniu wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji.
 3. Strony przekazywać będą grupie ekspertów, o której mowa w artykule 66 niniejszej konwencji, informacje zebrane zgodnie z niniejszym artykułem, w celu wspierania współpracy międzynarodowej oraz umożliwienia analizy porównawczej na szczeblu międzynarodowym.
 4. Strony czuwać będą, by dane zbierane zgodnie z niniejszym artykułem były publicznie dostępne.

Rozdział III – Zapobieganie

Artykuł 12 —————> Zobowiązania ogólne

- Art. 10 ust. 1 pkt 2–4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Pkt 1.1., 1.2. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

1. Strony podejmą działania niezbędne by promować zmianę społecznych i kulturowych wzorców zachowań kobiet i mężczyzn w celu wykorzenia uprzedzeń, zwyczajów, tradycji oraz innych praktyk opartych na idei niższości kobiet lub na stereotypowych rolach kobiet i mężczyzn.
2. Strony przyjmą niezbędne regulacje prawne i inne środki by zapobiegać wszystkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej konwencji, popełnianych przez osoby fizyczne lub prawne.
3. Przy podejmowaniu wszelkich działań zgodne z postanowieniami niniejszego rozdziału uwzględnia się i zaspokaja specyficzne potrzeby osób narażonych na przemoc ze względu na szczególne okoliczności oraz należy mieć na względzie prawa człowieka wszystkich ofiar.
4. Strony podejmą działania niezbędne by zachęcać społeczeństwo, zwłaszcza mężczyzn i chłopców, do aktywnego udziału w zapobieganiu wszystkim formom przemocy objętym zakresem niniejszej konwencji.
5. Strony czuwają, by kultura, zwyczaje, religia, tradycja lub tzw. „honor” nie były uznawane za usprawiedliwiające akty przemocy objęte zakresem niniejszej konwencji.
6. Strony podejmą działania niezbędne by promować programy i działania na rzecz pełnego usamodzielnienia kobiet.

Artykuł 13 →
Podnoszenie świadomości

- Art. 10 ust. 1 pkt 2–4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Pkt 1.1., 1.2. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

1. Strony promują lub realizują, regularnie i na wszystkich szczeblach, programy na rzecz podnoszenia świadomości, w tym we współpracy z krajowymi instytucjami ochrony praw człowieka oraz instytucjami do spraw równego traktowania, społeczeństwem obywatelskim i organizacjami pozarządowymi, szczególnie z organizacjami kobiet, gdy to właściwe, podniesienie świadomości oraz lepsze rozumienie przez społeczeństwo różnych przejawów wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, ich wpływu na dzieci, a także potrzeby zapobiegania przemocy.
2. Strony zapewnią szerokie rozpowszechnianie informacji na temat dostępnych rozwiązań w zakresie zapobiegania aktom przemocy objętym zakresem niniejszej konwencji.

Artykuł 14 →
Edukacja

- Cel główny 1 Krajowego programu działań na rzecz równego traktowania: Eliminowanie przejawów nierówności i dyskryminacji występujących w procesie edukacji
- Obszar 4 Krajowego Programu Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016

1. Strony podejmą, gdy to właściwie, działania niezbędne by wprowadzić do programów nauczania na wszystkich etapach edukacji, dostosowane do etapu rozwoju uczniów treści dotyczące równości kobiet i mężczyzn, niestereotypowych ról społeczno-kulturowych, wzajemnego szacunku, rozwiązywania konfliktów w relacjach międzyludzkich bez uciekania się do przemocy, przemocy wobec kobiet ze względu na płeć oraz gwarancji nienaruszalności osoby.
2. Strony podejmą niezbędne działania by promować zasady, o których mowa w ustępie 1, w ramach nieformalnego uczenia się, w ramach działalności sportowej, kulturalnej i rekreacyjnej oraz w mediach.

Artykuł 15 →
Szkolenie specjalistów

- Obszar 4 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Obszar 3 Krajowego Programu Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016
- Art. 6 ust. 6, art. 8 pkt 5 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Strony zapewnią lub zreorganizują odpowiednie szkolenie osób mających zawodowy kontakt z ofiarami lub sprawcami wszystkich aktów przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji. Szkolenia dotyczyć będą zapobiegania oraz wykrywania aktów przemocy, równości kobiet i mężczyzn, potrzeb i praw ofiar przemocy oraz sposobów zapobiegania wtórnej wiktymizacji.
2. Strony zachęcają, by szkolenie, o którym mowa w ustępie 1, obejmowało kwestie skoordynowanej międzyinstytucjonalnej współpracy umożliwiającej wszechstronne i odpowiednie rozpatrywanie zgłoszeń przypadków przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji.

Artykuł 16 →
Programy zapobiegawcze i programy leczenia

- Obszar 3 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach,

1. Strony przyjmą niezbędne regulacje prawne i inne środki ustanawiające lub wspierające programy mające na celu nauczenie sprawców przemocy domowej przyjmowania zachowań zakładających nie stosowanie przemocy

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

w relacjach międzyludzkich, tak by zapobiegać kolejnym aktom przemocy oraz zaniechać uciekania się do agresywnych wzorców zachowań.

szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne

2. Strony przyjmą niezbędne regulacje prawne i inne środki ustanawiające lub wspierające programy leczenia zapobiegające recydywie sprawców przestępstw, zwłaszcza sprawców przestępstw na tle seksualnym.
3. Podejmując działania, o których mowa w ustępach 1 i 2 Strony będą czuwać, aby bezpieczeństwo, wsparcie i poszanowanie praw człowieka ofiary miało pierwszorzędny charakter raz by, gdy jest to właściwie, programy te były ustanawiane i wdrażane w ścisłej współpracy z wyspecjalizowanymi jednostkami zapewniającymi wsparcie ofiarom.

Artykuł 17 → Udział sektora prywatnego i mediów

• Pkt 1.3. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

1. Strony zachęcać będą sektor prywatny, sektor technologii informacyjnych i komunikacyjnych oraz środki masowego przekazu, z poszanowaniem wolności wypowiedzi i niezależności tych sektorów, do brania udziału w opracowywaniu i wdrażaniu odpowiednich strategii, a także w ustalaniu wytycznych i zasad wewnętrznych, w celu zapobiegania przemocy wobec kobiet oraz wspierania poszanowania ich godności.
2. We współpracy z sektorem prywatnym, Strony będą rozwijać i promować wśród dzieci, rodziców oraz wychowawców umiejętności właściwego poruszania się w środowisku informacyjnym i komunikacyjnym w odniesieniu do poniżających treści o charakterze seksualnym lub dotyczących przemocy, które mogą być szkodliwe.

Rozdział IV – Ochrona i wsparcie

Artykuł 18 → Zobowiązania ogólne

• Art. 244 §§ 1a i 1b Kodeksu postępowania karnego Pkt 1.2.2., 2.1., 2.1.6., 3.1., 4.2.4 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
• Art. 6 ust. 2 Pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
• Art. 15a ustawy o Policji

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by chronić wszystkie ofiary przed kolejnymi aktami przemocy.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne, zgodnie z prawem krajowym, ustanawiające struktury zapewniające skuteczną współpracę wszystkich właściwych organów państwowych, w tym sądów, prokuratury, organów ścigania, władz lokalnych i regionalnych, a także organizacji pozarządowych i innych organizacji i podmiotów, właściwych w sprawach udzielania ochrony i wsparcia ofiarom i świadkom wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, w tym również poprzez odwołanie się do służb wsparcia o charakterze ogólnym i wyspecjalizowanym, o których mowa w artykule 20 i 22 niniejszej konwencji.
3. Strony będą czuwać, by środki ustanowione zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału:
 - opierały się na uwzględnieniu kwestii płci społeczno-kulturowej w pojmowaniu przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej i są ukierunkowane na zagwarantowanie ofiarom ich praw i bezpieczeństwa,

- opierały się na zintegrowanym podejściu, uwzględniającym stosunki między ofiarami, sprawcami, dziećmi i ich szerszym środowiskiem społecznym,
 - miały na celu uniknięcie wtórnej wiktyimizacji,
 - były formą dążenia do usamodzielnienia i niezależności ekonomicznej kobiet będących ofiarami przemocy,
 - w uzasadnionych przypadkach, umożliwiały umieszczenie w jednym obiekcie zespołu służb zapewniających ochronę i wsparcie,
 - były ukierunkowane na szczególne potrzeby osób podatnych na przemoc, w tym dzieci będących ofiarami, oraz były dla nich dostępne.
4. Udzielanie świadczeń nie będzie zależeć od woli ofiary wszczęcia postępowania przeciw lub zeznawania przeciwko sprawcy.
 5. Strony podejmą odpowiednie działania mające na celu zapewnienie ochrony konsularnej lub innej formy ochrony swoich obywateli oraz ich wsparcia, jak też innych ofiar uprawnionych do takiej ochrony, zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi dla nich z prawa międzynarodowego.

Artykuł 19
Informowanie

- Pkt 2.2. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ofiary otrzymywały odpowiednie i na czas informacje dotyczące dostępnego wsparcia oraz środków prawnych, w zrozumiałym dla nich języku.

Artykuł 20
Wsparcie ogólne

- Art. 3 ust. 1 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ofiary miały dostęp do usług ułatwiających im przezwyciężenie skutków doznanej przemocy. W miarę konieczności, rozwiązania te powinny obejmować takie usługi jak: poradnictwo prawne i psychologiczne, wsparcie finansowe, pomoc mieszkaniową, edukację, szkolenia oraz pomoc w znalezieniu zatrudnienia.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zagwarantować ofiarom dostęp do opieki zdrowotnej i służb socjalnych, które będą odpowiednio finansowane, a specjaliści będą przygotowani do udzielania pomocy ofiarom i kierowania ich do odpowiednich służb.

Artykuł 21
Pomoc w składaniu skarg indywidualnych i zbiorowych

- Decyzja Rady Unii Europejskiej z 28 maja 2001(201/470/CE) o utworzeniu Europejskiej Sieci Sądowniczej ds. cywilnych i handlowych
- Dyrektywa Rady 2004/80/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. odnosząca się do odszkodowań dla ofiar przestępstw, Konwencja o ułatwieniu dostępu do wymiaru sprawiedliwości w stosunkach międzynarodowych
- Europejska Konwencja o uznawaniu

Strony zapewnią, że ofiary będą miały dostęp do odpowiednich regionalnych i międzynarodowych mechanizmów składania skarg indywidualnych i zbiorowych oraz dostęp do informacji w tym zakresie. Strony wspierać będą udzielanie ofiarom pomocy w składaniu skarg w sposób fachowy i wrażliwy.

i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywróceniu pieczy nad dzieckiem

- Rozporządzenie Rady (WE) NR 743/2002 z dnia 25 kwietnia 2002 r. ustanawiające ogólne ramy działań Wspólnoty w celu ułatwienia wprowadzenia w życie współpracy sądowej w sprawach cywilnych
- Rozporządzenie Rady (WE) Nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające Rozporządzenie (WE) Nr 1347/2000

Artykuł 22 —————→
Wsparcie specjalistyczne

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zapewnić lub zorganizować, odpowiednio rozmieszczone przestrzennie, specjalistyczne usługi wsparcia doraźnego, krótko – i długoterminowego, dostępne dla każdej ofiary aktu przemocy objętej zakresem niniejszej konwencji.
2. Strony zapewnią lub zorganizują specjalistyczne usługi wsparcia wszystkich kobiet ofiar przemocy oraz ich dzieci.

- Art. 10 ust. 1 pkt 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Pkt 2 Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne

Artykuł 23 —————→
Schroniska

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by utworzyć wystarczającą liczbę odpowiednich i łatwo dostępnych schronisk oferujących bezpieczne zakwaterowanie oraz aktywną pomoc ofiarom, zwłaszcza kobietom i ich dzieciom.

- Punkt 2.1.5., 2.3.3. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Art. 6 ust. 2 Pkt 3 i ust 3 Pkt 3 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Artykuł 24 —————→
Telefony zaufania

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ustanowić ogólnokrajowe, całodobowe, bezpłatne telefony zaufania udzielające porad w sprawie wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, z zachowaniem poufności lub anonimowości osób dzwoniących.

- Punkt 2.3.4., 2.3.5. Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

Artykuł 25 —————→
Wsparcie ofiar przemocy seksualnej

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by utworzyć wystarczającą liczbę odpowiednich i łatwo dostępnych ośrodków świadczących pomoc ofiarom gwałtów lub przemocy seksualnej, zapewniających badania lekarskie i sądowe, wsparcie pourazowe oraz poradnictwo.

- Art. 47 ust. 1–3 ustawy o pomocy społecznej
- Art. 3 ust. 1 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Artykuł 26 →
Ochrona i wsparcie nieletnich świadków

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zagwarantować, że w ramach ochrony i wsparcia ofiar przemocy przykładana jest należyta uwaga do praw i potrzeb dzieci będących świadkami wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji.
2. Działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem obejmować będą dostosowaną do wieku pomoc psychologiczną i pomoc społeczną dla dzieci będących świadkami wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, oraz będą podejmowane mając na względzie najwyższe dobro dziecka.

- Art. 12a i n. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- Art. 171 § 3, 185a § 1, 185b, 185d Kodeksu postępowania karnego
- Art. 2 pkt 5 ustawy o systemie oświaty
- §§ 13-15 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach

Artykuł 27 →
Zgłaszanie

Strony podejmują niezbędne działania by zachęcać osoby będące świadkami aktów przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji lub osoby mające uzasadnione podstawy, by podejrzewać, że tego typu akt może zostać popełniony bądź że można spodziewać się kolejnych aktów przemocy, do zgłaszania tego właściwym organizacjom lub władzom.

- Art. 304–304a Kodeksu postępowania karnego
- Ogólnopolskie kampanie społeczne realizowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, np. „Kocham – reaguję”
- Art. 12 § 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Art. 572 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego

Artykuł 28 →
Zgłaszanie przez specjalistów

Strony podejmą niezbędne działania by zapewnić, że zasady poufności nałożone przez prawo wewnętrzne na wykonujących niektóre zawody nie będą stanowić, w odpowiednich okolicznościach, przeszkody w zgłoszeniu właściwym organizacjom lub władzom uzasadnionego podejrzenia popełnienia poważnego aktu przemocy objętego zakresem niniejszej konwencji lub jeżeli można spodziewać się kolejnych aktów przemocy.

- Art. 12 § 1, 9d ust. 2 i 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Art. 304 Kodeksu postępowania karnego w zw. z art. 231 § 1 Kodeksu karnego
- Art. 231 Kodeksu karnego
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” i wzorów formularzy „Niebieska Karta”
- Art. 51 Kodeksu karnego
- Art. 23 Kodeksu postępowania karnego

Rozdział V – Prawo materialne

Artykuł 29 →
Postępowanie cywilne i zadośćuczynienie

1. Strony przyjmą niezbędne regulacje prawne lub inne rozwiązania aby zapewnić ofiarom odpowiednie środki prawa cywilnego przeciw sprawcy.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania aby zapewnić ofiarom, zgodnie z zasadami ogólnymi prawa międzynarodowego, odpowiednie środki prawa cywilnego przeciw władzom państwowym które nie dopełniły obowiązku podjęcia niezbędnych działań zapobiegawczych lub ochronnych leżących w zakresie ich uprawnień.

- Art. 23, 24, 415, 417–417¹, 439, 444–448 Kodeksu cywilnego
- Art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Art. 62 Kodeksu postępowania karnego

Artykuł 30 →
Odszkodowanie

- Art. 23–24, 415, 444–448 Kodeksu cywilnego
- Art. 46 § 1 Kodeksu karnego
- Art. 46 § 2 Kodeksu karnego
- ustawa o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zapewnić, że ofiary będą miały prawo domagać się odszkodowania od sprawców za każde z przestępstw ustalonego zgodnie z niniejszą konwencją.
2. Odpowiednie odszkodowanie od Państwa przyznawane będzie tym, którzy doznali poważnego uszkodzenia ciała lub uszczerbku na zdrowiu, o ile szkoda nie została naprawiona z innych źródeł, na przykład przez sprawcę, z ubezpieczeniowych lub finansowanych przez państwo świadczeń zdrowotnych i społecznych. Nie wyklucza to prawa Stron domagania się od sprawcy spłaceniu przyznanego ofierze odszkodowania, pod warunkiem, że zapewniona będzie odpowiednia ochrona bezpieczeństwa ofiary.
3. Działania podejmowane zgodnie z ustępem 2 gwarantują przyznanie odszkodowania w rozsądnym terminie.

Artykuł 31 →
Opieka, prawo widzenia i bezpieczeństwo

- Art. 4 pkt 3 i 9, art. 93 ust. 4 pkt 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by przy ustalaniu prawa do opieki i do widzenia z dzieckiem były brane pod uwagę przypadki przemocy objęte zakresem niniejszej konwencji.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by wykonywanie prawa do opieki i do widzenia z dzieckiem nie stanowiło zagrożenia dla praw i bezpieczeństwa ofiary lub dzieci.

Artykuł 32 →
Cywilne konsekwencje przymusowych małżeństw

- Art. 15¹. § 1, 22 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by małżeństwa zawarte pod przymusem mogły być unieważniane, anulowane lub rozwiązywane bez nadmiernego ciężaru finansowego lub administracyjnego dla ofiary.

Artykuł 33 →
Przemoc psychiczna

- Art. 190, 191, 207, 216 Kodeksu karnego

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne stosowanie nacisków lub gróźb, poważnie naruszających równowagę psychiczną innej osoby, groziła odpowiedzialność karna.

Artykuł 34 →
Nękanie

- Art. 190a Kodeksu karnego
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne, powtarzające się zastraszanie innej osoby powodujące, że obawia się ona o swoje bezpieczeństwo, groziła odpowiedzialność karna.

Artykuł 35 →
Przemoc fizyczna

- Art. 156, 157, 157a, 158, 159, 160, 191, 207 217 Kodeksu karnego
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne dopuszczenie się aktów przemocy fizycznej wobec innej osoby groziła odpowiedzialność karna.

Artykuł 36 →
Przemoc seksualna, w tym gwałt

- Art. 197, 198, 199, 200, 204, 191 Kodeksu karnego
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za następujące umyślne czynności groziła odpowiedzialność karna:
 - a) penetracja waginalna, analna lub oralna o charakterze seksualnym ciała innej osoby jakkolwiek częścią ciała lub przedmiotem, bez jej zgody,
 - b) inne czynności o charakterze seksualnym wobec innej osoby, bez jej zgody,
 - c) doprowadzenie innej osoby, bez jej zgody, do podjęcia czynności o charakterze seksualnym z osobą trzecią.
2. Zgoda musi być udzielona dobrowolnie jako wyraz wolnej woli, co należy oceniać w świetle danych okoliczności.
3. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by postanowienia ustępu 1 stosowały się również do czynności podejmowanych wobec byłych lub obecnych małżonków, lub partnerów, zgodnie z tym, jak to uznaje prawo krajowe.

Artykuł 37 →
Przymusowe małżeństwa

- Art. 190, 191 Kodeksu karnego
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne działania polegające na zmuszaniu osoby dorosłej lub dziecka do zawarcia małżeństwa groziła odpowiedzialność karna.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne działania polegające na zwabieniu osoby dorosłej lub dziecka na terytorium Strony lub państwa innego niż to, które zamieszkuje, w celu zmuszenia osoby dorosłej lub dziecka do zawarcia małżeństwa, groziła odpowiedzialność karna.

Artykuł 38 →
Okaleczanie narządów płciowych kobiet

- Art. 18, 19, 156, 157, 160, 191 Kodeksu karnego
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za następujące umyślne działania groziła odpowiedzialność karna:

- a) wycinanie, infibulacja lub każde inne okaleczenie całości lub którejkolwiek części warg sromowych większych, warg sromowych mniejszych lub łechtaczki,

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

- b) zmuszanie kobiety lub doprowadzenie jej do poddania się którejkolwiek z czynności wymienionej w punkcie a,
- c) zachęcanie, zmuszanie lub doprowadzenie dziewczynki do poddania się którejkolwiek z czynności wymienionej w punkcie a.

Artykuł 39 —————→ Przymusowa aborcja i sterylizacja

- Art. 153, 154, 156 Kodeksu karnego
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za następujące umyślne działania groziła odpowiedzialność karna:

- a) przeprowadzenie aborcji u kobiety bez jej uprzedniej i świadomej zgody,
- b) przeprowadzenie zabiegu chirurgicznego u kobiety, którego celem jest uniemożliwienie jej dalszej naturalnej prokreacji, bez jej uprzedniej i świadomej zgody lub jeżeli nie rozumie tego zabiegu.

Artykuł 40 —————→ Molestowanie seksualne

- Art. 197, 199 Kodeksu karnego
- Art. 18^{3a} Kodeksu pracy
- Art. 2 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za jakąkolwiek formę niepożądanego zachowania werbalnych, niewerbalnych lub fizycznych o charakterze seksualnym, których celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby, zwłaszcza poprzez tworzenie atmosfery zastraszenia, wrogości, upodlenia, poniżenia lub obrazy, groziła odpowiedzialność karna lub inny rodzaj odpowiedzialności prawnej.

Artykuł 41 —————→ Pomocnictwo, podżeganie i usiłowanie

- Art. 18, 19, 22 Kodeksu karnego

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne pomocnictwo lub podżeganie do popełnienia przestępstw, o których mowa w artykułach 33, 34, 35, 36, 37, 38 punkt a oraz 39 niniejszej konwencji, groziła odpowiedzialność karna.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by za umyślne usiłowanie popełnienia czynów, o których mowa w artykułach 35, 36, 37, 38 punkt a oraz 39 niniejszej konwencji, groziła odpowiedzialność karna.

Artykuł 42 —————→ Niedopuszczalne usprawiedliwianie zbrodni, w tym tak zwanych „zbrodni honorowych”

- Prawo polskie nie usprawiedliwia przestępstw popełnionych w imię tzw. „honoru”

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by w postępowaniu karnym wszczętym w związku z popełnieniem któregośkolwiek z aktów przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji, kultura, zwyczaj, religia, tradycja lub tak zwany „honor” nie stanowiły uzasadnienia popełnienia takiego aktu. Obejmuje to, zwłaszcza, twierdzenia, że ofiara naruszyła kulturowe, religijne, społeczne lub tradycyjne normy lub zwyczaje stanowiące kryteria właściwego zachowania.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zachęcanie dziecka do

popęlnienia aktów, o których mowa w ustępie 1, nie pomniejszało odpowiedzialności karnej osoby zachęcającej za popełnione akty.

Artykuł 43 —————→ • Art. 1 i 2 Kodeksu karnego
Zastosowanie przestępstw karnych

Przestępstwa, o których mowa w niniejszej konwencji, mają zastosowanie bez względu na charakter stosunków między ofiarą a sprawcą.

Artykuł 44 —————→ • Art. 5, 6 § 2 Kodeksu karnego
Właściwość

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by uznać swoją właściwość do ścigania wszystkich przestępstw, o których mowa w niniejszej konwencji, jeżeli przestępstwo zostało popełnione:
 - a) na ich terytorium, lub
 - b) na pokładzie statku pływającego pod ich banderą, lub
 - c) na pokładzie samolotu zarejestrowanego zgodnie z ich prawem, lub d. przez ich obywateli, lub
 - e) przez osobę zamieszkałą na ich terytorium.
2. Strony będą starać się przyjąć regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ustalić właściwość w sprawach wszystkich przestępstw, o których mowa w niniejszej konwencji, jeżeli przestępstwo zostało popełnione przeciwko ich obywatelowi lub osobie mającej zwykle miejsce zamieszkania na ich terytorium.
3. Na potrzeby ścigania za przestępstwa, o których mowa w artykułach 36, 37, 38 oraz 39 niniejszej konwencji, Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ich właściwość nie była uzależniona od tego, czy akty te uznawane są za przestępstwo na terytorium, na którym zostały popełnione.
4. Na potrzeby ścigania za przestępstwa, o których mowa w artykułach 36, 37, 38 oraz 39 niniejszej konwencji, Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ich właściwość w odniesieniu do lit. d i e. ustępu 1 nie była uzależniona od tego, że ściganie może być wszczęte jedynie na podstawie zawiadomienia przez ofiarę o popełnieniu przestępstwa lub od powiadomienia przez państwo, gdzie przestępstwo zostało popełnione.
5. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne aby ustalenie jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w niniejszej konwencji, w przypadkach, gdy domniemany sprawca jest obecny na ich terytorium i nie podlega wydaleniu do innej Strony wyłącznie ze względu na obywatelstwo.
6. W przypadku gdy więcej niż jedna Strona rości sobie prawo do właściwości w sprawie domniemanego przestępstwa, o którym mowa w niniejszej konwencji, zainteresowane Strony, o ile to właściwe, porozumiewają się ze sobą w celu ustalenia najodpowiedniejszej właściwości na potrzeby ścigania.

7. Bez uszczerbku dla ogólnych zasad prawa międzynarodowego, niniejsza konwencja nie wyklucza właściwości w sprawach karnych wykonywanej przez Stronę zgodnie z jej prawem krajowym.

Artykuł 45 →
Sankcje i środki

• Część ogólna Kodeksu karnego, w szczególności art. 53–63, 73–74, 90 Kodeksu karnego
• Art. 93, 106–112 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego
• Art. 275 i 275a Kodeksu postępowania karnego

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by przestępstwa, o których mowa w niniejszej konwencji, podlegały karze w postaci skutecznych, proporcjonalnych i odstraszających sankcji, z uwzględnieniem wagi przestępstw. Sankcje te obejmą, o ile to właściwe, kary pozbawienia wolności mogące stanowić podstawę wydalenia.
2. Strony mogą podjąć inne działania w stosunku do sprawców, takie jak:
 - monitorowanie lub nadzór nad osobami skazanymi,
 - pozbawienie praw rodzicielskich, jeżeli najwyższe dobro dziecka, mogące obejmować bezpieczeństwo ofiary, nie może być zagwarantowane w żaden inny sposób.

Artykuł 46 →
Okoliczności obciążające

• Art. 53, 57, 57a § 1, 64, 65 § 1 Kodeksu karnego

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by następujące okoliczności, o ile nie stanowią już znamion przestępstwa, mogły, zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego, być uznawane za okoliczności obciążające przy ustalaniu wyroku za przestępstwa, o których mowa w niniejszej konwencji:

- a) przestępstwo zostało popełnione przeciw byłemu lub obecnemu małżonkowi lub partnerowi, tak jak uznają go przepisy prawa krajowego, przez członka rodziny, osobę współmieszkającą z ofiarą lub przez osobę, która nadużyła swojej władzy,
- b) przestępstwo lub przestępstwa powiązane zostały popełnione wielokrotnie,
- c) przestępstwo zostało popełnione przeciw osobie podatnej ze względu na szczególne okoliczności,
- d) przestępstwo zostało popełnione przeciw dziecku lub w jego obecności,
- e) przestępstwo zostało popełnione przez dwie lub więcej osoby działające wspólnie,
- f) przestępstwo poprzedzały lub towarzyszyły mu szczególne akty okrucieństwa,
- g) przestępstwo zostało popełnione z użyciem broni lub z groźbą jej użycia,
- h) przestępstwo spowodowało istotny uszczerbek na zdrowiu fizycznym lub psychicznym ofiary,
- i) sprawca został już wcześniej skazany za przestępstwa podobnego rodzaju.

Artykuł 47 →
Wyroki wydane przez inną Stronę

• Art. 82 TFUE
• Art. 114 i 114a Kodeksu karnego

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by przy ustalaniu wyroku możliwe było branie pod uwagę prawomocnych wyroków wydanych przez inną Stronę w związku z przestępstwami, o których mowa w niniejszej konwencji.

Artykuł 48 →
Zakaz stosowania obowiązkowych alternatywnych sposobów rozstrzygnięcia sporów lub skazywania

• Art. 23a, 229 § 4, 489 § 2 Kodeksu postępowania karnego

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zakazać stosowania obowiązkowych alternatywnych sposobów rozstrzygnięcia sporów, w tym mediacji i rozjemstwa, w odniesieniu do wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by w razie nakładania grzywny odpowiednio uwzględniana była zdolność sprawcy do wypełnienia zobowiązań finansowych wobec ofiary.

Rozdział VI – Postępowanie przygotowawcze, ściganie, postępowanie i środki ochronne

Artykuł 49 →
Zobowiązania ogólne

• Art. 2, 185a Kodeksu postępowania karnego
• Polska Karta Praw Ofiary

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by postępowanie przygotowawcze oraz postępowanie sądowe dotyczące wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji były prowadzone bez nieuzasadnionej zwłoki i, na wszystkich etapach postępowania karnego, z poszanowaniem praw ofiary.
2. Zgodnie z podstawowymi zasadami praw człowieka oraz mając na względzie uwzględnienie kwestii płci społeczno-kulturowej w pojmowaniu przemocy, Strony podejmują konieczne środki prawne lub inne działania w celu zapewnienia skutecznego dochodzenia oraz ścigania przestępstw określonych zgodnie z niniejszą Konwencją.

Artykuł 50 →
Szybka reakcja, zapobieganie i ochrona

• Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”
• Wytyczne nr 2 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie sposobów postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty”
• Art. 244, 275 Kodeksu postępowania karnego
• Art. 15, 15a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by właściwe organy ścigania szybko i odpowiednio reagowały na wszystkie formy przemocy objęte zakresem niniejszej konwencji, oferując ofiarom stosowną i natychmiastową ochronę.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by właściwe organy niezwłocznie i odpowiednio zapewniały zapobieganie i ochronę przed wszystkimi formami przemocy objętymi zakresem niniejszej konwencji, w tym by podejmowały działania zapobiegawcze o charakterze operacyjnym oraz zbieranie dowodów.

Artykuł 51 →
Ocena i zarządzanie ryzykiem

- Art. 8, 10 i 10a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ocena ryzyka śmierci, powagi sytuacji i ryzyka powtarzania się aktów przemocy była przeprowadzana przez wszystkie właściwe władze w celu zarządzania takim ryzykiem i, jeżeli zajdzie taka potrzeba, by zapewnić koordynację zapewniania bezpieczeństwa i udzielania wsparcia.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by przy ocenie, o której mowa w ustępie 1 w sposób należyty brane było pod uwagę, na wszystkich etapach postępowania przygotowawczego i stosowania środków ochronnych, posiadanie broni lub dostępu do broni palnej przez sprawcę aktów przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji.

Artykuł 52 →
Nakazy dorażne

- Art. 3 ust. 1, 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Art. 39 Pkt 2b) i 2e) 41a, 43, 72 § 1 pkt 7, 7a i 7b, 84 Kodeksu karnego
- Art. 275a Kodeksu postępowania karnego
- Art. 13 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by właściwe władze uprawnione były do nakazania sprawcy aktu przemocy, w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia, opuszczenia miejsca zamieszkania ofiary lub osoby zagrożonej przemocą domową, na odpowiedni okres oraz zakazania wchodzenia do lokalu zajmowanego przez ofiarę lub osobę zagrożoną lub kontaktowania się z ofiarą lub osobą zagrożoną. Działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem będą dawać pierwszeństwo bezpieczeństwu ofiar lub osób zagrożonych.

Artykuł 53 →
Zakaz zbliżania się lub nakaz ochrony

- Art. 39 Pkt 2b) i 2e), 41a, 43, 67, 72, 84, 84a, 244 Kodeksu karnego
- Art. 275 § 2 k.p.k.
- Art. 4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ofiary wszystkich form przemocy objętej zakresem niniejszej konwencji mogły wystąpić o wydanie odpowiednich zakazów zbliżania się lub nakazów ochrony.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zakazy zbliżania się lub nakazy ochrony, o których mowa w ustępie 1:
 - umożliwiały zapewnienie natychmiastowej ochrony oraz bez nadmiernych obciążeń finansowych lub administracyjnych dla ofiary,
 - wystawiane były na określony okres lub do czasu ich zmiany lub uchylenia,
 - jeżeli to konieczne, wydawane były bez wysłuchania strony przeciwnej i ze skutkiem natychmiastowym,
 - dostępne były niezależnie od lub równoległe do innych postępowań,
 - mogły być wprowadzane w późniejszych postępowaniach.
3. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by naruszenie zakazu

zblizania się lub nakazu ochrony wydanego zgodnie z ustępem 1 podlegało skutecznym, proporcjonalnym i odstrasżającym sankcjom karnym lub innym sankcjom prawnym.

Artykuł 54 →
Postępowanie przygotowawcze i dowody

• Art. 185a-186 Kodeksu postępowania karnego

Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by w jakimkolwiek postępowaniu cywilnym lub karnym dowody związane z wcześniejszymi życiem seksualnym i trybem życia ofiary były dopuszczane tylko gdy to właściwe i konieczne.

Artykuł 55 →
Postępowanie bez wysłuchania strony przeciwnej i postępowanie prowadzone z urzędu

• Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego

1. Strony czuwać będą, by wszczęcie postępowania przygotowawczego lub ścigania przestępstw określonych zgodnie z artykułami 35, 36, 37, 38 i 39 niniejszej konwencji nie było wyłącznie uzależnione od powiadomienia lub skargi ofiary, jeżeli przestępstwo zostało dokonane, w części lub całości, na terytorium Strony oraz by postępowanie było kontynuowane, nawet jeżeli ofiara wycofa powiadomienie lub skargę.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by, na warunkach określonych w prawie krajowym, instytucje rządowe i organizacje pozarządowe oraz doradcy wyspecjalizowani w sprawach przemocy domowej mogli pomagać i/lub wspierać ofiary, na życzenie tych ofiar, w toku postępowania przygotowawczego oraz postępowania sądowego dotyczącego przestępstw, o których mowa w niniejszej konwencji.

Artykuł 56 →
Środki ochronne

• Art. 75 Kodeksu karnego
• Art. 160 Kodeksu karnego wykonawczego
• Art. 2 § 1, 171–172, 193 Kodeksu postępowania karnego
• Art. 184 § 1 Kodeksu postępowania karnego
• Art. 191 § 3 Kodeksu postępowania karnego
• (ponadto: wyrok SA w Lublinie z dnia 12 sierpnia 1999, II AKa 98/99, KZS 2000, nr 2, poz. 41)

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by chronić prawa i interesy ofiar, w tym ich szczególne potrzeby jako świadków, na wszystkich etapach postępowania przygotowawczego i postępowania sądowego, zwłaszcza poprzez:
 - a) ochronę ich, jak również ich rodzin i świadków, przed zastraszaniem, odwetem lub ponowną wiktymizacją,
 - b) czuwanie, by ofiary zostały poinformowane, przynajmniej gdy ofiary i rodzina mogłyby znaleźć się w niebezpieczeństwie, jeżeli sprawca ucieknie, zostanie tymczasowo zwolniony lub wyjdzie na wolność,
 - c) informowanie ofiar, na warunkach przewidzianych przez prawo wewnętrzne, o ich prawach oraz dostępnych im świadczeniach, biegu nadanemu skardze, podstawach oskarżenia, ogólnym postępie postępowania przygotowawczego lub postępowania oraz o ich roli w postępowaniu przygotowawczym lub postępowaniu, jak również o wydanej w ich sprawie decyzji,
 - d) umożliwianie ofiarom, zgodnie z zasadami procesowymi prawa krajowego, bycie wysłuchanym, przedstawienia dowodów oraz ich opinii, potrzeb i obaw, bezpośrednio lub przez pośrednika, oraz by zostały one rozpatrzone,

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

- e) udzielanie ofiarom odpowiedniej pomocy, tak by ich prawa i interesy były w sposób należyty przedstawiane i brane pod uwagę,
 - f) czuwanie, by mogły być podejmowane środki chroniące prywatność i wizerunek ofiary,
 - g) unikanie, jeżeli to tylko możliwe, w sądach i w siedzibach organów ścigania, kontaktu ofiar ze sprawcami przestępstw,
 - h) zapewnianie ofiarom niezależnych i wykwalifikowanych tłumaczy, jeżeli ofiary są stronami postępowania lub jeżeli przedstawiają dowody,
 - i) umożliwianie ofiarom składania zeznań na sali sądowej, zgodnie z zasadami przewidzianymi przez prawo wewnętrzne, nie będąc obecnym na sali lub przynajmniej pod nieobecność na sali domniemanego sprawcy przestępstwa, zwłaszcza wykorzystując odpowiednie technologie komunikacyjne, jeżeli są dostępne.
2. Dziecko ofiara i dziecko świadek przemocy wobec kobiet oraz przemocy domowej otrzymuje, jeżeli to właściwe, specjalne środki ochrony, mając na względzie najwyższe dobro dziecka.

Artykuł 57 →
Pomoc prawna

Strony zapewniają ofiarom prawo do pomocy prawnej i do bezpłatnej porady prawnej, na warunkach przewidzianych przez prawo wewnętrzne.

- Ustawa o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania
- Rozporządzenie Rady (WE) NR 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań
- Decyzja Ramowa Rady Unii Europejskiej 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym

Artykuł 58 →
Przedawnienie

Strony przyjmą regulacje prawne i inne rozwiązania niezbędne by termin przedawnienia wszczęcia postępowania w związku z popełnieniem przestępstw określonych zgodnie z artykułami 36, 37, 38 i 39 niniejszej konwencji był wystarczający i współmierny do wagi danego przestępstwa, umożliwiając skuteczne wszczęcie ścigania po osiągnięciu przez ofiarę pełnoletności.

- Art. 101, 102, 105 Kodeksu karnego

Rozdział VII – Migracja i azyl

Artykuł 59 →
Pobyt

- Art. 53 ustawy o cudzoziemcach

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ofiarom, których prawo pobytu zależy od prawa pobytu małżonka lub partnera, tak jak uznaje go prawo wewnętrzne, przyznawane było, w razie rozwiązania małżeństwa lub związku i w obliczu szczególnie trudnych okoliczności, na wniosek, niezależne zezwolenie na pobyt, bez względu na to, jak długo

trwało małżeństwo lub związek. Warunki przyznawania niezależnego zezwolenia na pobyt i okres, na jaki jest ono przyznawane, reguluje prawo wewnętrzne.

2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by umożliwić zawieszenie postępowania w sprawie wydalenia, które zostało wszczęte w związku z prawem pobytu zależnym od prawa pobytu małżonka lub partnera, tak jak uznaje go prawo wewnętrzne, by ofiara mogła złożyć wniosek o wydanie niezależnego zezwolenia na pobyt.
3. Strony wydawać będą ofiarom odnawialne zezwolenie na pobyt w jednej z poniższych sytuacji bądź w obu z nich:
 - a) gdy właściwe władze uznają, że pobyt jest niezbędny ze względu na ich sytuację osobistą,
 - b) gdy właściwe władze uznają, że pobyt jest niezbędny biorąc pod uwagę ich współpracę z właściwymi władzami w postępowaniu przygotowawczym lub postępowaniu karnym.
4. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zapewnić, że ofiary przymusowych małżeństw sprowadzone do innego kraju w celu zawarcia związku małżeńskiego i które, w konsekwencji, straciły prawo pobytu w kraju, w którym zwykle przebywają, mogły odzyskać to prawo.

Artykuł 60 —————>
Wnioski o azyl uwarunkowane płcią społeczno-kulturową

• Art. 13–15 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zapewnić, że przemoc wobec kobiet ze względu na płeć będzie mogła być uznawana za formę prześladowania, w rozumieniu artykułu 1 ustęp A pkt 2 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. oraz za formę poważnej szkody dającą podstawy do przyznania ochrony uzupełniającej lub dodatkowej.
2. Strony zapewnią, że interpretacja przesłanek przewidzianych w Konwencji będzie uwzględniać kwestie płci społeczno-kulturowej oraz że w przypadkach, gdy zostanie ustalone, że obawa przed prześladowaniem ma podstawy w jednej lub wielu z tych przesłanek, wnioskodawcom zostanie udzielony status uchodźcy, zgodnie z mającymi zastosowanie umowami.
3. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ustanowić uwzględniające kwestie płci społeczno-kulturowej procedury przyjmowania i usługi wsparcia cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy, jak również wytyczne dotyczące uwzględniania kwestii płci społeczno-kulturowej oraz procedury udzielania statusu uchodźcy uwzględniające kwestie płci społeczno-kulturowej, w tym takie procedury ustalania statusu uchodźcy i składania wniosków o ochronę międzynarodową.

Artykuł 61 —————>
Zasada non-refoulement

• Art. 15 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

1. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by przestrzegać zasady non-refoulement, zgodnie z istniejącymi zobowiązaniami wynikającymi z prawa międzynarodowego.

2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by zapewnić, że ofiary przemocy wobec kobiet potrzebujące ochrony, niezależnie od ich statusu lub miejsca pobytu, nie będą, pod jakimkolwiek pozorem, odsyłane do jakiegokolwiek kraju, w którym ich życiu zagrażałoby niebezpieczeństwo, lub gdzie mogłyby zostać poddane torturom, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu, lub karze.

Rozdział VIII – Współpraca międzynarodowa

Artykuł 62 → Zasady ogólne

1. Strony będą współpracować, w możliwie najszerszym zakresie, zgodnie z postanowieniami niniejszej konwencji oraz na mocy właściwych umów międzynarodowych i regionalnych dotyczących współpracy w sprawach cywilnych i karnych oraz na podstawie porozumień uzgodnionych na podstawie jednolitego lub wzajemnego ustawodawstwa oraz ich prawa krajowego, w celu:
 - a) zapobiegania, zwalczania i ścigania wszystkich form przemocy objętych zakresem niniejszej konwencji,
 - b) ochrony ofiar i udzielania im pomocy,
 - c) prowadzenia postępowań przygotowawczych i postępowań dotyczących przestępstw, o których mowa w niniejszej konwencji,
 - d) wykonywania właściwych wyroków cywilnych i karnych wydanych przez władze sądowe Stron, w tym nakazów ochrony.
2. Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne by ofiary przestępstw, o których mowa w niniejszej konwencji, popełnionych na terytorium Strony innej niż ta, na terytorium której przebywają, mogły złożyć skargę właściwym władzom państwa zamieszkania.
3. W przypadku gdy Strona, która uzależnia udzielenie pomocy prawnej w sprawach karnych, ekstradycji lub wykonania wyroków cywilnych bądź karnych nałożonych przez drugą Stronę niniejszej konwencji od istnienia umowy, otrzymuje wniosek o taką współpracę prawną od Strony, z którą nie zawarła takiej umowy, może uważać niniejszą konwencję za podstawę prawną udzielenia pomocy prawnej w sprawach karnych, wydalenia lub wykonania wyroków cywilnych bądź karnych nałożonych przez drugą Stronę w związku z przestępstwami, o których mowa w niniejszej konwencji.
4. Strony podejmują starania mające na celu włączenie, jeżeli to właściwe, kwestii walki z przemocą wobec kobiet i przemocą domową do programów pomocy na rzecz rozwoju adresowanych do państw trzecich, w tym poprzez zawieranie umów dwustronnych i wielostronnych z państwami trzecimi mających na celu ułatwienie ochrony ofiar zgodnie z artykułem 18 ustęp 5.

- Dział XIII k.p.k. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych
- Część czwarta k.p.c. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego
- Ustawa o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania
- Rozporządzenie Rady (WE) NR 743/2002 z dnia 25 kwietnia 2002 r. ustanawiające ogólne ramy działań Wspólnoty w celu ułatwienia wprowadzenia w życie współpracy sądowej w sprawach cywilnych

Artykuł 63 →
Działania na rzecz osób znajdujących się
w niebezpieczeństwie

W przypadku, gdy na podstawie dostępnych informacji Strona ma uzasadnione podstawy, by sądzić, że dana osoba jest bezpośrednio zagrożona aktami przemocy, o których mowa w artykułach 36, 37, 38 i 39 niniejszej konwencji, na terytorium innej Strony, to Strona posiadająca takie informacje powinna bezzwłocznie przekazać je drugiej Stronie, aby zapewnić podjęcie odpowiednich środków ochronnych. O ile to właściwe, informacja ta będzie obejmować wskazówki dotyczące istniejących środków, ustanowionych by pomóc osobie znajdującej się w niebezpieczeństwie.

- Dział XIII k.p.k. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych
- Część czwarta k.p.c. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego
- ustawa o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania
- Rozporządzenie Rady (WE) NR 743/2002 z dnia 25 kwietnia 2002 r. ustanawiające ogólne ramy działań Wspólnoty w celu ułatwienia wprowadzenia w życie współpracy sądowej w sprawach cywilnych

Artykuł 64 →
Informacje

1. Strona wezwana niezwłocznie informuje Stronę wzywającą o wyniku działania podjętego zgodnie z niniejszym rozdziałem. Strona wezwana powinna również niezwłocznie poinformować Stronę wzywającą o wszystkich okolicznościach, które uniemożliwiają podjęcie takiego działania lub które mogą je znacząco opóźnić.
2. Każda Strona może, w granicach określonych przez prawo wewnętrzne, bez wcześniejszego wniosku, przekazać drugiej Stronie informacje uzyskane w trakcie własnych postępowań przygotowawczych, jeżeli uzna, że ujawnienie takich informacji może pomóc tej Stronie zapobiec przestępstwom, o których mowa w niniejszej konwencji, podjęciu lub przeprowadzeniu postępowań przygotowawczych lub postępowań związanych z tymi przestępstwami lub gdy informacje te mogłyby doprowadzić do zwrócenia się przez tę Stronę o współpracę na podstawie niniejszego rozdziału.
3. Strona otrzymująca jakiegokolwiek informacje zgodnie z ustępem 2 przedstawi je właściwym władzom, aby mogły zostać podjęte postępowania, jeżeli informacje zostaną uznane za odpowiednie, lub w celu uwzględnienia ich we właściwym postępowaniu cywilnym bądź karnym.

- Dział XIII k.p.k. Postępowanie w sprawach karnych ze stosunków międzynarodowych
- Część czwarta k.p.c. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego
- Ustawa o prawie pomocy w postępowaniu w sprawach cywilnych prowadzonym w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz o prawie pomocy w celu ugodowego załatwienia sporu przed wszczęciem takiego postępowania
- Rozporządzenie Rady (WE) NR 743/2002 z dnia 25 kwietnia 2002 r. ustanawiające ogólne ramy działań Wspólnoty w celu ułatwienia wprowadzenia w życie współpracy sądowej w sprawach cywilnych

Artykuł 65 →
Ochrona danych

- Ustawa o ochronie danych osobowych

Dane osobowe będą przechowywane i wykorzystywane zgodnie z zobowiązaniami podjętymi przez Strony na mocy Konwencji o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych.

Rozdział IX – Mechanizm monitorujący

Artykuł 66 →

Grupa ekspertów do spraw przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej

• Przepisy Konwencji od art. 66 są rozwiązaniami technicznymi, niemerytorycznymi.

1. Zadaniem Grupy ekspertów do spraw przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (zwana dalej „GREVIO”) jest czuwanie nad wdrażaniem przez Strony niniejszej konwencji.
2. GREVIO składać się będzie z nie mniej niż 10 i nie więcej niż 15 członków, z zachowaniem równego udziału kobiet i mężczyzn² i równowagi geograficznej, a także wzięty zostanie pod uwagę wymóg zapewnienia wielodyscyplinarnej wiedzy. Członkowie Grupy będą wybierani przez Komitet Stron spośród kandydatów zaproponowanych przez Strony; funkcja jest sprawowana cztery lata, ponowny wybór możliwy jest raz, a członkowie powinni być wybierani spośród obywateli Stron.
3. Pierwszy wybór dziesięciu członków należy przeprowadzić najpóźniej rok od wejścia w życie niniejszej konwencji. Wyboru pięciu dodatkowych członków należy dokonać po 25 ratyfikacji lub przystąpieniu.
4. Zasady wyboru członków GREVIO są następujące:
 - a) procedura wyboru powinna być przejrzysta, a członkowie wybierani spośród osób o wysokich kwalifikacjach moralnych, uznawanych za ekspertów w dziedzinie praw człowieka, równouprawnienia płci, przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, pomocy i ochrony ofiar lub spośród osób o uznanym doświadczeniu zawodowym związanym z obszarami objętymi zakresem niniejszej konwencji,
 - b) każdy członek GREVIO musi być obywatelem innego państwa,
 - c) powinni reprezentować główne systemy prawne,
 - d) powinni reprezentować właściwe instytucje i władze działające w obszarze przemocy wobec kobiet i przemocy domowej,
 - e) powinni sprawować swoje funkcje osobiście, wypełniać swoje zadania w sposób niezależny i bezstronny, a także być gotowi wykonywać obowiązki w sposób skuteczny.
5. Procedura wyboru członków GREVIO zostanie ustalona przez Komitet Ministrów Rady Europy, po zasięgnięciu opinii i uzyskaniu jednomyślnej zgody Stron, w ciągu sześciu miesięcy od wejścia w życie niniejszej konwencji.
6. GREVIO przyjmie własny regulamin.
7. Członkowie GREVIO oraz inni członkowie delegacji składający wizyty w krajach, zgodnie

² Uwaga tłumacza: tekst angielski posługuje się terminem „genderbalance”, tekst francuski „équilibreentrelesfemmes et les hommes”, przyjęty został jako podstawa tłumaczenia tekst polski, ponieważ bazowanie na tekście angielskim prowadzi do rezultatu pozbawionego, jak się wydaje, sensu („równowaga płci społeczno-kulturowej”).

z artykułem 68 ustępy 9 i 14 korzystają z przywilejów i immunitetów określonych w Załączniku do niniejszej konwencji.

Artykuł 67 Komitet Stron

1. Komitet Stron składa się z przedstawicieli Stron konwencji.
2. Komitet Stron zwoływany jest przez Sekretarza Generalnego Rady Europy. Pierwsze posiedzenie Komitetu odbędzie się najpóźniej rok od wejścia w życie niniejszej konwencji, celem spotkania będzie wybór członków GREVIO. Kolejne spotkania będą odbywać się zawsze gdy wniosek o to złożą jedna trzecia członków Komitetu, Przewodniczący Komitetu Stron lub Sekretarz Generalny.
3. Komitet Stron przyjmie własny regulamin.

Artykuł 68 Procedura

1. Strony przedstawiają Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy sprawozdanie dotyczące regulacji prawnych i innych rozwiązań wdrażających postanowienia niniejszej konwencji, sporządzone na podstawie kwestionariusza opracowanego przez GREVIO; sprawozdanie jest rozpatrywane przez GREVIO.
2. GREVIO rozpatruje przedłożone zgodnie z ustępem 1 sprawozdanie razem z przedstawicielami danej Strony.
3. Dalsza procedura oceny podzielona zostanie na cykle, a GREVIO określi długość tych cykli. Na początku każdego cyklu GREVIO wybierze postanowienia konwencji, których dotyczyć będzie ocena i rozesłanie kwestionariusz.
4. GREVIO określi odpowiednie sposoby przeprowadzania oceny. Może zwłaszcza przyjąć kwestionariusz dla każdego cyklu oceny, który będzie służył jako podstawa oceny wdrażania konwencji przez Strony. Kwestionariusz będzie kierowany do wszystkich Stron. Strony będą udzielać odpowiedzi na kwestionariusz, jak również przedstawiać będą wszelkie inne informacje, o które zwróci się GREVIO.
5. GREVIO może otrzymywać informacje na temat wdrażania konwencji od organizacji pozarządowych oraz społeczeństwa obywatelskiego, a także od krajowych instytucji ochrony praw człowieka.
6. GREVIO w sposób należyty weźmie pod uwagę istniejące informacje dostępne w ramach innych umów regionalnych i międzynarodowych, a także informacje pochodzące od organów podejmujących działania w sprawach, o których mowa w niniejszej konwencji.
7. Przyjmując kwestionariusz dla każdego cyklu oceny, GREVIO w sposób należyty weźmie pod uwagę zbieranie i analizę danych przeprowadzone przez Strony zgodnie z artykułem 11 niniejszej konwencji.
8. Informacje dotyczące wdrażania konwencji GREVIO może otrzymywać od Komisarza do

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

spraw Praw Człowieka Rady Europy, Zgromadzenia Parlamentarnego oraz wyspecjalizowanych organów Rady Europy, jak również od organów ustanowionych w ramach innych umów międzynarodowych. GREVIO będzie mieć dostęp do skarg przedkładanych tym organom oraz ich wyników.

9. Jeżeli zgromadzone informacje są niewystarczające lub w przypadkach wymienionych w ustępie 14, GREVIO może, w ramach działań pomocniczych, wspólnie z władzami krajowymi i przy pomocy niezależnych ekspertów krajowych, organizować wizyty w krajach. W wizytach tych członkom GREVIO mogą towarzyszyć specjaliści w konkretnej dziedzinie.
10. GREVIO przygotowuje projekt sprawozdania, zawierający jego analizę wdrażania postanowień konwencji, których dotyczy ocena, a także sugestie i propozycje sposobu rozwiązania problemów zidentyfikowanych w danej Stronie. Projekt sprawozdania jest przekazywany Stronie do zaopiniowania, które podlega ocenie. GREVIO bierze pod uwagę opinie Strony przy przyjmowaniu sprawozdania.
11. Na podstawie wszystkich otrzymanych informacji i opinii Stron GREVIO przyjmuje sprawozdanie i wnioski dotyczące działań podjętych przez daną Stronę w celu wdrożenia postanowień niniejszej konwencji. Sprawozdanie i wnioski przekazywane są danej Stronie i Komitetowi Stron. Sprawozdanie i wnioski GREVIO są powszechnie dostępne od momentu ich przyjęcia, wraz z ewentualnymi uwagami Strony, której sprawozdanie dotyczy.
12. Bez uszczerbku dla procedury opisanej w ustępach od 1 do 8, Komitet Stron może, na podstawie sprawozdania i wniosków GREVIO przyjmując zalecenia zaadresowane do Strony (a) dotyczące działań, jakie należy podjąć w celu wdrożenia wniosków GREVIO i określające, jeżeli to konieczne, datę przedstawienia informacji na temat ich wdrożenia, oraz (b) zmierzające do popierania współpracy z tą Stroną w celu właściwego wdrażania konwencji.
13. Jeżeli GREVIO otrzyma wiarygodne informacje wskazujące istnienie problemu, który wymaga natychmiastowej uwagi w celu zapobieżenia lub ograniczenia skali lub liczby poważnych naruszeń konwencji, GREVIO może żądać pilnego przedłożenia specjalnego sprawozdania dotyczącego działań podjętych w celu zapobieżenia poważnym, masowym lub utrzymującym się przypadkom przemocy wobec kobiet.
14. Biorąc pod uwagę informacje przekazane przez daną Stronę i inne wiarygodne informacje, GREVIO może wyznaczyć jednego lub kilku spośród swoich członków aby przeprowadzili postępowanie przygotowawcze i w trybie pilnym przedstawili GREVIO sprawozdanie. W sytuacjach tego wymagających i za zgodą Strony, postępowanie przygotowawcze może obejmować wizytę na jej terytorium.
15. Po rozpatrzeniu wniosków z przeprowadzonego postępowania przygotowawczego, o którym mowa w ustępie 14, GREVIO przekaze te wnioski danej Stronie i, jeżeli to konieczne, Komitetowi Stron i Komitetowi Ministrów Rady Europy, wraz z innymi uwagami i zaleceniami.

Artykuł 69

Ogólne zalecenia

GREVIO może przyjąć, jeżeli to właściwe, ogólne zalecenia dotyczące wdrażania niniejszej konwencji.

Artykuł 70 Udział parlamentów w ocenie

1. Zachęca się parlamenty krajowe do udziału w ocenie działań podjętych w celu wdrażania niniejszej konwencji.
2. Każda ze stron przekaze swojemu parlamentowi sprawozdania GREVIO.
3. Zachęca się Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy do regularnego podsumowywania wdrażania niniejszej konwencji.

Rozdział X – Związek z innymi umowami międzynarodowymi

Artykuł 71 Związek z innymi umowami międzynarodowymi

1. Niniejsza konwencja nie ma wpływu na zobowiązania wynikające z innych umów międzynarodowych, których stronami są Strony niniejszej konwencji lub których stronami staną się, a które zawierają postanowienia dotyczące kwestii objętych niniejszą konwencją.
2. Strony niniejszej konwencji mogą zawierać między sobą dwustronne lub wielostronne porozumienia dotyczące kwestii będących przedmiotem niniejszej konwencji w celu uzupełnienia lub wzmocnienia jej postanowień lub ułatwienia wdrażania zasad określonych w konwencji.

Rozdział XI – Poprawki do konwencji

Artykuł 72 Poprawki

1. Każda propozycja poprawki do niniejszej konwencji przedstawiona przez Stronę zostanie przedłożona Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, ten zaś przekazuje je państwom członkowskim Rady Europy, jej sygnatariuszom, Stronom, Unii Europejskiej, państwom zaproszonym do podpisania niniejszej konwencji zgodnie z postanowieniami artykułu 75 oraz wszystkim państwom zaproszonym do przystąpienia do niniejszej konwencji zgodnie z postanowieniami artykułu 76.
2. Komitet Ministrów Rady Europy rozpatruje zaproponowane poprawki i, po zasięgnięciu opinii Stron konwencji niebędącymi członkami Rady Europy, może przyjąć poprawkę większością głosów zgodnie z artykułem 20.d Statutu Rady Europy.
3. Tekst każdej poprawki przyjętej przez Komitet Ministrów zgodnie z ustępem 2 przekazywany jest Stronom do zatwierdzenia.
4. Wszystkie zmiany przyjęte zgodnie z ustępem 2 wchodzi w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie miesiąca od dnia, w którym wszystkie Strony poinformują Sekretarza Generalnego o zatwierdzeniu takich poprawek.

Rozdział XII – Postanowienia końcowe

Artykuł 73

Skutki niniejszej konwencji

Postanowienia niniejszej konwencji nie naruszają przepisów prawa wewnętrznego i wiążących umów międzynarodowych, które obowiązują lub wejdą w życie i na mocy których osobom przysługują lub przysługiwałyby korzystniejsze uprawnienia jeżeli chodzi o zapobieganie i zwalczanie przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Artykuł 74

Rozstrzygnięcie sporów

1. W przypadku sporów dotyczących wdrażania lub interpretacji postanowień niniejszej konwencji Strony powinny najpierw starać się je rozwiązać w drodze negocjacji, porozumienia, arbitrażu lub w jakikolwiek inny pokojowy sposób przyjęty na mocy porozumienia między nimi.
2. Komitet Ministrów Rady Europy może ustanowić procedury rozstrzygnięcia sporów dostępne dla Stron, jeżeli wyrażą one na to zgodę.

Artykuł 75

Podpisanie i wejście w życie

1. Niniejsza konwencja jest otwarta do podpisu dla państw członkowskich Rady Europy, państw niebędących jej członkami, które brały udział w jej opracowaniu oraz dla Unii Europejskiej.
2. Niniejsza konwencja podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia składane są Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.
3. Niniejsza konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia kiedy 10 sygnatariuszy, w tym co najmniej 8 państw członkowskich Rady Europy, wyrazi zgodę na związanie się konwencją zgodnie z postanowieniami ustępu 2.
4. W stosunku do każdego państwa, o którym mowa w ustępie 1 lub Unii Europejskiej, które później wyrazi zgodę na związanie się niniejszą konwencją, wejdzie ona w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 76

Przystąpienie do konwencji

1. Po wejściu w życie niniejszej konwencji Komitet Ministrów Rady Europy może, po zasięgnięciu opinii Stron konwencji i otrzymaniu ich jednomyślnej zgody, zaprosić każde państwo niebędące członkiem Rady Europy, które nie brało udziału w opracowaniu niniejszej konwencji, do przystąpienia do niej, na podstawie decyzji podjętej większością określoną w artykule 20.d Statutu Rady Europy, z zastrzeżeniem jednomyślności przedstawicieli Stron uprawnionych do zasiadania w Komitecie Ministrów.
2. W odniesieniu do każdego państwa przystępującego konwencja wejdzie w życie pierwszego

dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od daty złożenia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy dokumentu przystąpienia.

Artykuł 77

Zakres terytorialny stosowania konwencji

1. Każde państwo lub Unia Europejska może, w chwili podpisywania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, wskazać terytorium lub terytoria, na których niniejsza konwencja będzie się stosować.
2. Każda Strona może, w jakimkolwiek późniejszym terminie, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, rozszerzyć stosowanie niniejszej konwencji na jakiegokolwiek inne terytorium wskazane w oświadczeniu i za którego stosunki międzynarodowe odpowiada lub w którego imieniu upoważniona jest podejmować zobowiązania. W odniesieniu do takiego terytorium konwencja wejdzie w życie pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia otrzymania przez Sekretarza Generalnego takiego oświadczenia.
3. Każde oświadczenie złożone na mocy dwóch poprzedzających ustępów może, w odniesieniu do jakiegokolwiek terytorium wskazanego w takim oświadczeniu, być wycofane w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 78

Zastrzeżenia

1. Nie można składać żadnych zastrzeżeń w odniesieniu do jakichkolwiek postanowień niniejszej konwencji, z wyjątkami określonymi w ustępie 2 i 3.
2. Każde państwo lub Unia Europejska może zadeklarować, w chwili podpisywania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, że zastrzega sobie prawo niestosowania lub stosowania tylko w określonych przypadkach lub na określonych warunkach, postanowień zawartych w:
 - artykule 30 ustęp 2,
 - artykule 44 ustępy 1 litera e, 3 oraz 4,
 - artykule 55 ustęp 1 w odniesieniu do artykułu 35, w zakresie drobnych przestępstw,
 - artykule 58 ustęp 1 w odniesieniu do artykułów 37, 38 oraz 39,
 - artykule 59.
3. Każde państwo lub Unia Europejska może zadeklarować, w chwili podpisywania lub składania dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, w drodze oświadczenia skierowanego do Sekretarza Generalnego Rady Europy, że zastrzega sobie prawo do stosowania sankcji innych niż karne w przypadku postępowania, o którym mowa w artykułach 33 oraz 34.

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

4. Każda Strona może, w całości lub częściowo, wycofać zastrzeżenie poprzez oświadczenie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wycofanie staje się skuteczne w dniu jego otrzymania.

Artykuł 79

Ważność i przegląd zastrzeżeń

1. Zastrzeżenia, o których mowa w artykule 78, ustępy 2 i 3, są ważne przez pięć lat od dnia wejścia w życie niniejszej konwencji w stosunku do danej Strony. Jednakże zastrzeżenia mogą być odnawiane na okresy tej samej długości.
2. Osiemnaście miesięcy przed terminem wygaśnięcia zastrzeżenia Sekretarz³ Generalny Rady Europy notyfikuje danej Stronie termin wygaśnięcia. Nie później niż trzy miesiące przed terminem wygaśnięcia Strona notyfikuje Sekretarzowi Generalnemu utrzymanie, zmianę lub wycofanie swojego zastrzeżenia. W przypadku braku notyfikacji danej Strony Sekretarz⁴ Generalny poinformuje, że zastrzeżenie zostaje uznane za automatycznie przedłużone na sześć miesięcy. Brak notyfikacji danej Strony co do zamiaru utrzymania lub zmiany zastrzeżenia przed upływem tego okresu powoduje wygaśnięcie zastrzeżenia.
3. Jeżeli Strona złożyła zastrzeżenie zgodnie z artykułem 78, ustępy 2 i 3, to przed jego odnowieniem lub na żądanie przedstawi GREVIO przyczyny uzasadniające jego utrzymywanie.

Artykuł 80

Wypowiedzenie

1. Każda Strona może w dowolnym czasie wypowiedzieć niniejszą konwencję, w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.
2. Wypowiedzenie staje się skuteczne pierwszego dnia miesiąca następującego po upływie trzech miesięcy od dnia otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego.

Artykuł 81

Notyfikacja

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje państwom członkowskim Rady Europy, państwom niebędącym członkami, które uczestniczyły w opracowaniu niniejszej konwencji, sygnatariuszom, Stronom, Unii Europejskiej oraz państwom zaproszonym do przystąpienia do konwencji:

- a) każde złożenie podpisu,
- b) złożenie każdego dokumentu ratyfikacyjnego przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia,
- c) każdą datę wejścia w życie niniejszej konwencji zgodnie z artykułami 75 i 76,
- d) każdą poprawkę przyjętą zgodnie z artykułem 72 i datę wejścia w życie takiej poprawki,

³ Uwaga tłumacza: w tekście angielskim mowa jest o „Secretariat General”, w tekście francuskim o „Secrétaire Général”, należy przyjąć, że czynności takiej stosunku do państwa dokonywać będzie Sekretarz Generalny a nie sekretariat organizacji.

⁴ Uwaga tłumacza: w tekście angielskim mowa jest o „Secretariat General”, w tekście francuskim o „Secrétaire Général”, należy przyjąć, że czynności takiej stosunku do państwa dokonywać będzie Sekretarz Generalny a nie sekretariat organizacji.

- e) każde zastrzeżenie i wycofanie zastrzeżenia złożone zgodnie z artykułem 78,
- f) każde wypowiedzenie dokonane zgodnie z postanowieniami artykułu 80,
- g) każdy inny akt, notyfikację lub powiadomienie odnoszące się do niniejszej konwencji.

W dowód czego niżej podpisani, będąc do tego należycie upoważnieni, podpisali niniejszą konwencję.

Sporządzono w Stambule 11 maja 2011 roku w językach angielskim i francuskim, przy czym oba teksty są jednakowo autentyczne, w jednym egzemplarzu, który zostanie złożony w archiwach Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaze uwierzytelnione kopie konwencji wszystkim państwom członkowskim Rady Europy, państwom niebędącym członkami, które uczestniczyły w opracowaniu niniejszej konwencji, Unii Europejskiej oraz państwom zaproszonym do przystąpienia do konwencji.

Załącznik: Przywileje i immunitety (Artykuł 66)

1. Niniejszy załącznik stosuje się do członków GREVIO wymienionych w artykule 66 niniejszej konwencji, a także do innych członków delegacji składających wizyty w krajach. Dla celów niniejszego załącznika wyrażenie „inni członkowie delegacji składających wizyty w krajach” obejmuje niezależnych ekspertów krajowych i specjalistów wymienionych w artykule 68 ustęp 9 konwencji, członków personelu Rady Europy oraz tłumaczy zatrudnionych przez Radę Europy, towarzyszących GREVIO w czasie wizyt w krajach.
2. Członkowie GREVIO i inni członkowie delegacji składających wizyty w krajach, wykonując zadania związane z przygotowaniem i przeprowadzeniem wizyt w krajach, działaniami po nich następującymi oraz podróżami związanymi z pełnieniem tych funkcji, korzystają z następujących przywilejów i immunitetów:
 - a) immunitet uniemożliwiający aresztowanie, zatrzymanie i zajęcie bagażu osobistego oraz immunitet uniemożliwiający podjęcie postępowania prawnego jakiegokolwiek rodzaju w związku z wypowiedziami ustnymi lub pisemnymi oraz wszystkimi czynnościami wykonanymi w ramach wypełniania zadań,
 - b) wyłączenie z wszystkich ograniczeń swobody poruszania się: wyjazd z i powrót do kraju zamieszkania, wjazd do kraju, w którym mają być wykonane zadania i wyjazd z niego, wszelkie formalności związane z rejestracją cudzoziemców w wizytowanych krajach lub krajach, przez które przejeżdżają w związku z wypełnianiem zadań.
3. W trakcie podróży podejmowanych w ramach wypełniania zadań członkowie GREVIO i inni członkowie delegacji składających wizytę są traktowani w odniesieniu do kontroli celnej i walutowej w taki sam sposób jak przedstawiciele zagranicznych władz w trakcie wykonywania tymczasowych obowiązków służbowych.
4. Dokumenty związane z oceną wdrażania konwencji przewożone przez członków GREVIO i innych członków delegacji składających wizyty w krajach są nienaruszalne, jeżeli mają związek z działaniami GREVIO. Oficjalna korespondencja GREVIO i oficjalne wiadomości członków GREVIO i innych członków delegacji składających wizyty w kraju nie podlegają żadnym zatrzymaniom ani cenzurze.

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

5. W celu zapewnienia pełnej wolności słowa i niezależności w wypełnianiu zadań, członkom GREVIO i innym członkom delegacji składających wizyty w krajach, immunitet chroniący przed postępowaniem prawnym w odniesieniu do wypowiedzi ustnych lub pisemnych lub działaniami przez nich podjętymi obowiązuje nawet po zakończeniu przez daną osobę wykonywania zadań.
6. Przywileje i immunitety przyznawane są osobom wymienionym w ustępie 1 niniejszego załącznika, by zapewnić niezależność w wykonywaniu zadań w interesie GREVIO, nie zaś dla osobistych korzyści. Sekretarz Generalny Rady Europy uchyli immunitet osób wymienionych w ustępie 1 niniejszego załącznika, jeżeli jego zdaniem utrzymanie immunitetu mogłoby utrudnić bieg postępowania sądowego, a jego uchylenie nie przyniesie szkody interesom GREVIO.

Załącznik 2.

Wyniki badań nad przemocą wobec kobiet opublikowanych przez Agencję Praw Podstawowych UE.

Dane, w których używa się pojęcia „kobiety” dotyczą, o ile nie zaznaczono inaczej, respondentek, które ukończyły 15 rok życia.

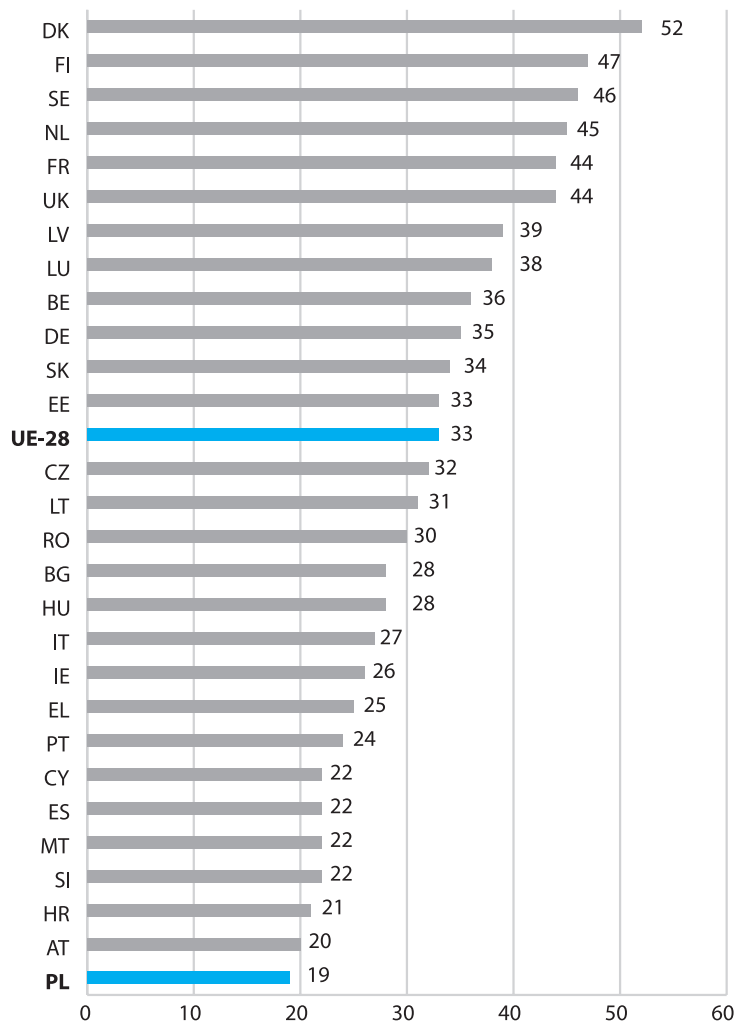
Dane, w których używa się pojęcia „dzieciństwo” dotyczą sytuacji mających miejsce przed ukończeniem przez respondentkę 15 roku życia.

Wszystkie dane podane są w procentach i pochodzą z **European Union Agency for Fundamental Rights, *Violence against women: an EU-wide survey. Main results, Luxembourg 2014.***

Kod kraju	Kraj	Kod kraju	Kraj
AT	Austria	IE	Irlandia
BE	Belgia	IT	Włochy
BG	Bułgaria	LT	Litwa
CY	Cypr	LU	Luksemburg
CZ	Republika Czeska	LV	Łotwa
DE	Niemcy	MT	Malta
DK	Denmark	NL	Holandia
EE	Estonia	PL	Polska
EL	Grecja	PT	Portugalia
ES	Hiszpania	RO	Rumunia
FI	Finlandia	SE	Szwecja
FR	Francja	SI	Słowenia
HR	Chorwacja	SK	Słowacja
HU	Węgry	UK	Wielka Brytania

Wykres 1

Kobiety, które doświadczyły fizycznej i/lub seksualnej przemocy (bez względu na relację łączącą je ze sprawcą).

Uwagi:

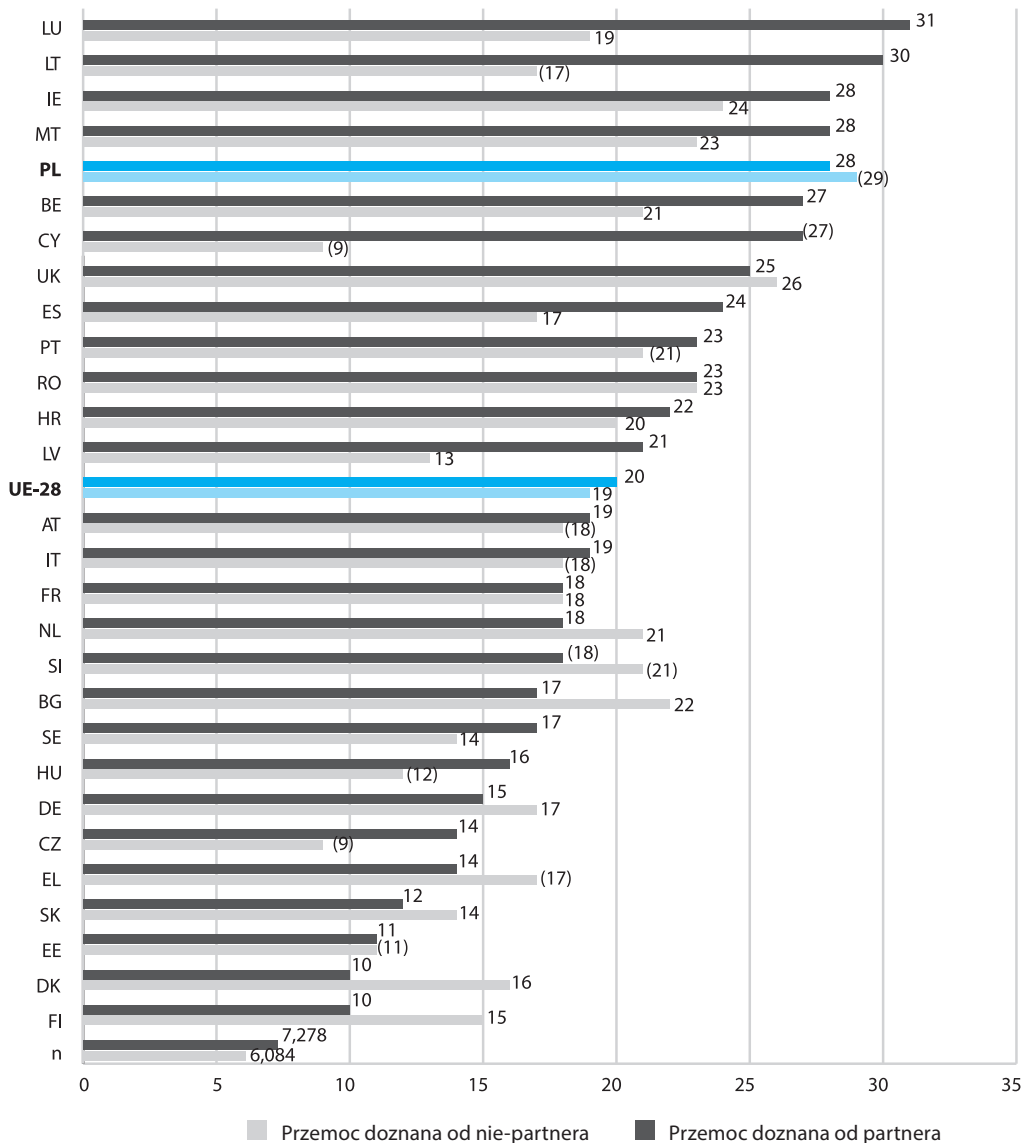
Spośród wszystkich badanych (N = 42 002).

Źródło: *FRA gender-based violence against women survey dataset*, 2012.

Dane zaczerpnięte z: *Table 2.1* (ss. 28–29).

Wykres 2

Kobiety deklarujące, że policja powzięła informację o najpoważniejszych aktach przemocy wobec nich.

Uwagi:

a) Zdarzenia, co do których policja powzięła informację, obejmują zdarzenia zgłoszone policji przez ofiarę, zgłoszone policji przez kogoś innego, niż ofiara oraz zdarzenia, o których policja sama się dowiedziała.

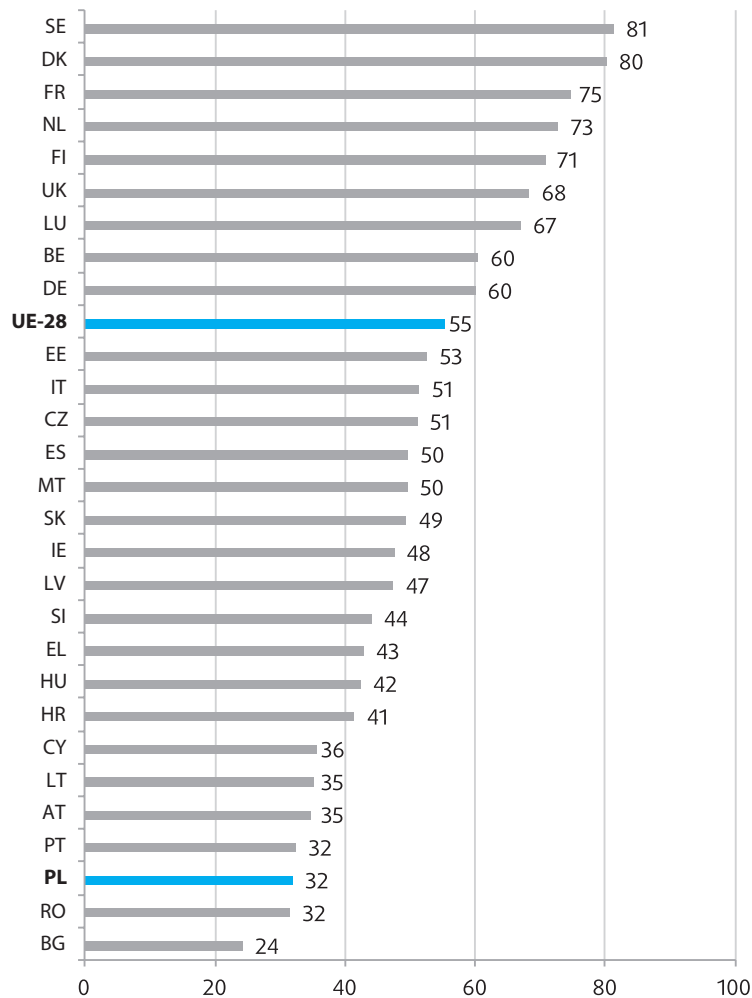
b) Wyniki bazujące na niewielkiej liczbie odpowiedzi są statystycznie mało istotne, dlatego obserwacje bazujące na mniejszej niż 30 liczbie odpowiedzi, zostały wzięte w nawias, zaś obserwacje bazujące na mniejszej niż 5 liczbie odpowiedzi zostały pominięte.

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Table 3.5 (s. 61).

Wykres 3

Częstotliwość molestowania seksualnego kobiet.

Uwagi:

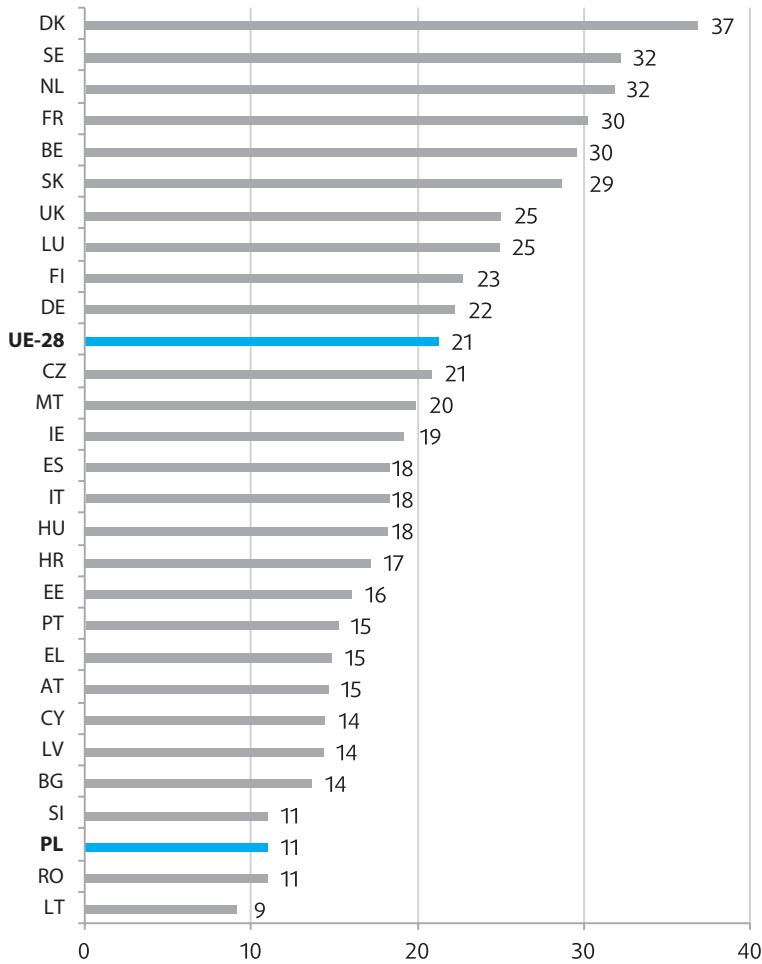
- a) Spośród wszystkich badanych (N = 42 002).
- b) Pełen kwestionariusz obejmował 11 następujących kategorii zachowań użytych do pomiaru molestowania seksualnego:
 1. Niechciany dotyk, przytulenie lub pocałunek.
 2. Komentarze lub żarty z podtekstem seksualnym, sprawiające, że czułaś się obrażana.
 3. Nieodpowiednie zaproszenia do pójścia na randkę.
 4. Natrętne pytania dotyczące Twojego życia prywatnego, sprawiające, że czułaś się obrażana.
 5. Natrętne komentarze dotyczące Twojego wyglądu fizycznego, sprawiające, że czułaś się obrażana.
 6. Nieodpowiednie spojrzenia, sprawiające, że poczułaś strach.
 7. Nadsyłane lub pokazywane ci treści o wyraźnym seksualnym charakterze, które uznałaś za obraźliwe.
 8. Ktoś obnażający się przed Tobą.
 9. Ktoś zmuszający cię do oglądania lub patrzenia na materiały pornograficzne wbrew Twojej woli.
 10. Niechciane, obrażające cię e-maile lub wiadomości sms o wyraźnym seksualnym charakterze.
 11. Nieodpowiednie zachowania, obrażające cię na serwisach społecznościowych, takich jak Facebook, i na internetowych czatach.

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Figure 6.2 (s. 99).

Wykres 4

Częstotliwość molestowania seksualnego w ciągu 12 miesięcy poprzedzających wywiad.

Uwagi:

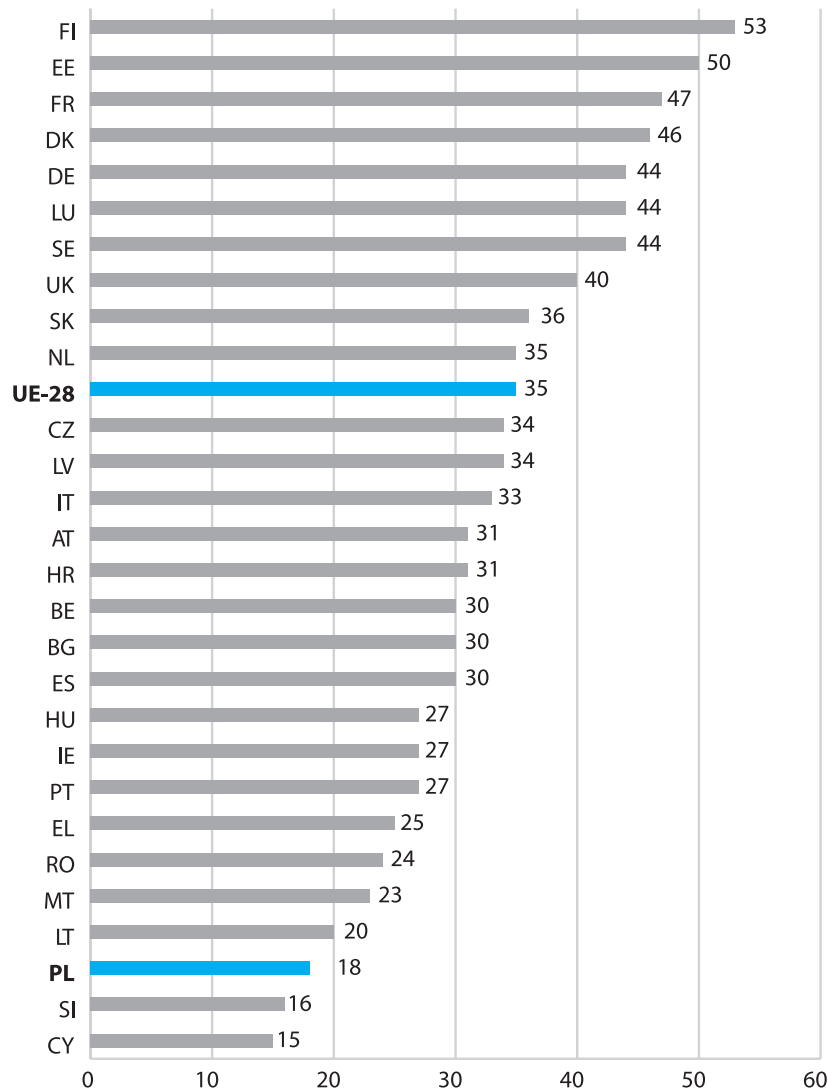
- Spośród wszystkich badanych (N = 42 002).
- Pełen kwestionariusz obejmował wszystkie 11 kategorii zachowań użytych do pomiaru molestowania seksualnego (patrz: Wykres 3)

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Figure 6.3 (s. 100).

Wykres 5

Doświadczenie jakiegokolwiek przemocy w dzieciństwie ze strony dorosłego członka rodziny.

Uwagi:

a) Wyniki bazujące na niewielkiej liczbie odpowiedzi są statystycznie mało istotne, dlatego obserwacje bazujące na mniejszej niż 30 liczbie odpowiedzi, zostały wzięte w nawias, zaś obserwacje bazujące na mniejszej niż 5 liczbie odpowiedzi zostały pominięte.

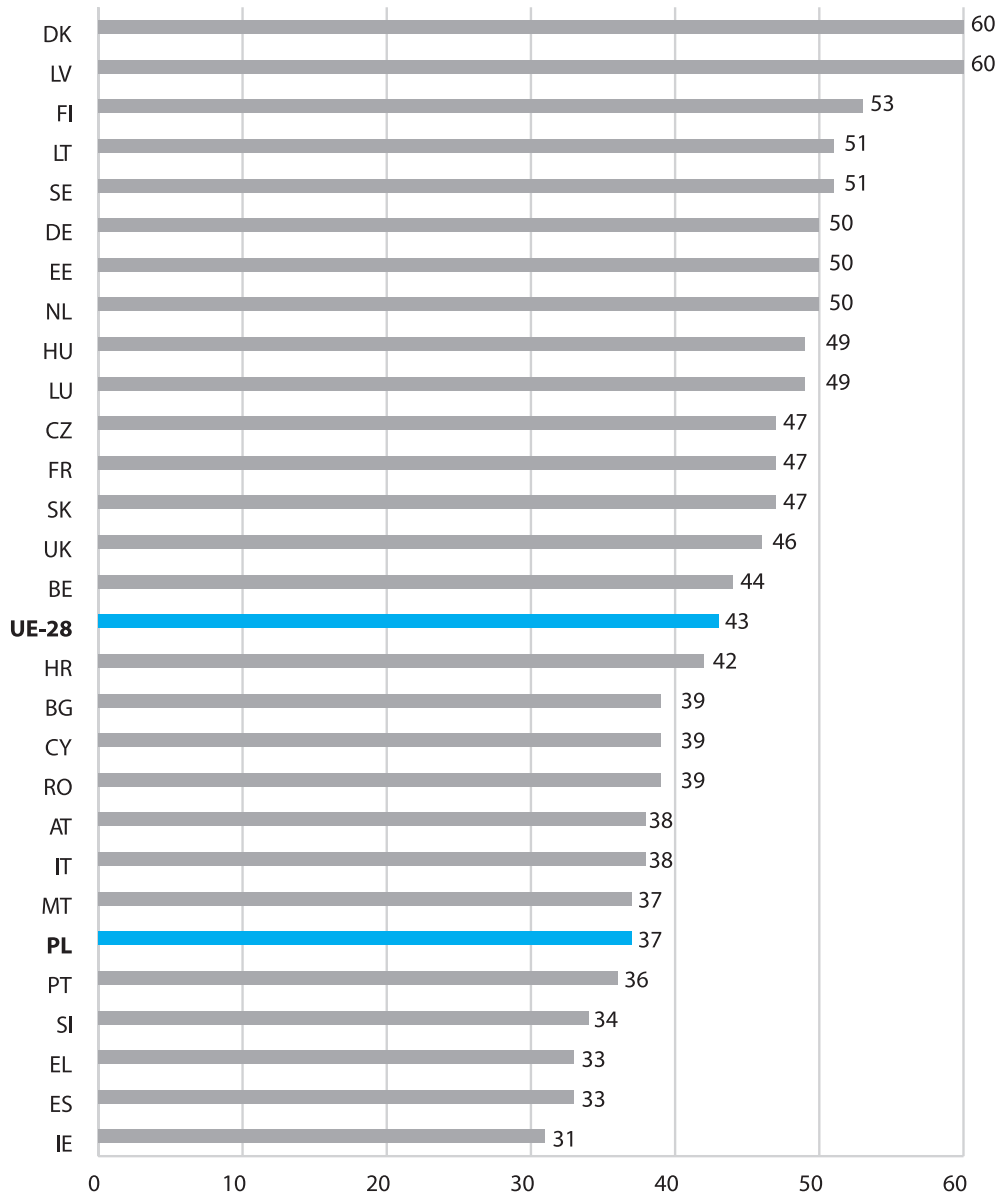
b) Możliwych wiele odpowiedzi; przynajmniej jeden przypadek fizycznej lub seksualnej lub psychicznej przemocy miał miejsce (N = 42 002).

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Figure 7.1 (s. 123)

Wykres 6

Kobiety, które doświadczyły przemocy psychicznej od obecnego lub byłego partnera podczas trwania relacji.

Uwagi:

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

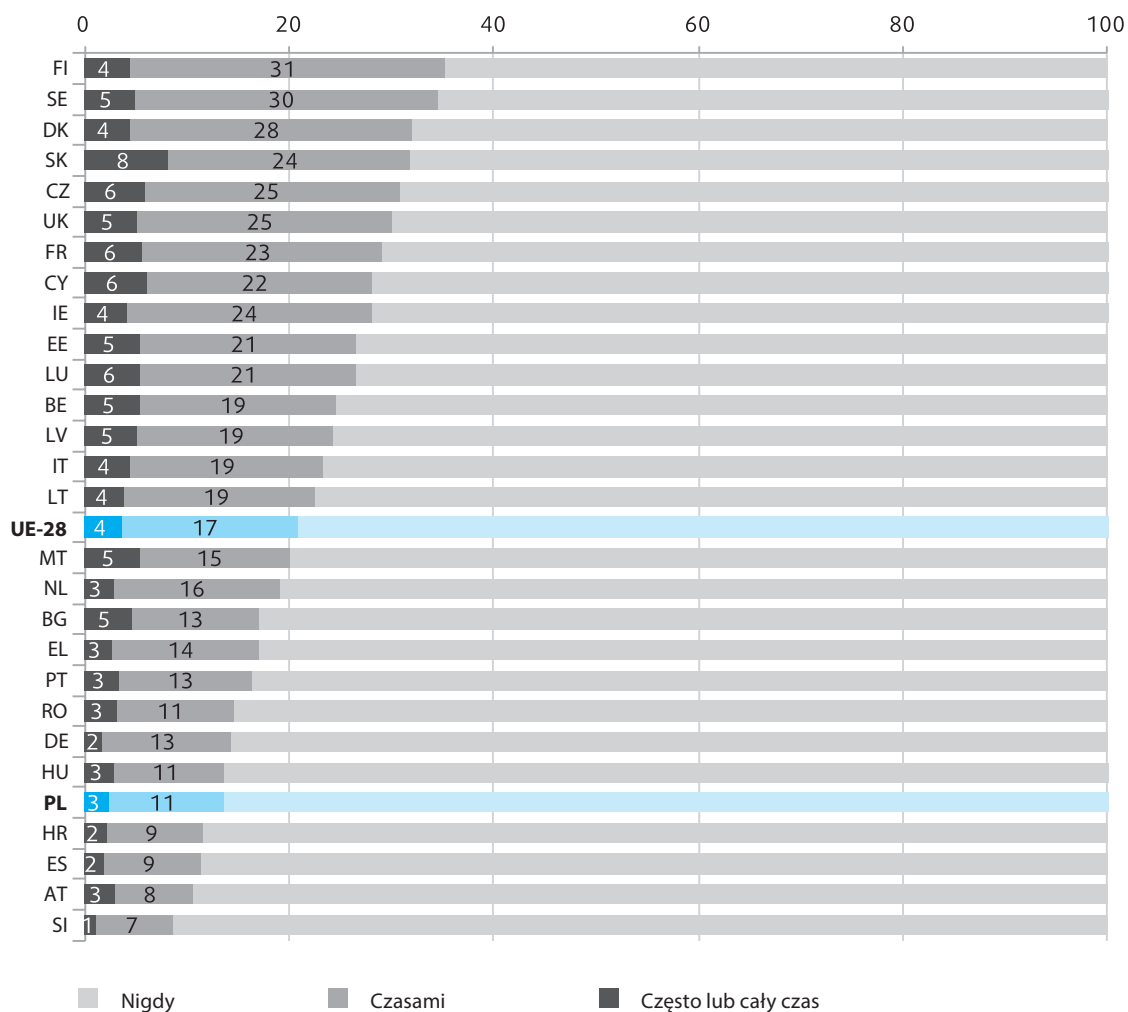
Dane zaczerpnięte z: Table 4.2 (ss. 73–74).

Czy Polska powinna ratyfikować Konwencję Rady Europy...?

Wykres 7

Kobiety, które w ciągu 12 miesięcy poprzedzających wywiad bały się napaści seksualnej lub fizycznej z czyjejkolwiek strony.

Uwagi:

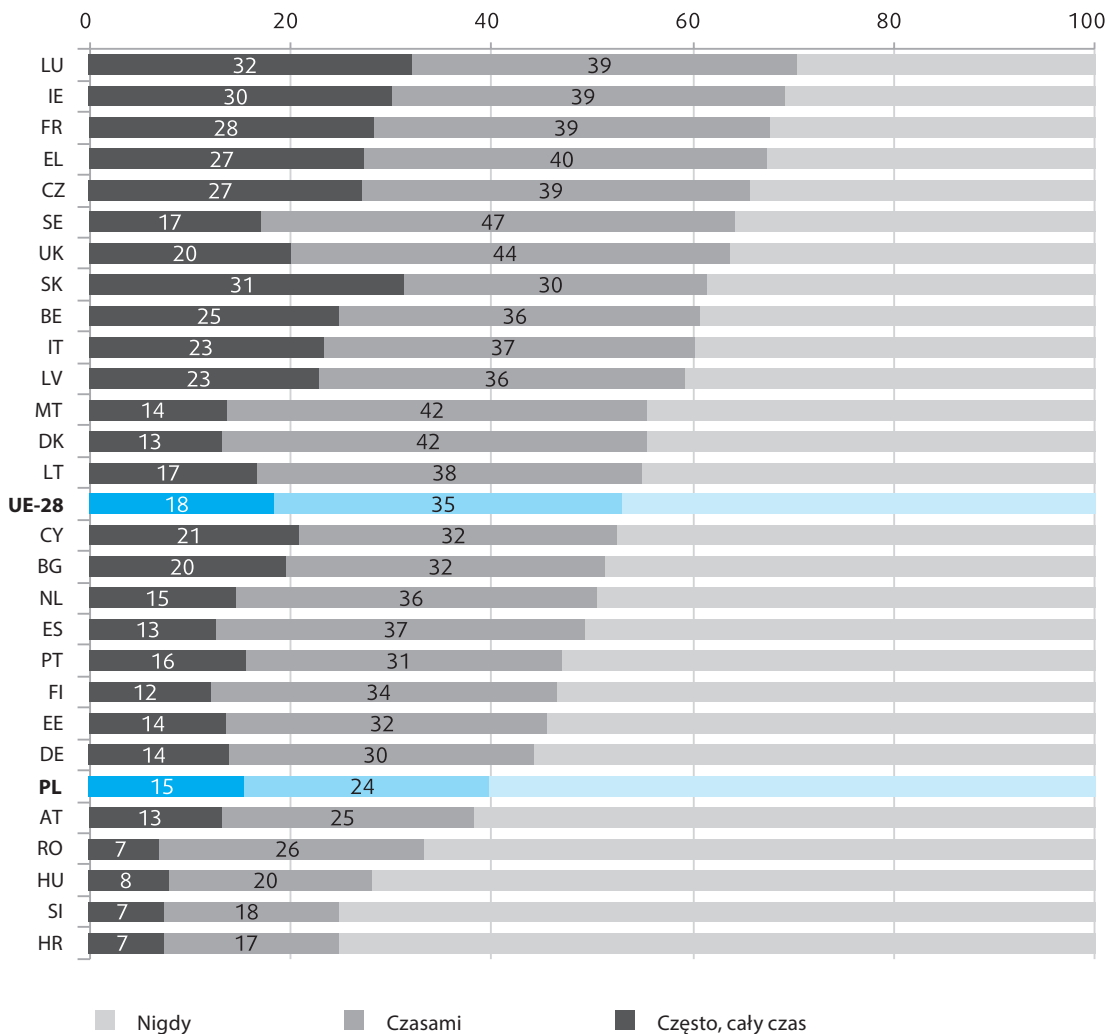
Wyniki z pominięciem respondentek, które odmówiły odpowiedzi.

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Figure 8.2 (s. 143).

Wykres 8

Kobiety, które unikały określonych sytuacji lub miejsc (przynajmniej 1 spośród 6 wymienionych w badaniu) w ciągu 12 miesięcy poprzedzających wywiad z powodu strachu przed fizyczną lub seksualną napaścią.

Uwagi:

Wyniki z pominięciem respondentek, które odmówiły odpowiedzi (N = 41 929).

Sytuacje wymienione w badaniu:

Przestrzeń publiczna:

- Unikanie samotnego wychodzenia z domu.
- Unikanie wchodzenia w niektóre ulice lub udawania się w niektóre miejsca.
- Unikanie chodzenia do nieuczęszczanych miejsc.

Przestrzeń prywatna:

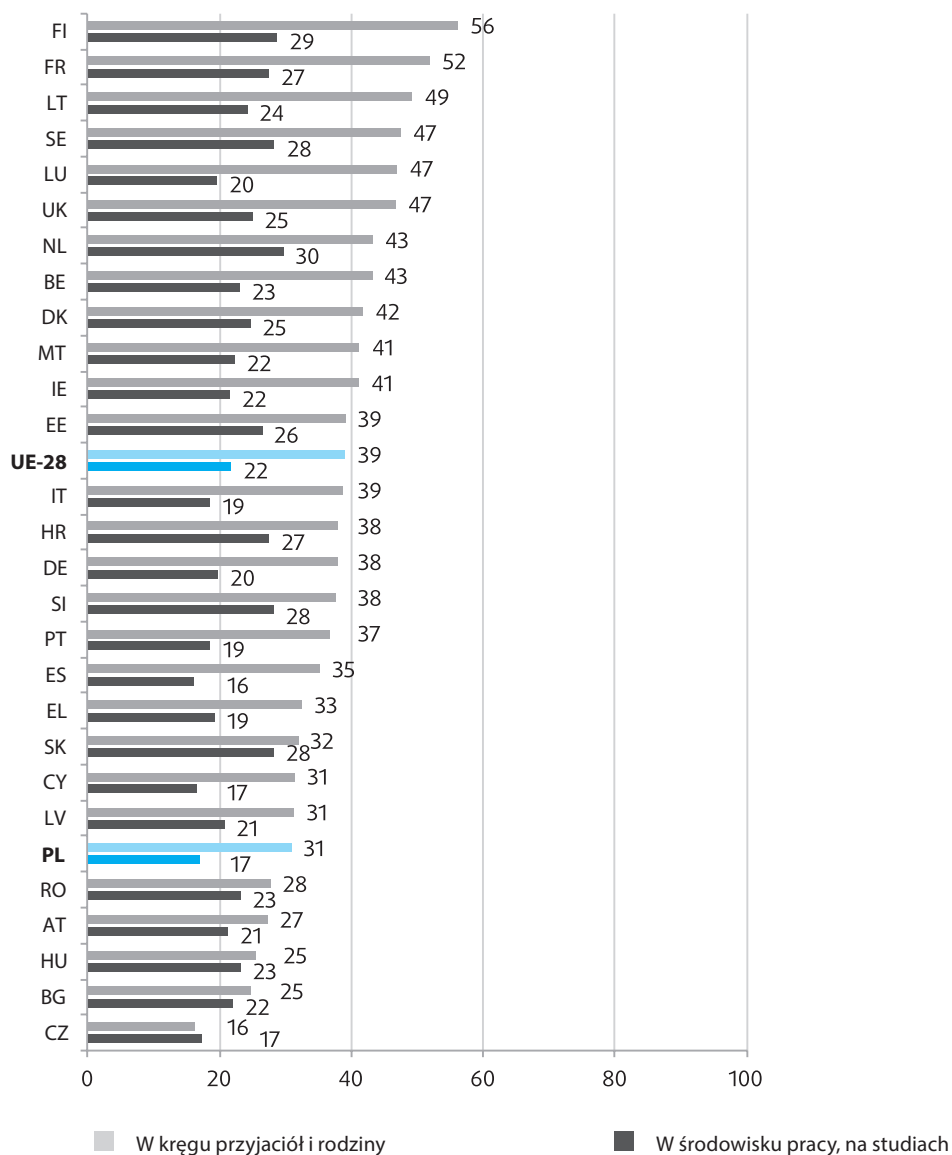
- Unikanie otwierania drzwi, gdy jest się samemu w domu.
- Unikanie chodzenia do domu z powodu tego, co może się tam wydarzyć.
- Unikanie sytuacji sam na sam z kolegą lub szefem z pracy.

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Figure 8.3 (s. 145).

Wykres 9

Wiedza o przypadkach przemocy domowej w kręgu przyjaciół, rodziny lub w środowisku pracy.

Uwagi:

- a) W kręgu przyjaciół i rodziny (N = 42 002).
- b) W środowisku pracy lub na studiach: spośród wszystkich pracujących lub studiujących respondentek (N = 40 054).

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Figure 9.5 (s. 156)

Tabela 1

Częstotliwość nękania (stalking) kobiet w ciągu 12 miesięcy poprzedzających wywiad.

Państwo członkowskie UE	Stalking w ciągu 12 miesięcy poprzedzających wywiad
SE	9
FR	8
LU	7
AT	6
BE	6
MT	6
NL	6
SK	6
DK	5
HU	5
IT	5
UK	5
UE-28	5
BG	4
DE	4
FI	4
LV	4
CY	3
ES	3
HR	3
IE	3
PL	3
PT	3
SI	3
RO	2
CZ	(2)
EL	(2)
EE	(1)
LT	(0)

Uwagi:

Spośród wszystkich badanych (N = 42 002).

Wyniki bazujące na niewielkiej liczbie odpowiedzi są statystycznie mało istotne, dlatego obserwacje bazujące na mniejszej niż 30 liczbie odpowiedzi, zostały wzięte w nawias, zaś obserwacje bazujące na mniejszej niż 5 liczbie odpowiedzi zostały pominięte.

Źródło: *FRA gender-based violence against women survey dataset*, 2012.

Dane zaczerpnięte z: *Table 5.1* (ss. 83–84).

Tabela 2

Doświadczenie jakiegokolwiek przemocy w dzieciństwie ze strony dorosłego sprawcy.

Państwo członkowskie UE	Przemoc fizyczna	Przemoc seksualna	Jakakolwiek fizyczna lub seksualna przemoc
FI	46	11	51
EE	43	10	48
FR	33	20	44
LU	35	15	43
DE	37	13	42
DK	36	13	42
SE	33	15	41
UK	25	18	36
SK	33	4	34
LV	30	7	33
UE-28	27	12	33
CZ	30	3	32
IT	25	11	31
AT	27	5	30
HR	28	2	30
NL	16	20	30
BG	28	3	29
ES	21	11	28
IE	21	9	26
BE	14	14	25
PT	24	3	25
HU	20	5	24
EL	20	5	23
RO	23	(1)	23
MT	16	10	21
LT	15	6	18
PL	14	4	17
CY	10	4	12
SI	8	6	12

Uwagi:

a) Wyniki bazujące na niewielkiej liczbie odpowiedzi są statystycznie mało istotne, dlatego obserwacje bazujące na mniejszej niż 30 liczbie odpowiedzi, zostały wzięte w nawias, zaś obserwacje bazujące na mniejszej niż 5 liczbie odpowiedzi zostały pominięte.

b) Możliwych wiele odpowiedzi; przynajmniej jeden przypadek fizycznej lub seksualnej lub psychologicznej przemocy miał miejsce (N = 42 002).

Źródło: *FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.*

Dane zaczerpnięte z: *Table 7.1* (s. 123).

Tabela 3

Ogólny strach przed przemocą i podejmowanie działań podyktowanych chęcią uniknięcia jej ryzyka.

Państwo członkowskie UE	Lęk przed doznaniem przemocy fizycznej lub seksualnej ze względu na rodzaj sprawcy		Unikanie publicznych i prywatnych sytuacji lub miejsc ze względu na strach przed doznaniem przemocy fizycznej lub seksualnej	
	Nieznana osoba	Znana osoba	Publiczne sytuacje lub miejsca	Prywatne sytuacje lub miejsca
AT	6	7	35	21
BE	19	12	53	35
BG	9	12	48	27
CY	22	13	46	38
CZ	27	10	61	39
DE	10	7	40	19
DK	24	13	52	19
EE	18	14	40	24
EL	13	7	61	52
ES	7	7	41	31
FI	26	18	35	28
FR	19	17	56	45
HR	9	4	18	14
HU	8	9	22	16
IE	23	13	61	51
IT	17	11	53	43
LT	15	12	47	43
LU	18	12	63	42
LV	19	12	47	45
MT	12	12	47	32
NL	13	11	40	26
PL	10	8	32	31
PT	11	8	34	39
RO	9	10	30	19
SE	27	16	59	25
SI	6	4	18	16
SK	26	14	56	41
UK	23	14	54	38
UE-28	15	11	46	33

Uwagi:

- Uwzględnia respondentki, które stwierdziły, że „cały czas”, „często” lub „czasem” boją się fizycznej lub seksualnej napaści ze strony jednego ze sprawców wymienionych w badaniu.
- Uwzględnia respondentki, które stwierdziły, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy „cały czas”, „często” lub „czasem” odczuwały lęk przed fizyczną lub seksualną napaścią w miejscach lub sytuacjach wymienionych w badaniu.
- W oparciu o odpowiedzi wszystkich respondentek (N = 42 002).

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Table 8.3 (ss. 147–148).

Tabela 4

Znajomość instytucji i służb, oferujących pomoc ofiarom przemocy wobec kobiet.

Państwo członkowskie UE	Brak znajomości którejkolwiek spośród trzech wymienionych organizacji	Znajomość jednej organizacji	Znajomość dwóch organizacji	Znajomość wszystkich trzech organizacji
AT	3	44	30	23
BE	11	18	46	26
BG	56	25	9	10
CY	9	8	12	71
CZ	75	17	5	3
DE	(1)	12	27	60
DK	2	21	47	30
EE	15	16	38	32
EL	53	20	26	n/a
ES	15	38	18	29
FI	6	31	36	27
FR	16	24	31	29
HR	9	16	38	37
HU	36	34	23	7
IE	4	16	60	20
IT	19	42	22	17
LT	26	21	19	35
LU	19	24	26	32
LV	49	21	15	15
MT	2	3	16	79
NL	4	18	62	16
PL	26	31	31	12
PT	15	15	13	58
RO	74	12	8	6
SE	5	16	43	36
SI	7	26	26	41
SK	41	27	19	13
UK	15	26	29	30
EU-28	19	25	27	29

Uwagi:

- W oparciu o odpowiedzi wszystkich respondentek (N = 42 002).
- W Grecji zostały wymienione tylko 2 organizacje.
- Wyniki bazujące na niewielkiej liczbie odpowiedzi są statystycznie mało istotne, dlatego obserwacje bazujące na mniejszej niż 30 liczbie odpowiedzi, zostały wzięte w nawias, zaś obserwacje bazujące na mniejszej niż 5 liczbie odpowiedzi zostały pominięte.

Źródło: FRA gender-based violence against women survey dataset, 2012.

Dane zaczerpnięte z: Table 9.1 (s. 163).

Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*

powstał by stawiać czoła wyzwaniom, z jakimi współcześnie muszą się mierzyć Polacy. Bronimy osób i środowisk zagrożonych społecznym wykluczeniem ze względu na przywiązanie do naturalnego ładu społecznego oraz świata wartości, z którego się on wywodzi. Prowadzimy badania nad prawem, mając na uwadze jego spójność z duchowym dziedzictwem, w którym jest zakorzeniona kultura polska. W szczególności bronimy przyrodzonej godności człowieka i wynikających z niej praw. Stoimy na straży autonomii rodziny ograniczanej przez współczesną inżynierię społeczną.

Nasi analitycy i eksperci

- analizują i opiniują projekty ustaw,
- docierają z prawną argumentacją do polityków w kraju i instytucjach europejskich,
- biorą udział w pracach komisji parlamentarnych,
- monitorują działania administracji publicznej.

Centrum Interwencji Procesowej *Ordo Iuris*

- stara się, by nie odbierano dzieci rodzicom, zaś te odebrane, by jak najszybciej powróciły do swoich domów,
- występuje w obronie wolności słowa, by upominanie się o szacunek dla ładu moralnego nie było przyczyną wykluczenia społecznego,
- broni lekarzy i farmaceutów, chcących wykonywać swe profesjonalne obowiązki w zgodzie z sumieniem.

Edukujemy i formujemy intelektualnie młodych prawników

- organizujemy międzynarodowe i krajowe konferencje naukowe, poświęcone współczesnej kulturze prawnej i procesom w niej zachodzącym,
- wydajemy publikacje naukowe i raporty,
- uczymy obrony wartości w przestrzeni publicznej.

Aby dalej działać potrzebujemy Twojego wsparcia materialnego

Fundacja Instytut na rzecz Kultury Prawnej *Ordo Iuris*

ul. Górnośląska 20 m. 6, 00-484 Warszawa

Darowizny na cele statutowe prosimy wpłacać na konto

32 1160 2202 0000 0002 4778 1296

INSTYTUT NA RZECZ KULTURY PRAWNEJ **ORDO IURIS**

ul. Górnośląska 20 m. 6
00-484 Warszawa

www.ordoiuris.pl